

**Stavebně-historický průzkum
a dokumentace při obnově
architektury 20. století**

Odborná metodika Národního památkového ústavu, Metodického centra moderní architektury v Brně

EVROPSKÁ UNIE
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
ŠANCE PRO VÁŠ ROZVOJ

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

N Á R O D N Í P A M Á T K O V Ý Ú S T A V

edice odborné a metodické publikace

Stavebně-historický průzkum a dokumentace při obnově architektury 20. století

Petr Czajkowski

**s přispěním Miroslava Ambroze, Martina Čerbáka
a Ekateriny Topkasové**

BRNO 2015

Tato odborná metodika Národního památkového ústavu, Metodického centra moderní architektury v Brně vznikla v rámci projektu „Centrum obnovy památek architektury 20. století“ (COPA), jež byl spolufinancován Evropskou unií prostřednictvím Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Národní památkový ústav jako odborná organizace státní památkové péče v České republice vydává metodiku v zájmu zabezpečení jednoty metodických hledisek pro danou oblast ochrany, dokumentace a evidence kulturních památek, památkových území a dalších kulturně-historických hodnot na základě svých kompetencí podle § 32 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Lektorovali:

Ing. Mgr. Jan Beránek, Ph.D., Národní památkový ústav, generální ředitelství

Mgr. Michal Patrný, Národní památkový ústav, generální ředitelství

© Národní památkový ústav, 2015

© Text: 2015 Mgr. Petr Czajkowski, PhDr. Miroslav Ambroz, Mgr. Martin Čerbák, Ing. arch. Ekaterina Topkasová

© Foto: 2015 Mgr. Petr Czajkowski

ISBN 978-80-7480-037-5

Titulní strana obálky: Brno, Hroznová 82/14, vila Stiassni. Stav v zimě roku 1928 (reprofoto archiv NPÚ ÚOP v Brně)

Obsah

Vstupní údaje	7
Cíl metodiky	7
Popis uplatnění metodiky	7
Srovnání novosti postupů	7
Publikace, které předcházely metodice	7
Úvod – stanovení záměru.....	8
Náhled a zhodnocení dosud editovaných metodik v oblasti průzkumů a rekonstrukcí památkově chráněných objektů	9
Zhodnocení významu standardního stavebně-historického průzkumu (SHP) a jeho využití při rekonstrukci památkově chráněných či jinak významných objektů 20. století.....	11
Nástin výsledků zpracovaného SHP vily Stiassni	13
Aplikace výsledků stavebně historického průzkumu na předprojektovou a projektovou dokumentaci a plánování obnovy vily Stiassni	42
Pasportizace zdokumentovaných nálezových situací zachycených v průběhu rekonstrukce vily Stiassni	44
Komparační vyhodnocení výsledků SHP a nových nálezových situací ve vile Stiassni.....	46
Bibliografie	48
Přílohy	52
Oponentní posudek č. 1	52
Oponentní posudek č. 2.....	54
Plány a ikonografická dokumentace.....	56

Vstupní údaje

Cíl metodiky

Cílem metodiky je poskytnout vhodný podklad pro stanovení odborných zásad v rámci předprojektové a projektové přípravy a dohledu v rámci realizace rekonstrukcí architektury 20. století.

Popis uplatnění metodiky

Předkládaná metodika je určena především majitelům a správcům památek architektury 20. století, jakož i majitelům veškerých, dosud neevidovaných architektonických děl z uvedeného období. Poskytuje podklad pro vedení průzkumných prací tak, aby mohlo dojít k odкрыtí veškerých vrstev objektu v rovině historické, technologické a projekční, na jejichž základě lze dojít k relevantnímu postupu při rehabilitaci objektu po stránce stavební a funkční. Metodika se stane relevantním podkladem se všeobecným, výchovně vzdělávacím potenciálem směrem k široké odborné i laické veřejnosti a povede k rozvoji povědomí o nutnosti ochrany tohoto druhu kulturního dědictví. Je určena pro nově utvářené profese lektorů výchovně vzdělávacích programů v historickém prostředí v rámci Národního památkového ústavu.

Srovnání novosti postupů

Tato metodická publikace je v České republice první, která se obnově předmětného segmentu architektonického dědictví věnuje komplexně. Nestanovuje pro vilovou architekturu jiná pravidla než stávající obecné metodické publikace, ale snaží se obecně platné zásady aplikovat při zohlednění specifik dané skupiny. Výhodou je ověření popsáných postupů při realizaci nejvýznamnějších akcí obnovy meziválečných vil v posledních letech, kterých se autoři publikace účastnili.

Publikace, které předcházely metodice

Jedná se o metodický podklad, který by měl umožnit efektivní naplňování doporučení k dané problematice ve významných mezinárodních chartách ICOMOS. Dosud spíše všeobecně koncipované znalosti byly v předkládaném metodickém materiálu modifikovány pro potřeby specifické oblasti architektury 20. století.

Úvod – stanovení záměru

Architektura 20. století se na území České republiky v rámci aktuálně dochované stavební produkce vyskytuje procentuálně ve velmi hojné míře. Tento bezprostřední „hmotný“ odkaz na období hospodářské konjunktury z období od příchodu nového století do 1. světové války či období tzv. 1. republiky ve 20–30. letech představuje současně svým rozsahem i významný potenciál předpokládaných budoucích rekonstrukčních požadavků, záměrů a snah.¹ Komplikovanost otázek řešených památkovou péčí proto bude možná exponenciálně narůstat. Otázka stanovení ideálního postupu řešení obnovy právě tohoto druhu stavební produkce přitom nebude asi nikdy a nikde v dějinách architektury a památkové péče palčivější a cílenější. Vzhledem k variabilitě stavebních materiálů, konstrukčních technologií, stylových předloh a především osobitých architektonických přístupů se asi nikde více neodvíví zdárné pochopení stavby od náležitého a odpovídajícím způsobem provedeného vyšetření a zhodnocení objektu. Jejich metodika je de facto již léty ověřená. Skládá se obecně z archivních rešerší, heuristiky odborné literatury či pečlivého odhalení a zdokumentování veškerých dochovaných stavebních pozůstatků. U památek 20. století i s obzvláštní pozorností k jindy velmi často opomíjeným detailům jako kování, skladba dřevěných a kovových prvků, způsob a forma technologické infrastruktury či zaznamenání drobného ornamentu na okenici či původním klíči. To vše se stává v rámci zavedených standardních metod požadovaných od stavebně-historických průzkumů a způsobu dokumentace částečně důležitým faktorem pro následnou interpretaci, což v historickém kontextu slouží jako základ pro odpovídající stanovování rekonstrukčních záměrů a projekční přípravu.

Stavebně-historický průzkum a dokumentace při obnově architektury 20. století, která se navíc stále více objevuje i v rámci státem chráněného památkového fondu, se ukazuje s četnými neregulovanými i vzorovými rekonstrukcemi jako svébytný odborný fenomén. V jeho rámci se mohou naplno ukázat veškeré aspekty hloubky a šíře architektonických záměrů, četnosti a rozsahů dílčích stavebních zásahů, jakož i jejich naprostá neuchopitelnost či plytkost. Pokus o metodické zobecnění přístupu na základě modelového průzkumu vily Stiassni z let 2009–2011 snad zodpoví alespoň částečně na výše naznačenou problematiku a její konkrétní otázky.

¹ Odhadem vzniklo jen mezi lety 1920–1940 v České republice na 320 000 staveb, přičemž velká část z nich má do budoucna potenciál na zápis mezi kulturní památky. Viz *Žádost projektu Centrum obnovy památek architektury 20. století*. Brno 2009, s. 6.

Náhled a zhodnocení dosud editovaných metodik v oblasti průzkumů a rekonstrukcí památkově chráněných objektů

Zaměření a praxe Národního památkového ústavu spočívající v péči o památkový fond naší země a prioritně též v odborném dohledu a ideovém vedení četných rekonstrukčních a restaurátorských zásahů do těchto objektů předurčuje tuto instituci k logické snaze o formulaci a následné vydávání příslušných syntetických a metodických textových výstupů na toto téma. Ty pomáhají především v širším zpřehlednění problematiky památkové péče a její cílené provázanosti mezi nutnou a přesnou dokumentací, pokud možno nezpochybnitelnou historickou interpretací a především často obtížnou aktuální stavební možnostmi. Navazuje na první metodické práce, které byly na téma ochrany památkového fondu postupně zveřejňovány.² Mezi nejstaršími texty tohoto typu, jež se ve 2. polovině 20. století často zaměřovaly spíše na metodiku průvodcovské práce,³ se začínaly postupně objevovat výstupy věnované ryze odborně věcným památkovým tématům.⁴ Od 90. let 20. století jsou pak prostřednictvím této instituce cíleně zveřejňovány texty, řešící především různé aspekty průzkumu a vyhodnocení, ale i vedení tzv. „výkonné“ památkové péče a jejich četných odborných požadavků.⁵

Jako prioritní se mezi dosud zpracovanými metodickými tématy jeví bezesporu oblasti řešící problematiku péče o nemovitý památkový fond a s ním spojené otázky jeho co nejfundovanější ochrany. Důraz je přitom kladen na stavební celky historických budov,⁶ strukturu a barevnost vnějšího pláště⁷ a jejich velmi často nejhroženější části jako dřevěné konstrukce⁸ nebo kamenné prvky,⁹ pozornost byla upřena na často přehlížené okenní a dveřní výplně¹⁰ či střechy,¹¹ zpracován je i důležitý faktor pro uchování památkového fondu, jenž se skrývá v poznání správného mikroklimatu.¹² Samostatný dohled byl bezpochyby zasluženě věnován též problematice novodobé zástavby v historickém kontextu našich sídel¹³ a samozřejmě také jednomu z nejdůležitějších segmentů kulturního dědictví vůbec – lidovým stavbám.¹⁴

² Např. KONEČNÝ, Vladimír. *Vývoj a metodika ochrany pamiatok*. Bratislava 1955.

³ Např. MIKSÁKONKOVÁ, Alexandra. *Metodika průvodcovské práce*. Praha 1976; NETKOVÁ, Jarmila. *Metodický návod pro průvodcovskou službu v památkových objektech ke kulturně výchovnému využití v ČSR*. Praha 1982.

⁴ LUKÁŠ, Marek - VODĚROVÁ, Věra - VONDRA, Jiří. *Údržba lidových staveb*. Praha 1986; VOŠAHLÍK, Aleš. *Metodika průzkumů, hodnocení a dokumentace historických urbanistických souborů v socialistických zemích z hlediska památkové péče pro potřeby územního plánování*. Praha 1987.

⁵ Souborný přehled metodických výstupů, včetně možnosti jejich stažení na internetové stránce NPÚ v sekci Svazky edice Odborné a metodické publikace. Dostupné z: <<http://www.npu.cz/ke-stazeni/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/svazky-edice-odborne-a-metodicke-publikace/gallery/>>

⁶ SOKOL, Jan - DURDÍK, Tomáš - ŠTULC, Josef. *Ochrana, údržba a stavební úpravy zřícenin hradů*. Praha 1998.

⁷ MACEK, Petr. *Barevnost fasád. Průzkum, dokumentace, vyhodnocení a obnova exteriéru historických staveb*. NPÚ 2009; GIRSA, Václav. *Historické omítky: záchrana, konzervace, obnova: metodika přístupu k historickým omítkám a jejich záchraně*. Praha 2013.

⁸ ŠEFCŮ, Ondřej. *Metodika ochrany dřeva*. Praha 2000.

⁹ ŠTULC, Josef - SUCHOMEL, Miloš - MAXOVÁ, Ivana. *Péče o kamenné sochařské a stavební památky*. Praha 1998.

¹⁰ SCHUBERT, Alfréd. *Péče o historické výplně okenních a dveřních otvorů*. NPÚ 2004; BÁČOVÁ, Marie - EBEL, Martin - LESNIAKOVÁ, Petra - SCHUBERT, Alfréd - SOLAŘ, Miloš - ŠPAČEK, Ladislav - ŠTULC, Josef - ŠVÁCHA, Rostislav - VŠETEČKA, Petr. *Obnova okenních výplní a výkladců*. Praha 2010.

¹¹ LÁSKA, Vojtěch - SCHUBERT, Alfréd - SOLAŘ, Miloš - ŠTULC, Josef. *Péče o střechy historických budov*. NPÚ 2003.

¹² ČERNÝ, Miroslav - NĚMEČEK, Miloslav. *Mikroklima v historických interiérech*. Praha 2011.

¹³ KUČA, Karel - KUČOVÁ, Věra - KIBIC, Karel. *Novostavby v památkově chráněných sídlech*. Praha 2004.

¹⁴ KUČOVÁ, Věra - BUREŠ, Pavel. *Principy péče o lidové stavby*. Praha 1999.

Jelikož mnoho z výše zmíněných témat a činností v oblasti památkové péče souvisí bezprostředně či následně s předprojektovou a projektovou přípravou jednotlivých záměrů a zásahů, lze nalézt v portfoliu metodických výstupů také tuto problematiku.¹⁵ Mezi nejdůležitější prameny těchto záměrů ovšem patří především odpovídající výsledky v poznání historické stavby, jejíž metody byly dlouhodobě propracovávány¹⁶ a aktuálně jsou shrnuty v rámci metodické publikace *Standardní nedestruktivní stavebně-historický průzkum* (dále SHP).¹⁷ Na jejím základě se ustálil především formální úzus, jenž rozděluje obsahovou část tohoto elaborátu do následujících částí: **1) Titulní list** ze základními informacemi o umístění stavby, jejím názvu, majiteli, investoru a zpracovanému typu SHP (standardní, prohloubený, zkrácený) a datu vzniku; **2) Úvod** obsahuje důvod zpracování a použití typu SHP či základní informace o objektu; **3) Dějiny objektu** obsahují komparaci a interpretaci heuristické práce na písemném, plánovém a obrazovém materiálu, jenž je se seznamem přiložen do následující kapitoly **4) Soupis pramenů, plánové a ikonografické dokumentace, archivní prameny, jejich edice a literatura**. Důležitou kapitolou je **5) Rozbor objektu**, v rámci něhož se nachází popis objektu v kontextu s rozбором zejména komunikací, urbanismu, kompozice, dispozice a konstrukce objektu; navazuje na něj následně **6) Stavební historie**, která propojuje a rozvíjí informace ze statí zaměřených na dějiny objektu a jeho rozbor. Výsledná interpretace pokračuje v **7) Hodnocení objektu**, kde by mělo dojít na kulturně- či umělecko-historické vyhodnocení, s nímž souvisí následné **8) Hodnotné detaily a jejich soubory** či zaznamenané **9) Závady**. Nedílnou součástí SHP jsou rovněž **10) Obrazové a plánové přílohy**, obsahující dokumentaci dokládající historický vývoj (výřez stabilního katastru, historické mapy, plány a ikonografie), dokumentaci současného stavu (kresby situace a fotodokumentace), srovnávací materiál a grafické vyhodnocení SHP, obsahující stavební vývoj a vyhodnocení objektu.

¹⁵ Viz GIRSA, Václav - HOLEČEK, Josef - JERIE, Pavel - MICHONOVÁ, Dagmar. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. NPÚ 2004; HOLEČEK, Josef - GIRSA, Václav a kol. *Projektování obnovy stavebních památek*. NPÚ 2008.

¹⁶ SURPMO

¹⁷ MACEK, Petr. *Standardní nedestruktivní stavebně-historický průzkum*. (nejlépe 2., doplněné vydání) Praha 2001.

Zhodnocení významu standardního stavebně-historického průzkumu (SHP) a jeho využití při rekonstrukci památkově chráněných či jinak významných objektů 20. století

Žlutá barva, přidělená konstrukcím z 20. století v rámci barevné škály grafického vyhodnocení standardního stavebně-historického průzkumu, bývá v rámci domácích starobylých budov často až tou poslední a poněkud přehlíženou částí zkoumané stavby. Nachází-li se v objektu gotické (či dokonce románské) jádro s renesančními, barokními, klasicistními a historizujícími přestavbami, je období 20. století vskutku asi tím posledním, jež by bylo detailně sledováno a mělo by být dále rozlišováno a fázováno. Přesto počet požadavků na průzkum či dokonce vypracování SHP pro objekty bezprostředně z tohoto období přibývá a na jistou problematiku s tím spojenou již bylo dokonce poukazováno. Na rozdíl od standardního cíle běžného vyhodnocení, spočívajícím ve snaze rozeznat a určit stavební pozůstatky v hmotě i detailu nejlépe na půlstoletí, posunuje se význam této informace pro 20. století přinejmenším rovnou na desetiletí a mnohdy také v segmentu SHP nezvykle na „rozlišení původní autorské koncepce od původních změn“.¹⁸ Idea a koncepce architekta projektujícího stavbu se totiž bez nadsázky stává v těchto případech oním určujícím faktorem pro interpretaci a správné zařazení do kontextu specifických dějin architektury, jež jsou právě pro toto století neobyčejně detailním způsobem zdokumentovány. I v těchto případech může být průzkum zdánlivě banálních stavebních výtvarů architektury 20. století stejným detektivním pátráním jako u jiných, mnohem starších objektů, a to dokonce s překvapivými konci, kdy odhalení původní podoby objektu naprosto nemusí korespondovat s jeho aktuálním stavem.¹⁹ Vzhledem k mnohem větším administrativním požadavkům a možnostem dochování původního plánového a aktového archivního materiálu mohou být navíc odhaleny a doloženy veškeré fáze autorského pojetí či případných variací a změn projektu v rámci předrealizační a realizační fáze; při celkové změně ideového vedení nebo přístupu v téže nebo následné stavební vrstvě může dokonce dojít k odlišení celkového pojetí výrazu a vzhledu stavby. S ohledem na často turbulentní politické a společenské události tohoto století lze navíc zmínit i nutnost odlišení případné změny samotné funkce stavby.

Největší změnou v přístupu k pojetí průzkumu a dokumentace stavby 20. století je ale nejspíše důsledná nutnost zdokumentování jednotlivých prvků samostatně vypracovanou pasportizací.²⁰ Při ní jsou veškeré, často třeba i pravidelným způsobem opakující se prvky důsledně zdokumentovány tak, aby mohly být následně jednoduchým způsobem komparovány a to jak v rámci zkoumaného objektu, tak i v nejrůznějších externích souvislostech. Ačkoliv se forma pasportizačních listů mnohdy liší, neměly by na ní nikdy chybět následující části: nejlépe v měřítku či s udanými rozměry vypracovaný náčrt zkoumané situace, její popis s dalšími informacemi o umístění, autorském či datačním zhodnocení a nezbytná fotodokumentace.

Prubířským kamenem průzkumu a zejména pak vyhodnocení stavebních památek z období 20. století je neuvěřitelná materiálová a technologická variabilita, umocněná postupně neustále rozšiřujícími se statickými možnostmi. Veškeré tyto oblasti byly navíc

¹⁸ PEŠTA, Jan. Velká poklona velkému nádraží. In RAZÍM, Vladislav - MACEK, Petr. *Zkoumání historických staveb*. Praha 2011, s. 97–99.

¹⁹ HRABOVÁ, Martina. Vila v přestrojení. In RAZÍM, Vladislav - MACEK, Petr. *Zkoumání historických staveb*. Praha 2011, s. 100–102.

²⁰ VÁCLAVÍK, František V. Příliš mnoho oken a dveří. In RAZÍM, Vladislav - MACEK, Petr. *Zkoumání historických staveb*. Praha 2011, s. 252–255.

současně výrazně akcelerovány zásluhou pozvolna nastupující ideové „globalizace“. Již od konce 19. století pravidelně odcházeli tehdejší budoucí tvůrci architektury za vzděláním, zkušenostmi a prací nejen mimo svůj rodný region, ale takřka kamkoliv po celém tehdejší světě. Poznání stavebního oboru proto již dále nečerpalo výhradně z v průběhu 19. století detailně poznaných a následně variovaných vlastních dějin, ale začalo se rozvíjet a proměňovat především zásluhou výměny informačních toků o nejrůznějších aktuálních realizacích. Variabilita nových možností byla dále podporována širokým spektrem poskytovaných řemeslných služeb, reagujících na požadavky ze strany navrhovatelů. V situacích, kdy bývala architektonická zakázka řešena ve své komplexní podobě, se často stávaly technologické postupy, materiálové inklinace i jednotlivé drobné detaily autorskou, někdy dokonce cíleně a dlouhodobě používanou značkou a jako takové zaujímají v současnosti výjimečnou pozici neopakovatelného a zachování hodného artefaktu.

Důsledná dokumentace je tedy v případě průzkumu památek architektury 20. století asi tím nejdůležitějším přínosem pro případné využití v památkové ochraně a péči. Poznání a interpretace je totiž v těchto případech možná pouze pomocí existence širokého spektra zdrojových dat. Pouze díky nim bude v budoucnu možné se co možná nejlépe vypořádat se všemi otázkami v případech ne zcela jasné datace a atribuce, ale především s problematikou použitého materiálu a technologií. Právě s nimi se památková péče setkává takřka denně a jejich řešení je už dnes vlastně často tím nejkomplicovanějším.

Nástin výsledků zpracovaného SHP vily Stiassni

V průběhu července roku 2009 převzal Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště Brno, jeden z pozoruhodných objektů brněnské moderní architektury – vilu Stiassni. Objekt, známý tehdy v tomto městě všeobecně spíše jen jako tzv. vládní vila, se díky tomu záhy snad vůbec poprvé otevřel široké veřejnosti a ta vzala jeho prostory doslova ztečí.²¹ Tento překvapující zájem patrně vyplýval hned z několika faktorů. Prioritně asi z poněkud zastřené až tajuplné historie domu, pro většinu lidí vlastně pouze léta tušeného kdesi uprostřed rozlehlého pozemku zahrady. Zčásti snad také kvůli jeho excelentní architektonické pověsti. Dobový úzus osvětloval při interpretaci stavby víceméně základní kontury stavebních prací na objektu. Vycházel přitom především z ne zcela obvyklého stavu existence poměrně širokého spektra publikovaných materiálů. Již záhy po vzniku prvních návrhů domu totiž došlo k jejich zveřejnění a posléze byla tiskem představena i dokončená stavba.²² Známa byla rovněž základní plánová dokumentace, uložená v archivu Vodáren a kanalizací města Brna.²³ Vzhledem ke skutečnosti takřka jistého ztotožnění autorství projektu s brněnským architektem Ernstem Wiesnerem také bylo možno tuto stavbu zařadit a interpretovat v kontextu autorova díla nebo dějin především brněnské architektury.²⁴ Na realizaci kladené do let 1927–1929 se ponejvíce rozebíralo dispoziční řešení stavby a posléze kontrast mezi vnějším a vnitřním slohovým výrazem, jehož rozpětí bylo přikládáno buď příklonu architekta ke vkusu stavebníků, či úvahám o angažování nějakého dalšího tvůrce.²⁵

Již v zárodku úvah o převzetí správy Národním památkovým ústavem figurovaly plány na využití areálu v rovině zřízení budoucího centra pro výzkum a dokumentaci moderních staveb.²⁶ V předpokladu provedení nutných úprav pak započaly takřka souběžně s novou správou rovněž přípravné heuristické práce pro provedení budoucího stavebně-historického průzkumu, jehož výsledky by měly mít posléze určující vliv na koncipování tendrové dokumentace žádosti o finanční podporu²⁷ a následně pro vypracování projekčního návrhu. Prioritní snahou bylo provedení základní archivní rešerše, jež by dovolila opřít četná dosavadní tvrzení o hodnověrný historický rámec. Základní informace o majitelích (stavebnících) vily a jejich širších rodinných vazbách byly zjištěny na základě zápisu v jejich domovském listu.²⁸ Z těchto zdrojů se podařilo vyjasnit základní rodinné vazby a vztahy

²¹K bezprostředním či následným zprávám v médiích viz např. *Vládní vila v Brně, symbol luxusu i diskrétnosti, se otevřela*. Lidovky / Relax (Miloš Šenkýř), 6. 8. 2009; *Slavná brněnská vila Stiassni, ve které spal i Castro, se otevřela návštěvníkům*. iDnes / Brno a jižní Morava (Lenka Bernátová), 6. 8. 2009; *Funkcionalistická „vládní vila“ se otevírá návštěvníkům*. ČT24 (Lea Surovcová), 6. 8. 2009; *Vládní vila Stiassni: 30. léta, totalita i hotel*. Brněnský deník (Hana Fasurová), 6. 8. 2009; *Do vládní vily v Pisárkách proudí tisíce lidí*. Brněnský deník (Hana Fasurová) 12. 8. 2009.

²²*Horizont*, 1928; EISLER, Max. Die Arbeiten Ernst Wiesner. In *Forum*, č. 5–6, 1932, s. 129–140; EISLER, Max: Arnošt Wiesner. In *Měsíc*, č. 10, 1932, s. 12–15.

²³Plány sice nejsou datovány, na základě přiloženého spisového materiálu však můžeme předpokládat, že byly nejspíše připojeny k žádosti o zřízení vodovodní přípojky ze dne 14. 8. 1928.

²⁴Pro toto období asi nejlépe souborné heslo Lenky Kudělkové v publikaci: SEDLÁK, Jan. *Slavné vily brněnského kraje*. Praha 2006, s. 70–73.

²⁵Nejčastěji s odkazem na mnichovského slohového specialistu, o němž se měl zmiňovat dobový tisk. Tamtéž, s. 72.

²⁶Viz článek: *Památkáři mají s vládní vilou velké plány*. iDnes / Brno a jižní Morava (Michal Horák), 30. 6. 2009; *Konečně štěstí pro Stiassni?*. iDnes / Publicistika (Viliam Buchert), 16. 4. 2010.

²⁷Projekt s názvem *Centrum obnovy památek architektury 20. století* byl podán v rámci *Integrovaného operačního programu s názvem Kontinuální výzva pro oblast podpory 5.1a,b – Národní podpora využití potenciálního kulturního dědictví* na Ministerstvu kultury ČR v lednu 2010.

²⁸ Archiv Města Brna (dále AMB), fond B1/39 Národní výbor města Brna – kartotéka domovského práva, Brno 1850–1948, list č. 130708 (Alfred Stiassni) – zde uvedeny informace o manželce Hermine Stiassni roz. Weinmann, dceři Susanne Stiassni a otci Josefu Stiassni; list č. 130773 (Josef Stiassni), zde uvedeny informace o matce, sourozencích a bezprostředních předcích. V obou případech bylo z uvedených adres zjištěno rovněž základní obytné schéma v rámci města Brna.

k dalším nemovitostem, jež s nimi bývají v rámci města Brna spojovány.²⁹ Dalším zdrojem informací se stal fond schraňující dokumentaci rodinného textilního závodu v Brně.³⁰ Z něj se podařilo získat dosud chybějící plánovou dokumentaci – situace domu a jeho okolí před výstavbou,³¹ v rámci ní návrhy E. Wiesnera a stavební dokumentaci³² odhalující, že realizační dokumentaci zřejmě předcházelo hned několik starších návrhů. Na základě dílčích návrhů v interiéru se také podařilo odhalit pravděpodobného autora v osobě vídeňského architekta Franze Wilferta.³³ Rešerší v dosud spíše rámcově uváděných odkazech na starší literaturu byl odhalen význam nejstarších publikovaných kreseb³⁴ představujících patrně první ideovou fázi, v níž byl objekt ještě předpokládán v jiné hmotové dimenzi (půdorys U místo L) a které zřejmě dále zachycují původní představu o podobě interiéru arch. E. Wiesnera. Excerpcí textů Maxe Eislera pak mohla být dokončována znalost o dosavadní používané plánové a fotografické dokumentaci.³⁵ Na základě zjištěných indicí mohla být stanovena základní chronologická osa nejstarších dějin: 1924 – koupě pozemku rodinou Stiassni, 1927–1928 (nejpozději) angažování architekta Ernsta Wiesnera k návrhu stavby rodinné vily, 1928–1929 – realizace výstavby hmoty stavby, 1929–1930 vybavení interiérů stavby, 1938 emigrace rodiny Stiassni.

Souběžně probíhalo vyhodnocení mobiliárního fondu nalézajícího se v objektu. Na základě průzkumu a komparace s materiálem dochované fotodokumentace z jeho obnovy v 70. letech 20. století³⁶ došlo k rozdělení na autentickou část nacházející se s největší pravděpodobností v objektu již v období pobytu rodiny Stiassni a dále na části umělecky hodnotné či použitelné pro případ dalšího využití a prezentace v budoucnosti. Navraceny byly rovněž exponáty, přesunuté v minulosti jinam.³⁷ V plánovém archivu NPU, ÚOP v Brně byly nalezeny dokumenty k úpravám objektu ve 2. polovině 20. století, kdy byly některé části domu dispozičně předěleny,³⁸ komunikačně přesměrovány³⁹ a dílem vzhledově upraveny.⁴⁰ Důkladného vyšetření se dostalo rovněž samotnému objektu vily a to prioritně z důvodu stanovení předpokládaných problematických stavebních částí a závad tak, aby mohly být specifikovány do žádosti o finanční krytí jejich případné opravy a obnovy. Vzhledem k jejich rozsahu byly následně rozděleny na:

1. Statické – jednalo se převážně o statické trhliny v souvislosti se založením do nestabilního podloží.
2. Konstrukční – související především se zavlháním některých částí budovy.
3. Funkční – složené převážně z okenních otvorů, jejichž výplně přestaly plnit svou původní funkci.

²⁹ Úřední pobyt většiny jednotlivých příslušníků rodiny byl zapsán v domě na Spolkové ul. 3 (původně Stiftgasse), kde se nacházelo reprezentativní sídlo jejich továrního závodu (Gebrüder Stiassni). Josef Stiassni kromě toho vlastnil vilu na Veslařské ul. 256 (původně Alfred Regner Ritter von Bleyleben Straße), Alfred Stiassni další rodinný dům na Hroznové ulici 7 (původně Traubengasse) a jeho bratr Ernst vilu na Květné ulici 34 (původně Blumengasse).

³⁰ Moravský zemský archiv v Brně (dále MZA), fond B 252, 1116 Gebrüder Stiassni Stoffe, Strickwaren Fabrik Brünn a fond H 298, H. a J. Kunert. Zde se nacházejí materiály po arizaci firmy v roce 1939.

³¹ Dokumentace ke koupi pozemku po roce 1924.

³² Realizační plány firmy Arthur & Moriz Eisler uloženy v MZA v Brně, fond H 298, H. a J. Kunert, i.č. 168.

³³ MZA v Brně, fond H 298, H. a J. Kunert. Architektonický atelier sídlil na Prinz Eugenstraße 14, Wien IV.

³⁴ *Horizont*, č. 11–13, 1928.

³⁵ EISLER, Max. Die Arbeiten Ernst Wiesner. In *Forum*, č. 5–6, 1932, s. 129–140; EISLER, Max. Arnošt Wiesner. In *Měsíc*, č. 10, 1932, s. 12–15.

³⁶ NPU, ú.o.p. v Brně, spisový archiv.

³⁷ *Do brněnské vily Stiassni se vrací unikátní stoly*. Týden, 25. 5. 2010.

³⁸ Redispozice zasáhla místnost pro guvernanku ve 2. NP, prostory kolem služebního schodiště v 1. NP a také velkou část 1. PP.

³⁹ Ve 2. NP bylo z uzavřeného sledu dvojice komunikačně provázaných apartmánů Alfreda a Hermíny Stiassni vytvořeno jedno velké, tzv. prezidentské apartmá, do něhož byl vytvořen nový vstup ve stylových intencích původních ostění z doby výstavby objektu.

⁴⁰ Probíhalo pod vedením Ing. arch. Kamila Fuchse v letech 1982–83. Nově upravena byla např. místnost tzv. jídelny.

4. Opatřebení a destrukce materiálů – především mechanicky destruované nebo opotřebené kamenné, skleněné a kovové prvky, často též se silnou biologickou erozí; specifické opotřebení a destrukce se dotkla též vnitřních dřevěných prvků.
5. nevhodné a neslučitelné doplňky – převážně novodobé doplňky z přestavby v 80. letech 20. století a mladší.

V průběhu roku 2010 se veškeré průzkumné práce zintenzivnily v důsledku bezprostředních příprav projektu obnovy. Další archivní rešerše byly podniknuty v Archivu města Brna,⁴¹ Moravském zemském archivu⁴² a v Národním archivu Praha.⁴³ Bez většího výsledku pak byly studovány fondy v Archivu bezpečnostních složek, oddělení architektury Národního technického muzea, Vojenském ústředním archivu a odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra. Pro město Brno bohužel není možné nahlédnout do jinde běžně dostupných fondů stavebního úřadu,⁴⁴ nedochovala se ani oficiální dokumentace brněnské stavební firmy bratrů Eislerů, uložená v archivu firmy Pozemní stavby.⁴⁵ Nic překvapivého není uloženo ani v oddělení architektury Muzea města Brna.⁴⁶ Překvapivým a velmi významným faktem se posléze ukázala participace potomků rodiny, jež se projevila poskytnutím akvarelů, které malovala Hermine Stiassni.⁴⁷

Na základě pečlivého posouzení veškerých archivních a publikovaných materiálů, výsledků důkladné prohlídky objektu a vyhodnocení dílčích sond⁴⁸ byly stanoveny stavební dějiny vily Stiassni následujícím způsobem:

Vila Stiassni, později známá též i jako tzv. „vládní vila“ či „vládní dům“, je umístěna na pozemku nacházejícím se teritoriálně v západní části města Brna, v oblasti se starším pomístním názvem Pisárky, kde jihovýchodně orientované svahy geomorfologicky zvlněné krajiny kolem údolí řeky Svratky vytváří v současnosti patrně asi nejrozsáhlejší vilovou čtvrt' města Brna. Počátky zdejší zástavby se zvolna rozvíjely podél starších komunikačních tras, označovaných dnes jako ulice Hlinky a následně Veslařská, oddělených od sebe právě korytem řeky Svratky, která dosud rozděluje dotčené území hned do několika katastrálních území. V místech přechodu přes řeku se historicky dotýkají územní celky patřící ke Starému

⁴¹ AMB, fond A 1/53 Německý katastr – přihlášky osob na adrese Hroznová 14 z válečného období; fond U 7 NS Nová sbírka fotografií – fotografie domu Hroznová 14 z roku 1948; fond U 9 Sběrka map a plánů – plány domu Hroznová 14; fond D2 Berní správa – inv. č. 113 a 129, Karel Weigl – udání daňových podvodů ve firmě Stiassni, výslech Alfreda Stiassni, rozsudek a další materiály, 1933–34.

⁴² MZA v Brně, fond B124, KNV, karton 266 – ič.258 sig. 725/4 Vládní vila; fond B392, Vystěhovalecký fond – karton 15, inv. č. 325 (materiály Susanne Stiassni), kart. 10, 11; fond B251 Říšský protektor – karton 121, i. č. 7929 (Stiassni Hermine a Alfred).

⁴³ Národní archiv Praha, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna, manipulační období 1941–1950; fond Úřad říšského protektora, fond Státní tajemník u říšského protektora; fond Arizační spisy; fond Policejní prezidium; fond Okupační vězeňské spisy

⁴⁴ Tento archiv byl součástí ústřední městské spisovny, která byla za německé okupace vyvezena do Dělnického domu v Pozořicích a tam v dubnu 1945 při osvobození Brna shořela. Tehdy byly zničeny registraturní celky od roku 1897 do 1943. Celkem shořelo 5249 fasciкул, dále 2226 pomocných knih, 842 kartonů katastru. Archiv stavebního úřadu z této doby tedy prakticky neexistuje. Další část spisů agendy vedené od roku 1943 shořela při požáru ústřední správy v Mečové ulici č. 2, která byla zasažena při náletu na Brno 20. listopadu 1944.

⁴⁵ Podnik Pozemní stavby vznikl po roce 1948 sloučením znárodněných brněnských soukromých stavebních firem. Byl zde také celý archiv firmy Ing. Arthur Eisler. V cca 30 kartonech zde byly uloženy stavební deníky, rozpočty, plány ke stavbám Moravská eskomptní banka (11 plánů), Palác Morava (21 matric, 1:50, řezy 1:100, včetně pohledů kolorovaných a signovaných E. Wiesnerem), hotel Avion Kostecký (8 plánů B. Fuchse 1:50), Divadelní 1–3, tzv. Doretův dvůr (5 plánů z roku 1899 zn. Matzenauer, 29 plánů z Wiesnerovy přestavby 1926–28) atd. včetně plánů k Vile Stiassni. Větší část fondů v 70. letech 20. století zpracoval archivář PhDr. Jiří Hanzal, který pak roku 1980 emigroval do Švýcarska a nemá již dnes bohužel ani kopii inventáře. V divokých porevolučních časech, počátkem roku 1990, byla firma tehdejší vedením privatizována a na existenci archivu, který byl umístěn jednom z dřevěných přízemních domcích v Líšni (původně postavenými v souvislosti s válečnou výrobou v blízkém Zetoru) se poněkud zapomělo – budovy byly prodány a nový majitel nechal vše vyklidit a odvézt do sběrných surovin.

⁴⁶ Zde pouze 2 skleněné negativy Rudolfa de Sandalo, 18 × 24 cm v oddělení fotoarchivu.

⁴⁷ Archiv rodiny Martin, California, USA.

⁴⁸ Sondy provedeny za účelem statického posouzení viz PEEM, spol. s r.o. *Průzkumné práce vily Stiassni, 2010 a stratigrafického průzkumu*, viz KNOR, Jan. *Stratigrafický průzkum Villa Stiassni 2010*. Oba strojopisy uloženy v knihovně COPA.

Brnu a Křížové (původně tzv. Johanitské komendě) na jedné straně a Jundrovu se Starým Lískovcem na druhé straně. Asi jen pouhou shodou okolností tak zde zřejmě začala od 2. poloviny 19. stol. vznikat jedna ze společensky vyhledávaných městských částí. Stalo se to možná kvůli příznivým přírodním podmínkám, souvisejícím s vcelku na zdejší poměry nízké průmyslové dotčenosti krajiny, a současně snad i díky lokaci v relativní dostupnosti vůči okolním sídelním celkům, zejména vlastnímu jádru města Brna. Postupně zde tak vznikla oblast, vnímaná prioritně jako společenské centrum, zosobněné vyhledávanými říčními lázněmi (založeny v r. 1813), oblíbenou městskou střelnicí (založena v r. 1847) či prestižním veslařským klubem; i díky nim zde totiž vzniklo vyhlášené společenské korzo.⁴⁹ Význam oblasti pro město Brno a jeho nejbližší okolí navíc poměrně záhy umocnilo také dopravní spojení – nejprve koňskou (1869) a posléze elektrickou (1905) městskou dráhou (stanice Pisárky – Královo Pole).⁵⁰ Okolní zvlněný terén, vytvářející nevšední přirozenou kulisu, byl záhy buď zalesňován, nebo proměňován z vinic a sadů ve stavební parcely a následně tak v příměstskou rezidenční oblast.⁵¹

Jak jsme zpraveni z dosavadních umělecko-historických poznatků, vznikaly nejstarší stavby na samém okraji pisáreckého údolí již od 70. let 19. století; následně od 20. let 20. století pak docházelo v souladu s postupnou tvorbou zastavovacích plánů k rychlému rozrůstání a prorůstání této zástavby až do současného stavu v podobě tzv. zahradního města.⁵² Konstituce a uzavření prvního bloku zdejší zástavby a vytyčení uliční sítě probíhalo postupně od 90. let 19. stol. Se změnou letopočtu pak spíše nedělní a letní objekty, koncipované nejčastěji jako tzv. příměstská vila (vila suburbana),⁵³ typologicky přecházejí k rodinnému domu obývanému celoročně, k tzv. vile městské (vila urbana).⁵⁴

Stavebníci vily Stiassni, manželé Hermine a Alfred Stiassni, byli o možných kvalitách bydlení v této oblasti nejspíše dobře zpraveni. Byl to především Alfred, který zde svým způsobem vlastně vyrostl, neboť jeho otcí patřila jedna z příměstských vil, nacházející se na druhé straně pisáreckého údolí v dnešní ulici Veslařské (č. 256).⁵⁵ Od roku 1910 je pak navíc již adresa tohoto páru udávána v domě na ul. Hroznové č. 7. Jednalo se o objekt s obdélnou zahradní částí, zabírající přibližně třetinu rozsahu čelního pásu parcely v prvním bloku zdejší zástavby. Vzhledem ke skutečnosti, že v současnosti již tento objekt neexistuje, lze si představu o něm vytvořit pouze ze zachovaných půdorysných plánů. Jednalo se podle nich o nevelký rodinný dům (cca 15×15 m), jehož stavbu lze předpokládat nejspíše někdy na zač. 20. stol. Byl patrně jednopatrový, avšak koncipovaný již k celoročnímu pobytu a provozu. V přízemí zřejmě zčásti zapuštěném do zdejšího svahu se nalézaly obslužné prostory – kuchyně a umývárna nádobí, sklep, ale také pokoj domovníka; v patře se dále nacházely tři pokoje, propojené komunikačně ve středu domu situovaným předpokojem (připomínajícím spíše jakousi chodbu); dispozici domu v tomto podlaží doplňovala jedna koupelna, další kuchyně a na severovýchodním nároží umístěná, rozměrově však spíše drobná veranda.

⁴⁹ FLODROVÁ, Milena – MÜLLER, Zdeněk. *Staré Brno – Pohled historika a architekta na vývoj nejstarší části města*. Brno 2007.

⁵⁰ NESIBA, Zdeněk. *100 let elektrické pouliční dráhy v Brně: 1900–2000*. Ústí nad Labem 2000.

⁵¹ Katastrální plán obce Křížová (bývalá Johanitská komenda na Starém Brně) z roku 1825, do jejíhož majetku historicky patřila oblast jihovýchodně orientovaného svahu podél dnešní ulice Hlinky, ukazuje, že okolní oblast byla původně rozdělena do většinou úzkých, samostatných pozemků určených k zemědělské produkci. Katastrální plán datovaný rokem 1876 již však zachycuje skupinu budov na konci dnešní ulice Hlinky. Patrně čerstvě dokončená, neboť její zahrada je naznačena pouze v hrubých obrysech, je úplně vpravo vila, již si zde vybudoval brněnský továrník Carl Freiherr von Offerman a později ji postupně drželi c.k. plukovník Albrecht Prinz zu Schaumburg-Lippe a průmyslník Dr. Felix Redlich (dnes č. 150); vedle ní se za ještě pouze naznačenou cestou nachází vila Julia Gomperze a poté Berty a Klimesche Hübnerových, přebudovaná po r. 1918 na dosud zde stojící základní školu (dnes č. 152), posléze vedle ní stojících objektů vily Wilhelma Leopolda Wägnera (dnes č. 154), již získala v r. 1907 Hedwiga Ornstein, a vily Marie Krammer, posléze rodin Padowetz, Skutezky a advokáta Richarda Wolfa s chotí Eugenii (dnes č. 156).

⁵² CZAJKOWSKA, Lenka – CZAJKOWSKI, Petr. Zástavba ulice Hlinky po roce 1850 a majetková struktura jednotlivých objektů se zvláštním přihlédnutím k roku 1910. Příspěvek k poznání předměstské architektury města Brna. In *Brno v minulosti a dnes: sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna*, roč. 19, 2006, s. 445–477.

⁵³ ZATLOUKAL, Pavel. *Brněnská architektura 1815–1915. Průvodce*. Brno 2000, s. 64, 73, 84 a 90.

⁵⁴ VYBÍRAL, Jindřich. *Reisigova vila v Brně a reforma rodinného domu po roce 1900*. Brno 2011.

⁵⁵ Katastrální úřad, pozemková kniha katastrální obce Jundrov.

Právě v tomto domě se rodina rozrostla v r. 1923 o dceru Susanne a poměrně záhy po tomto datu lze zaznamenat četná obchodní jednání, ústící následně v koupi pozemků nacházejících se o kousek výše na současné adrese Hroznová 14 a situovaných de facto v již třetím bloku zástavby nad ulicí Hlinky. Podle starších katastrálních plánů se v těchto místech poměrně dlouho nacházely spíše drobnější zahradní a sadové výseky. Pozemková kniha zaznamenává vlastníky této parcely už od 70. let 19. stol., avšak scelování jednotlivých částí probíhalo asi právě až od r. 1923; již o necelý rok později scelený pozemek vlastní právě manželé Alfred a Hermine Stiassni.⁵⁶ Jak se jeví z četné archivní dokumentace, v níž jsou zaznamenány kupní smlouvy s nejrůznějšími majiteli těchto pozemků, plné moci k těmto jednáním, delegující práva a zájmy manželů Stiassni na různé zástupce a prostředníky, nebylo asi celé pozadí při konstituci jednoho z největších soukromých brněnských pozemků úplně tak zcela jednoduchým procesem.

Dosavadní úzus při interpretaci počátků stavebních prací u této vily vycházel především ze znalosti plánové dokumentace uložené v archivu Vodáren a kanalizací města Brna, kde se nachází soubor plánů s instalatérskými pracemi karlovarské firmy Stöhr, zajišťující v novém domě na Hroznové 14 kromě vodovodního připojení a veškerých instalatérských prací patrně i původní vybavení koupelen. Emil Stöhr spolupracoval s arch. Ernstem Wiesnerem např. při realizaci toalet u kavárny Esplanade v Brně a reklama této firmy se také nalézá v první architektově monografii z r. 1928. Zachované půdorysy všech podlaží (suterén, přízemí, 1. patro a střecha) a jeden řez jsou sice označené pouze razítkem firmy Stöhr, avšak v případě dalšího plánu ke krajní dvojici budov s bytem řidiče a stájí pro koně se na plánech už nachází i razítko a signatura kanceláře architekta Wiesnera. Plány sice nejsou datovány, na základě přiloženého spisového materiálu však můžeme předpokládat, že byly nejspíše připojeny k žádosti o zřízení vodovodní přípojky ze dne 14. 8. 1928. Představu o zamýšleném dispozičním uspořádání si lze udělat také nad plány 1. a 2. nadzemního podlaží, publikovanými ve stejné době v dobovém časopise Forum. Co do hmotového a dispozičního uspořádání domu představují oba soubory plánů v podstatě obdobné řešení a představují tak nejspíše již závěrečnou fázi vzniku plánové dokumentace. Na existenci možných starších idejí či na existenci možných alternativ v řešení pak odkazovaly pouze čtyři další, v jiném časopise publikované kresby. Jejich takřka diametrální odlišnost od realizované podoby dovozovala předpokládat poměrně výraznou změnu koncepce, o jejíž důvodech či alespoň možných mezifázích ovšem ale nebylo dosud žádných informací.

První návrh exteriéru domu, pocházející z roku 1927, zachycuje do svahu zahrady situovaný patrový objekt s rovnou střechou. Jeho víceméně pravoúhlý kubický tvar akcentuje dvojice přízemních portiků – na jižním průčelí hmotově uzavřený, na východním pak minimálně z jižní strany plně otevřený – jejichž svrchní části slouží coby terasy. Celý objekt je opticky vyvýšený dvojicí kaskádovitě na sebe navazujících zahradních parterů, propojených na levé (západní) straně dvojicí schodišť. Na okrajích vyzděné a balustrádami opatřené partery vytváří v horní části před jižním průčelím domu obdélně vymezenou terasu, do níž se přízemí domu v ose otevírá trojicí vstupů či francouzských oken. Uspořádání a vertikální propojení vstupních a okenních otvorů, v rytmu: přízemí 3-2-3-3 a patro 1-1-1-3, je na této straně domu nepřehlédnutelně – osově i rozměrově – nepravidelné; zdánlivá neuspořádanost hmot, patrná vlastně již v rozmístění portiků, je navíc pomyslně korunovaná rastrovým (patrně skleněným) nástavcem v pravém (severovýchodním) koutě střechy a opět jakoby ad hoc na ploše střechy umístěnými průduchy komínů. Sjednocujícím prvkem zde zřejmě měly být jemné horizontální linie v ploše fasády, procházející, alespoň ve studii na viditelných místech, průběžně celou stavbou, a pak snad možná i celkový pravidelný půdorysný rozvrh domu, jenž je v liniích této studie jasně naznačen ve tvaru trojkřídlé

⁵⁶ Katastrální úřad, pozemková kniha katastrální obce Křížová, V, s. 327–328: Hroznová 14, čp. 967, katastrální č. 513 (původně zahrada) – zaznamenání majitelé: 21. 9. 1871 Rosa Wetschauer, 18. 6. 1886 Marie Kröna, 13. 12. 1890 Wincenz Kremer, 10. 1. 1900 Sofie Kremer, 21. 12. 1909 Dr. Karl Frenzl, 16. 10. 1916 Filipp Beran a Irene Beran (každý 1/2), 30. 8. 1923 Pavel Kohn; parcela č. 513 vznikla v r. 1927 sloučením pozemků 514, 516, 517/1 a 517/2 a poté byla rozdělena na parcely 1068 (dům), 1069 (stáj), 1070 (domek zahradníka).

dispozice v podobě písmene U. Z tohoto důvodu také zřejmě lze jen stěží interpretovat a umístit do tohoto (a nakonec i současného) objektu dalšími třemi studii představená místa z interiéru. Z nich snad pouze jediné svou podobou – barevný pohled do obdélné chodby s jednoramenným, k vnější zdi přiloženým schodištěm a přes chodbu komunikačně na sebe navazujícími, vnější úpravou z žíhané hnědé barvy (dřevěný obklad?) upravenými vstupními otvory – dovoluje ztotožnit jej alespoň v jádru s prostorem pozdější tzv. *galerie*.

Zmíněné studie jsou datovány k roku 1927 a představují zřejmě jednu z nejranějších fází plánování vily. Na proces následné krystalizace celého projektu odkazuje plánová dokumentace datovaná již k březnu téhož roku, představující však s ohledem k realizované stavbě výrazný posun. Půdorys stavby se totiž přesouvá do dvoukřídlé podoby ve tvaru písmene L, akcentovaného výrazným přízemním portikem na jihovýchodním nároží. Jižní zahradní průčelí vykazuje výrazné zklidnění co do rozmístění okenních os, jejichž rytmus – přízemí 1-2-2-1-3-3 a patro 2-2-2-1-2-1-1 – na sebe vertikálně v ose a v rozměrech mnohem více navazuje. Také tento návrh lineárně člení jemné horizontální průběžné linie; střechu stavby i zde převyšuje obdélný skleněný kubus, korunu stavby však nově zdůrazňuje mírně pod její vrchol umístěná, avšak výrazná korunní římsa. Hledání variant, obsahu i formy je patrné i u nově navrženého nárožního portiku. Na pohledech je prolomen na jižní straně rozměrným obdélným průhledem, zachovávajícím světlou výšku vedle něj umístěných oken, na východě pak je jeho jinak plná hmota prolomena sice poněkud stranou umístěnými dveřmi, vedle nichž však v ploše naznačené vertikální linie odkazují na úvahu o prolomení a otevření vnitřního prostoru tohoto portiku dvojicí širokých otvorů, zakomponovaných následně už zcela jasně do půdorysu 1. NP, hlásícího se svou datací taktéž k březnu roku 1927.

Základní dispoziční rozvrh z této doby vykazuje ve své struktuře výrazné přiblížení k posléze realizované formě. Přístup do domu je zajištěn celkem třemi vstupy. Hlavním, situovaným do dvorní části a nacházejícím se pod průběžnou terasou podepřenou dvojicí pilířů v ose kratšího křídla; druhým, spíše privátním, prolomeným v západní straně jihovýchodního portiku a nakonec zahradním, přiloženým k severnímu z dvojice prolomených otvorů téhož portiku na jeho východní straně a s přiloženým schodištěm do zahrady. Také organizace jednotlivých prostor interiéru v 1. a 2. nadzemním podlaží na těchto půdorysných návrzích vykazuje výrazné shody s posléze použitým řešením. Jasně patrné je rozdělení křídel na privátní a obslužnou část. Umístění a forma vertikálních komunikačních uzlů – reprezentativního jednokřídlého privátního schodiště v tzv. galerii a trojkřídlého na konci obslužného severního křídla. Rozvrh reprezentativních prostor přízemí ve sledu: přijímací místnost (Empfangszimmer), navazující vnitřními dveřmi na komunikační linii od hlavního vstupu (a přístupné rovněž privátním vstupem do zahradního parteru), vedle níž se směrem k západu nacházejí knihovna (Bibliothek) a salón (Salon), k východu pak jídelna (Speisezimmer) s přímým přístupem. Jasně patrné je rovněž vymezení dvojice hostinských pokojů (Gastzimmer) se společnou koupelnou, situovaných na západní konec hlavního křídla s přístupem opět z již zmiňované galerie.

Rovněž dispozice 2. NP již obsahuje rozdělení hlavního prostoru na celkem tři apartmány určené jako soukromé „byty“ majitelů a přístupné komunikačně z horní části galerie. V návaznosti na schodiště je na západní straně umístěna Alfredova šatna (Garderobe), koupelna (Bad) a pokoj (Herr). Z něj je společnými dveřmi přístupný pokoj Hermine (Dame), z něhož se obdobným způsobem vychází přes šatnu do malé předsíňky, kudy je zajištěn přímý vstup do koupelny. Na předsíňku navazuje na opačné straně pokoj Susanne (Kind), který pokračuje do dalšího dětského pokoje orientovaného okny již k východu. Z něj vedou přímé vstupy do její šatny a koupelny, následně pak – už směrem k severu – ústí dveřmi do pokoje guvernanky (Fräulein). Na tento pokoj posléze již v jeho šířce navazují pouze další místnosti obslužného křídla.

Sledujeme-li shodné znaky starší plánové dokumentace s ohledem na zjištění postupné proměny architektonického návrhu směrem k výsledné realizaci, zaujmou nás také skutečnosti, jež ho od konečné podoby odlišují. Na sledovaných půdorysech z března roku 1927 zaujme v tomto ohledu především rozvrh 1. PP. Tento prostor je sice zpřístupněný rovněž pomocí trojramenného schodiště na konci kratšího severního křídla, tak jako je tomu i

v současnosti, skladba i uspořádání jednotlivých prostor jsou ale poněkud jiného rázu, orientovaného především na jejich celkově větší objem. Samotná hmota jihovýchodního portiku se do půdorysu stavby ale promítá pouze svým zdívem, bez zajištění či plánování nějakého komunikačního průchodu. Komunikační spojnice – vnitřní chodba – je posunuta více k západní straně, přičemž obdélné prostory určené pro prádelnu a sušárnu (?), jsou ještě navíc paralelně propojeny. Nepočítá se zde dosud s tělocvičnou, jejíž pozdější výsledný objem je na plánech označen prostě pouze jako sklep (Keller). Obdobně je to oproti současné situaci i s prostorem protilehlým. Asi nejzajímavějšími se v tomto podlaží jeví celkem dva detaily, a to poměrně široce rozvržené okno osvětlující přístupové schodiště, jež jako by spíše odkazovalo na možnost, že objekt se snad nachází v naprosto jiné než dnešní situaci, neboť tato část domu je dnes de facto již pod úrovní hlubokého terénního zářezu, a poté chodba, jež pokračuje v ose hlavního jižního křídla směrem, kde se dnes nachází domek zahradníka s garážemi.

Na některé odlišnosti 1. NP již bylo zčásti upozorněno, zejména u schodiště přiloženého k severnímu z dvojice otvorů na východní straně portiku, což ukazuje nejen na to, že zbývající otvory do tohoto prostoru byly patrně komunikačně neprostupnými, tedy zřejmě určenými pouze k vizuálním vjemům, ale že se v této době ještě nepočítalo s jednolitým otevřeným prostorem, kterým se později zde umístěná tzv. Loggie na východní straně do zahrady otvírala. Za zmínku stojí také kompoziční řešení okenních otvorů jižního průčelí, kde jsou v místnostech salonu a knihovny navržena okna viditelně užší a zdvojená, v přijímací místnosti a jídelně posléze i ztrojená. Jižní pokoj pro hosty orientovaný směrem k jihu navíc ještě nemá pravoúhlý výklenek. Průčelí s hlavním vstupem sice počítalo s vedlejším vstupem pro služebnictvo, byl však umístěn ne v rohu, ale o jednu osu vedle směrem ke středu; místo něj se v severozápadním koutě stavby nachází pouze menší čtvercová místnost, jež je opět trochu paradoxně, tak jako vedlejší prostor s trojramenným schodištěm, osvětlena v severní štítové zdi prolomeným okénkem. Na závěr i v prostorech 2. NP jsou patrné drobné nesrovnalosti, na jejichž existenci by bylo vhodné upozornit. Ačkoliv jsou pokoje pána a paní domu vzájemně přístupné, děje se tak pouze užšími, patrně jednokřídlými a navíc mimo osu umístěnými dveřmi. Se vstupem do dámského apartmánu se nepočítá v ložnici, ale v šatně, kde se nachází v ose užší strany přístup přímo do horní části tzv. „galerie“ a obdobným způsobem vede přímý vstup i do prvního pokoje dcery Susane. Koupelna pána počítala s osvětlením oknem ne směrem k severu, jak je tomu dnes, ale k západu.

Pokud bychom výše představenou plánovou dokumentaci s ohledem na dosavadní nastíněnou chronologii nazvali jakožto druhou, pochází ta třetí z podzimu roku 1927 a jedná se zřejmě již o závěrečnou fázi projekčních prací určených k realizaci. Ručně kolorované půdorysy zachycené v měřítku 1:50, označené vždy v pravém dolním rohu razítkem a podpisem architekta Ernsta Wiesnera a s přípisem rukou „für Alfred und Hermine Stiassni“. Prostory 1. PP jsou datovány měsícem září a zachycují zhruba obdobnou dispoziční konfiguraci, v níž jsou rozvrženy i dnes. Komunikační spojnicí tvoří středem křídel vedoucí chodba, rozdělující jednotlivé, z ní přístupné prostory na obou stranách. Na západní straně severního křídla se postupně od ústí trojkřídlého schodiště nachází koupelna personálu (Dienerbad), sklad koksů (Koksraum), sklad dřeva a uhlí (Holz und Kohle) a kotelna (Zentraheizungsraum); na východní straně téhož křídla pak byly umístěny umývárna nádobí (Washküche), mandl a žehlárna (Bügel- und Mangelraum) a sušárna (Trockenraum); jižní křídlo má na severní straně sklad brambor a zeleniny (Kartoffel und Gemüse), sklad kompotů (Kompott), sklad ovoce (Obst) a jakýsi záložní prostor (Reserveraum), velkoryse vymezená část na jižní straně, kde se později nacházela tělocvična, zde zatím jmenovitě vyznačena není.

Plány 2. NP pocházejí z měsíce října roku 1927 a jsou rovněž ručně kolorované a obdobným způsobem zachycují zřejmě výsledně realizovanou dispozici. Vyznačují se zejména rozšířením okenních os orientovaných směrem na jižní a zčásti i na východní stranu, kde jsou nyní vždy namísto dvojice užších okenních výplní s mezisloupkem do jednotlivých pokojů navržena okna zabírající zhruba šíři původní okenní dvojice. V západním průčelí je zmenšena okenní osa v koupelně pána přesunutím směrem do středu, okenní osa

je vypuštěna také v severozápadním nároží a naopak rozšířena jsou okna v přiléhající západní stěně ve skladišti kufrů a na trojramenném schodišti. Ačkoliv rozvrh jednotlivých místností zůstává v podstatě zachován, jsou eliminována některá komunikační spojení. Odstraněny jsou přímé vstupy z pokoje Susanne a dámské šatny na horní galerii, z posledně jmenovaného prostoru jsou vloženy druhé přímé dveře do dámské koupelny. Kromě dispozičních schémat lze z těchto plánů identifikovat také zamýšlené rozmístění zařízení a nábytku. Pánská šatna je obestavena vestavěnými skříněmi na východní, jižní a západní straně a prostor doplňuje patrně pouze stůl s křesílkem před oknem. Navazující koupelna je vybavena v ose východní strany umístěným umyvadlem; na téže straně v koutě za dveřmi pak bylo místo pro parní lázeň. Západní strana je podélně rozdělena do čtyř částí, v nichž uprostřed je situována vana, v jihozápadním koutě, pod již zmíněným oknem v západním průčelí se nachází toaleta. Pánská ložnice je naznačena bez nábytku, jen ve středu západní strany je tenké ohraničení umístění postele. Propojení pánského pokoje s ložnicí dámskou je již koncipováno na osu a rozšířeno do podoby dvoukřídlého vstupu. Kromě postele situované tentokrát k východní stěně je i tento prostor prázdný. Naopak šatna má naznačeny vestavěné skříně podél severní a východní stěny. Koupelna, jak už bylo řečeno, přístupná taktéž i ze šatny samotné, byla vybavena vanou v ose východní stěny, doplněné na jižní straně toaletou a na severu bidetem; střed západní stěny příslušel umyvadlu, vedle něhož měla být nejspíš umístěna skříňka. Severní strana pokoje dcery Susane, z něhož vedl vstup na terasu domu, je zobrazen prázdný, pouze linky na severní straně snad naznačují v současnosti zde umístěnou vestavnou skříň. Druhý pokoj, propojený taktéž jako pokoje rodičů širokými dvoukřídlými dveřmi, je vybaven naznačenou konstrukcí postele, přiloženou k jižní stěně. Vstupy po jejích stranách vedly do obdélných prostor – na jedné straně do šatny, vybavené na východní a západní straně skříněmi a doplněné u okna stojícím stolkem a židlí, na straně druhé do koupelny s vanou a toaletou u východní stěny; oba prostory propojují u jižní stěny umístěné dveře. Z dalšího vybavení tohoto podlaží stojí za zmínku pravouhlá místnost umístěná v nároží haly s trojkřídlým schodištěm a chodby v severním křídle, kde podle nápisu měla být zřejmě umístěna fotografická komora (Dunkelkammer), již patrně využívala vášnivá fotografka Hermine.

Poslední popsaná plánová dokumentace odpovídá svým hmotovým a prostorovým uspořádáním navrženého objektu plánové dokumentaci uložené v archivu Vodáren a kanalizací města Brna, která, ačkoliv byla součástí žádosti o připojení vodovodní přípojky ze srpna 1928 (v této žádosti se nachází poznámka o jejím přiložení), je pravděpodobně „obtahem“ finální plánové dokumentace z ateliéru Ernsta Wiesnera, na jejímž základě pravděpodobně vznikly i plány datované zářím a říjnem 1928, uložené v Moravském zemském archivu. Vzhledem k tomu, že půdorys 1. NP je v plánech uložených v MZA Brno dochován v poměrně málo čitelném stavu, lze obdobný plán z konvolutu plánové dokumentace v archivu Vodáren a kanalizací města Brna považovat jako určující pro stanovení definitivní podoby projekčních prací tohoto podlaží. Při stávajícím vnějším objemu hmot je vnitřní dispoziční struktura rozvržena víceméně v realizovaném kompozičním rozvrhu. Kratší severní křídlo je na západní straně akcentováno dvoukřídlým hlavním vstupem, na nějž navazuje nevelké zádveří čtvercového půdorysu, ze kterého vedou další dvoukřídlé dveře do směrem k jihu situované čtvercové místnosti, nazvané šatna (Garderobe). Směrem na západní stranu je tato místnost prolomena celkem třemi okenními osami a kromě dvoukřídlých dveří směrem ze zádveří jsou zde další obdobně dimenzované dveře, vedoucí na jižní straně do společenského křídla skrze tzv. galerii (Galerie); naopak jednokřídlé vstupy odsud vedou do přípravný (Anricht), jež je dnes součástí kuchyně (dnes zaslepen) a do krátké obdélné chodby, do níž lze v současnosti vstoupit široce koncipovaným prostupem ze čtvercového zádveří. Na tomto plánu ovšem tento volný prostor přepažuje tenká dvojitá čára, odkazující na minimálně plánované vizuální předělení. Mělká, bílý žilkovaným mramorem obložená nika, situovaná v této krátké obdélné chodbě, dnes zajišťuje díky osazeným kovovým průběžným věšákům funkci šatny, na uvedeném plánu je ovšem její zamýšlená funkce viditelně odlišná, neboť je v ose této niky umístěno umyvadlo s dvojitým věšákem na pravé straně; chodba je oproti dnešnímu stavu navíc výrazně zkrácena a příčně ukončena hned za vstupem na první toaletu (terminologicky neoznačeno, na funkci

odkazuje nakreslená toaletní mísa), přiloženou k vnitřní straně západní vnější zdi domu a umístěnou zde v jinak nečleněném ani dále neprůchozím jednolitým obdélném prostoru. Směrem k severu pak na tuto místnost navazuje další toaleta, v níž je vedle mísy osazeno i malé umyvadlo a dále pak místnost tzv. lednice (Eiskammer) a dalšího zádveří (Windfang), navazující na jednokřídlý vstup v severozápadním koutě domu; z něj vede přímý vstup do suterénu i prostoru s trojkřídlým schodištěm. Ten je proporčně koncipován o něco velkoryseji než nyní, neboť zkrácením obdélné chodby s mramorem obloženou nikou, do níž přímo vedou vstupy i ze zmíněné lednice a druhé toalety s umyvadlem, tvoří malou halu. Současné dispozici odpovídá vstup z této místnosti do kuchyně na jižní straně, naopak na východě je osazen pouze jeden vstup do proporčně poněkud velkoryseji než v současnosti koncipované místnosti v severovýchodní části domu, sloužící k ubytování služebnictva (Mädchenzimmer). Pokoj osvětlený jedním oknem členily již pouze dvě umyvadla osazená v severní stěně.

Jižní, podél vrstevnice svahu usazené křídlo domu bylo nositelem obytné a reprezentativní funkce. Horizontální komunikační spojnicí, propojenou s prostorem navazujícím na hlavní vstup a označeným jako šatna (Garderobe) dvoukřídlými dveřmi, zde tvořila tzv. galerie, v níž byla umístěna rovněž vertikální komunikační spojnice – jednokřídlé, jednou podestou odstupněné schodiště, umístěné podél severní strany. Zde, vedle tohoto schodiště na západní straně, měla být galerie prolomena a osvětlena celkem čtyřmi okenními osami, oddělenými pouze úzkými sloupky. Její prostor na tomto plánu ovšem není pravidelným obdélným tvarem jako v současnosti, ale mírně ustupuje směrem k jihu zhruba v místech proti tělesu schodiště. Zalomení přitom odpovídá nároží jedné z místností orientovaných k jižní straně. Tři z nich jsou z této galerie přímo přístupné a následně i vzájemně propojené – oproti vstupu z šatny umístěný prostor přijímacího pokoje (Empfangzimmer), jehož nepravidelný půdorys vychází z umístění v místech odskočení hmoty domu na jeho jihovýchodní straně; k němu na západní straně přiléhající knihovna (Bibliothek) a posléze na západní straně připojený, avšak silnější zdí oddělený salon. Směrem k východu galerie pokračuje úzkou chodbou (Durchgang), do níž se otevírají dveře z galerie, přípravný (Anricht), jídelny (Speisezimmer) a loggie. Podél vstupu do tohoto prostoru jsou naznačeny opět do prostoru chodby otevírající se skříňky. Směrem k jihu orientovaná jídelna je vstupem propojena také s přijímacím pokojem (Empfangzimmer); oba prostory pouze odděluje silnější zeď, ve které je naznačeno umístění tělesa kouřovodu. Na západním konci tohoto křídla je z galerie jedním vstupem přístupná dvojice místností označených jako hostinské pokoje (Gastzimmer), od vlastního vstupu oddělených obdélnou předsiňkou, z níž je kromě pokojů zajištěn přístup do mezi pokoji umístěné obdélné koupelny. Ta je osvětlena jedním k západu orientovaným oknem a nachází se v ní na severní straně vana a bidet, na jižní pak toaleta a umyvadlo s věšáky na ručníky po obou stranách. Vnitřní prostor obou hostinských pokojů je nepravidelný, vždy s jedním pravouhle odskočeným výklenkem. U severní místnosti je toto odskočení vytvořeno pomocí obdélné vstupní chodby, u jižní pak výklenek vstupuje do rozvrhu salonu. V obou místnostech se také nachází na zdi směrem ke koupelně umístěná tělesa umyvadel, flankovaných věšáky.

Průběh vlastní realizace stavby je zdokumentován dalším souborem plánů, tentokrát již zřetelně formálně koncipovaných jako možné realizační plány pro potřeby firmy Artur & Mořic Eisler, jež celou stavbu realizovala. Celkem 24 plánů zachycuje většinu stavebních prací v nejrůznějších celcích i detailech, jsou navíc opatřeny četnými popiskami a vysvětlivkami. Zobrazují rozsah a sklon pozemku, rozsah plánovaných zemních prací, situaci kanalizace, jsou zde podklady ke stavbě opěrné jižní zdi, domku řidiče a stáje, domku zahradníka s garáží i vlastní vily, v níž detailně zachycují především základové práce a jejich materiálové rozlišení na užití železobetonu, dusaného betonu a maltou zděných konstrukcí; nachází se zde i zvětšené ukázky ukotvení pilířů, průběh nejrůznějších sítí či profilace nosných a stropních konstrukcí. Vzhledem k tomu, že první z těchto plánů je datován k září 1928 a zbývající převážně pak až do průběhu roku 1929 (duben-srpen-září), tedy do doby, kdy podle úřední dokumentace měla již stavba minimálně povolení k užívání, jedná se snad o zachycení výsledné podoby stavby se zohledněním veškerých i v době výstavby aktuálně řešených stavebních částí.

O začátku stavby domu jsme informováni z několika nezávislých pramenů. Minimálně na dvou místech se totiž zachovala zmínka o udělení stavebního povolení, jež by vystaveno k 4. 8. 1929 a posléze upraveno ještě k 29. 9. 1929. O průběhu realizace nás navíc kromě výše představené plánové dokumentace informují fotografie, zachycující stavbu již na konci roku 1927. Je na nich zřetelně vidět hrubá stavba, zčásti obestavěná lešením, na níž jsou patrná místa s cihelným obvodovým zdívem i s betonovými překlady. Zřetelně se odlišují od fotografií, které dům zachycují skoro přesně o rok později, tedy v zimě 1928/29, kdy sice ještě stále nejsou osazena okna, jasně patrná jsou ovšem kamenná okenní ostění i vnější fasáda.

V průběhu roku 1928 také začaly práce na vnitřním vybavení a zařízení. Zplnomocněncem pana Alfreda Stiassniho, architekt Arnošt Wiesner, podepsal dne 14. 8. 1928 formulář s žádostí brněnské Městské radě o povolení zříditi vodovodní přípojky k obytnému domu (specifikováno jako „vila“) na adrese Brno, Hroznová 14, parc. č. 531–521. instalatérské práce zde měla provést firma Emil Stöhr Karlsbad (Karlovy Vary). Tentýž zplnomocněnc, tedy akad. arch. Arnošt Wiesner, se podepsal také pod vyplněný formulář přihlášky ke Správě městských vodáren v Brně ze dne 14. 7. 1929 ohledně zřízení vodovodní přípojky k domu na Hroznové ul. parc. č. 532/2 a 518/2. Voda měla být použita pro domácnost a zahradu a mělo zde být zřízeno 8 výtoků, 2 záchody a 1 koupelna. Platební příkazy mají být přitom zasílány na adresu Hermine Stiassni, Brno, Hroznová 7; instalatérské služby měla vykonat opět firma Thiergärtner & Stöhr Karlovy Vary. Na reversu této žádosti se nachází ručně vyplněná tabulka specifikace Ředitelství městských vodáren v Brně pro zapojení domu na vodovodní přípojku, z níž je patrné, že: rozpočet byl zaslán 14. 11. 1929, záloha na vodoměr č. 16680 byla složena 14. 6. 1929, přípojka provedena 24. 6. 1929, spotřební tabulky vyhotoveny 24. 6. 1929 a do statistiky bylo vše zaneseno 30. 12. 1929.

10. 8. 1929 byl také vyplněn formulář přihlášky Správě městských vodáren v Brně ohledně zřízení vodovodní přípojky domu na Hroznové 14 pro dům šoféra (dopsáno rukou vpravo nahoře) – jako stavebník uveden Alfred Stiassni, továrník bytem na Hroznové 7; odebraná voda má být použita v domácnosti pro 3 výtoky, 2 záchody a 1 koupelnu; instalatérské práce má vykonat firma Emil Stöhr Karlsbad. Na reversu žádosti se opět nachází ručně vyplněná tabulka specifikace Ředitelství městských vodáren v Brně pro zapojení domu na vodovodní přípojku.⁵⁷

K stejnému datu 10. 8. 1929 byl vyplněn formulář přihlášky Správě městských vodáren v Brně ohledně zřízení vodovodní přípojky domu na Hroznové 14 pro dům zahradníka (dopsáno rukou vpravo nahoře) – jako stavebník uveden Alfred Stiassni, továrník bytem na Hroznové 7; odebraná voda měla být použita v domácnosti pro 1 výtok, 1 záchod a 1 koupelnu + (rukou dopsáno) 2 v garáži; instalatérské práce i zde povede firma Emil Stöhr Karlsbad. Jako poslední byl k datu 10. 8. 1929 vyplněn formulář přihlášky Správě městských vodáren v Brně ohledně zřízení vodovodní přípojky domu na Hroznové 14 pro zahradní přípojku (dopsáno rukou vpravo nahoře), kde je opět jako stavebník uveden Alfred Stiassni, továrník bytem na Hroznové 7; odebraná voda bude použita pro zahradu ve 34 hydrantech a instalatérskou firmou je Emil Stöhr Karlsbad. Dopisem opět ze dne 10. 8. 1928 firma Emil Stöhr⁵⁸ navíc zpravuje Správu městských vodáren v Brně o zaslání celkem 10 plánů ke zřízení vodovodního vedení pro: Villa Hermine Stiassni, Brünn, Traubengasse 7 (sic!); přičemž jsou zde připojeny plány suterénu, přízemí, 1. patra, střešního patra a schématu rozvodů. Ve spodní části dopsáno tužkou: „plány s dopisem fy o zkoušce zaslány na stavební úřad.“

Shodně s doklady o vystavení stavebního povolení se začínají vyskytovat také doklady o platbách za nejrůznější dílčí položky. Na hlavní budově byla např. k tomuto datu zaplácena stavební daň 4 598,95 Kč, poplatek za parcelaci 15 571 Kč i částka na zřízení kanalizace 57 400 Kč; k jednotlivým stavbám, bohužel často označeným schematicky jako stavební místa 1–4, pak nacházíme v dokladech poznámky o proplácení až několikasettisícových částek.

⁵⁷ Přípojka ø 50 mm pásmo i přípojka provedena 21. 9. 1929, spotřební tabulky vyhotoveny 21. 9. 1929.

⁵⁸ Projektierung und ausführung Gesundheits-technischer, Heizungstechnischer und Wärmewirtschaftlicher anlagen.

Mezi platbami se ale třeba nachází např. i kuriózní požadavek města Brna o uložení obnosu 10 000 Kč jako investičního příspěvku na zřízení kašny, který připojila v dopise ze dne 24. 10. 1929 zdejší městská rada k povolení zřídit si opěrnou zeď podél pozemku v Hroznové ul.

Dopis Hermine Stiassni ze dne 29. 12. 1928 nás informuje o úspěšném provedení tlakové zkoušky vodovodu v její novostavbě na ul. Hroznové dne 20. 12. 1928;⁵⁹ součástí dopisu bylo jako přílohy původně 5 plánů a 1 příloha a informace o komisionálním poplatku 500 Kč. O této akci se dochoval rovněž opis protokolu sepsaného stavební komisí zemského hlavního města Brna o provedení tlakové zkoušky vodovodu ze dne 20. 12. 1928 v budově paní Hermíny Stiassné v Brně v ulici Hroznové. Připojena jsou zde dokonce jména členů komise.⁶⁰ Účetní ústřížky nás informují rovněž o „*nové přípojce*“ ze dne 24. 6. 1929, účtovaný Hermine Stiassni, Brno, Hroznová 7, k níž je připojen schématický náskres připojení i účetní ústřížek ze dne 29. a 30. 8. 1929 účtovaný Alfredu Stiassni za „*novou přípojku*“, rovněž s připojeným schématickým náskresem.

Zajímavé informace přináší vyplněné předtištěné dotazníky, tzv. Popisné archy Městských vodáren v Brně, první ze dne 26. 11. 1929 pro nemovitost na Hroznové ul. 14, jejímž majitelem je Alfred Stiassni, jež udává následující informace o zdejších stavbách: šofér,⁶¹ stáj,⁶² dům zahradníka,⁶³ garáž,⁶⁴ dům suterén⁶⁵, dům přízemí,⁶⁶ dům půda,⁶⁷ zahrada.⁶⁸

Jak je patrné z dochované plánové dokumentace, byl autorem návrhu ideového řešení významný brněnský architekt Ernst Wiesner, který pro tuto realizaci musel minimálně dvakrát svůj návrh přepracovat. Architekt nejspíše zastupoval a vedl část stavebního řízení, minimálně v počáteční fázi a dle závěrečného vyúčtování stavby se asi podílel i na jejím vedení. K výdajům, které za stavbu manželé Alfred a Hermine zaplatili, je v jeho případě nutné připočítat minimálně částku vyplacenou za projekční práce, které byly podle dochovaných archivních pramenů ve výši 182 680 Kč. Stavební realizace celé stavby byla oficiálně svěřena brněnské stavební firmě Arthur & Moritz Eisler, které bylo za stavbu celkem vyplaceno 2 265 000 Kč. V závěrečných rozsáhlých specifikacích se ale objevuje i mnoho dalších subdodavatelských firem. Jsou mezi nimi firmy Maschek, Röhrs, Oplustil, Vinduška, Fischmann, Lichtensterns, s nimiž je spojeno např. osazení oken, kování či vnějších říms, většina hlavních prací ovšem zřejmě byla provedena vlastními zaměstnanci zmíněné firmy bratří Eislerů.

V průběhu roku 1929 byly do interiéru vily vybírány, vyráběny a dodávány svítidla od vídeňské firmy Bakalowits & Söhne, jejichž zapojení bylo na doporučení výrobce svěřeno místní elektrotechnické firmě Ernst Bondy. Alespoň zčásti byly tyto světla a lustry vyrobeny podle návrhu vídeňského architekta Franze Wilferta, který byl zřejmě stavebníky angažován kvůli provedení úprav v interiéru. Jeho práce zde zřejmě ale začala již v roce 1928, neboť k datu 23. 11. tohoto roku je kladen první zpětně datovaný výčet v soupisu výdajů za tohoto architekta z 1. 10. 1929. Je z něj patrné, že za svou práci, rozdělenou na celkem dvě části, a

⁵⁹ Výpusťky kontrolovány v koupelně pána, paní a dcery v 1. patře, v nástavbě na nejvyšším bodě a v přípravně v přízemí.

⁶⁰ Dr. Král (předseda komise), Knop (za stock. odd), I. Pískovský (za městské vodárny), Plevač (za tech. Weimera), Emil Stöhr, th. Storrer (ober. Monteur), Frant. Štokman (zápis).

⁶¹ 2 pokoje, 1 kuchyň, 1 kloset, 1 výtok (v poznámce: 1 předsíň, 1 umyv. ø 131 koup., 1 spíže. 1 umyv. ø 10 cl) – celkem odběr 100 m³

⁶² 1 kloset, 1 výtok – celkem odběr 60 m³.

⁶³ 1 předsíň, 2 pokoje, 1 kuchyň, 1 kloset, 1 výtok (pozn. 1 umýv. ø 131 koupel, 1 spíže) celkem 110 m³.

⁶⁴ 2 výtoky – celkem odběr 10 m³.

⁶⁵ 1 koupelna, 1 kloset, 1 výtok – celkem odběr 70 m³.

⁶⁶ 2 klosety (v poznámce: 1 umyv. ø 131 koupel.) – celkem odběr 40 m³; 2 předsíně, 4 pokoje, 1 kuchyně, 1 hala, 1 výtok (v poznámce: 2 dřezy. ø 132 kuch.) – celkem odběr 40 m³; 1 žehlárna, 3 (opraveno na 2) odtoky celkem odběr 10 m³; 2 pohostinské pokoje (v poznámce: 2 umýv. ø 132 kuch.) celkem odběr 20 m³; 1 koupelna, 2 klosety – (v poznámce: 1 bidet, umýv. ø 131 koup.) celkem odběr 90 m³.

⁶⁷ 1 nádrž 60 m³, 1 nádrž 120 l, ve spodní části se pak nacházejí údaje: 1 prádelna – celkem odběr 30 m³.

⁶⁸ Se specifikací stromová má rozlohu 35 000 m²; v domě jsou 2 osobní auta, celková spotřeba pitné vody stanovená na 650 m³.

poradenské služby v průběhu obou let obdržel celkem 6 500 rakouských šilinků. Specifikace a výdaje na tímto architektem navržené úpravy pak představovaly následující položky:

1. v galerii celkem 183 000 Kč, z toho dřevěný strop 85 000 Kč, sokl, dveře a vitríny tamtéž 50 000 Kč, 2 lustry 20 000 Kč
2. schodiště 30 000 Kč
3. v hlavním obytném pokoji 133 000 Kč, z toho táflování 95 000 Kč
4. dámský salón 40 000 Kč
5. jídelna 40 000 Kč

Již k 1. 7. 1929 povolila městská rada užívání stavby, záznam o kolaudaci novostavby Alfreda a Hermíny Stiassni je pak datován ke dni 6. 6. 1930 a jsme o něm informováni opět díky kopii zaslané městským vodárnám v Brně. Do roku 1938, kdy rodina s obavami před blížící se okupací odchází z tehdejšího Československa do emigrace, nejsme o případných stavebních úpravách vily a jejích obytných součástech schopni nic relevantního stanovit.

V období 12. 7. – 13. 9. 1939 byl jmenován nuceným správcem (Treuhänder) Dr. Eugen Buchta.⁶⁹ Následně se novým vlastníkem stává Mährische Escomptebank.⁷⁰ Ve vyúčtování z roku 1942 (s poznámkou, že neplatí žádné nájemné), je zřejmé, že vila je využívána jako „*Offizierskasino*“.

Po skončení II. světové války ve dnech 12. až 16. 5. 1945 ve vile pobýval prezident Edvard Beneš. Tato návštěva byla zastávkou na cestě z exilu do vlasti. Na jaře roku 1945 se prezident společně se zástupci zahraničního odboje z Londýna i Moskvy vydal ze Sovětského svazu do Československa za linií postupující Rudé armády. Jak uvádí ve svých pamětech Benešovi spolupracovníci, jejich vlak překročil československo-sovětskou hranici 3. dubna 1945. Pět týdnů, do 8. května 1945, strávil prezident v Košicích. i díky snaze podpořit morálku národa se Edvard Beneš rozhodl jet do hlavního města Prahy autem. Cestou měl v plánu navštívit Banskou Bystrici, Bratislavu a Brno a z něj měl poté pokračovat v cestě do Prahy vlakem. Nejdříve se počítalo s tím, že zůstane v Brně v tzv. vládní vile a bude pokračovat 13. května do Prahy. Krátce po příjezdu byl na žádost Prokopa Drtiny program změněn. Praha nebyla v tuto dobu pro prezidenta republiky zcela bezpečná, a proto Beneš v Brně zůstal až do 16. května. Čekající Brňané se dočkali krátce po 16. hodině. Za zvuku fanfár z Libuše dorazil prezidentův průvod na zcela zaplněné Dominikánské náměstí. V tu chvíli „*vyletělo do vzduchu bleskem desetitisíce rukou s praporky československých barev*“. Uvítací salva hromadného provolávání slávy „*bortila ovzduší do té doby nabitě očekáváním*“. Zde promluvil k davu Beneš a dojat okolnostmi a přivítáním pronesl krátký projev, který je často zmiňován s tzv. odsunem, kde mimo jiné pronesl památnou větu: „*Ne, tu starou politiku, tu starou svou zkušenost už opakovat nebudeme. Řekli jsme si, že německý problém v republice musíme definitivně vylikvidovat*“. Edvard Beneš i jeho žena Hana se ještě zapsali do pamětní knihy města Brna, poté nasedli do automobilu a odjeli do vily v Hroznové ulici. O jeho činnosti však najdeme jen minimum záznamů. Velmi cenné jsou proto vzpomínky poválečného předsedy NVB Vladimíra Matuly, v nichž popisuje prezidentovu návštěvu. Naši pozornost si zaslouží stránky, na nichž mluví o prezidentově pobytu ve vile. Píše: „*Pro ubytování prezidenta a jeho choti připravili jsme vilu na Hroznové ulici č. 14, kde se mu velice líbilo a kde jsme měli dosti příležitostí pohovořiti s p. prezidentem o různých politických otázkách a jejich řešení*“. O Benešově činnosti ve vile nám dále napoví záznamy archivu Kanceláře prezidenta republiky, vztahující se k datům Benešova pobytu v Brně. Jedná se především o telegramy od jugoslávského krále Petera II., čínského vůdce Čankajška a třiatřicátého prezidenta Spojených států Harryho S. Trumana, všechny v angličtině, ze 13. a 14. května 1945. Zatímco Peter a Čankajšek Benešovi gratulují k návratu do osvobozené vlasti, Truman v prvé řadě odpovídá na soustrastný dopis k úmrtí předchozího prezidenta Roosevelta. O tom, že Benešova činnost v Brně byla zaměřena mimo jiné na zahraniční politiku, napovídá dále fakt, že v den svého příjezdu do Prahy, 16. května 1945, zaslal sedmi významným světovým státníkům pozdravné telegramy

⁶⁹ Taktéž i dalších rodinných nemovitostí: Am Pulverturm/Roubalova 9, Flussbetgasse/Poříčí 13, Parkstrasse/Drobného 28b a Mühlgasse/Mlýnská 25.

⁷⁰ Viz spisy Městských vodáren: číslo jednací 5352 ze dne 26. 1. 1940.

při příležitosti svého návratu do hlavního města Československa. Je pravděpodobné, že pečlivý Beneš tyto telegramy napsal během svého pobytu v Brně. Krátce, během odpoledních hodin, pobýval ve vile ještě při své druhé návštěvě města 9. července 1946.

To již byla vila v tzv. Národní správě,⁷¹ neboť v létě 1946 byla převedena na národní správu majetkových podstat, Praha, Haštalská 20.⁷² K překvapivému zápisu ovšem došlo v roce 1949, kdy usnesením Ústředního národního výboru zemského hlavního města Brna o předání Národní správy Národní správě majetkových podstat v Praze byl proveden výmaz poznámky o národní správě a vlastníky byly uvedeni Hermine a Alfred Stiassni.⁷³ Podle usnesení Ústředního národního výboru v Brně ze dne 8. 7. 1952 o zrušení Národní správy nad nemovitostí Hroznová 14 a ustanovení její konfiskace, zasláného KNV Brno,⁷⁴ se současně uložilo Bytovému podniku města k. p. (Kobližná 33/35), aby předal správu uvedené nemovitosti a vyúčtování příjmů a vydání ke dni 1. 1. 1947.

Ze začátku 60. let 20. století je doložena snaha o první poválečnou stavební akci a to z dopisu adresovaného Krajskému projektovému ústavu, z něhož vyplývá objednávka na vypracování návrhu úprav vily. Jedná se konkrétně o zasklení kryté terasy v přízemí v zájmu rozšíření přilehlé jídelny, vestavění koupelny v 1. patře a zvýšení vjezdu do budovy kvůli umožnění vjezdu autobusu. Objednávku zaslal vedoucí odboru výstavby JM KNV Brno, Akad. arch. J. Auermüller. Podle dopisu Akad. arch. J. Auermüllera na odbor výstavby JM KNV Brno ze dne 23. 12. 1961 bylo při ověřování podmínek pro požadované úpravy týkající se uzavření terasy v přízemí, tak aby se dala použít jako jídelní sál, a doplnění sanitárního zařízení o WC v horním podlaží ve vládní budově, zjištěno, že budova pro vládní účely nevyhovuje; má-li budova vyhovovat vládním účelům při zásadním členění objektu na vhodné dělení příjezdu na hospodářský a společenský s možností vjezdu autobusem až na nádvoří před vstupem do vlastní budovy a ve vlastním objektu na část hospodářskou, společenskou a bytovací, by byly nutné tyto úpravy:

1. dělení příjezdu napojením na veřejné komunikace s adaptací vjezdové brány pro průjezd autobusem
2. část hospodářská musí být vybavena pro personál a také zde bude být správce
3. v části společenské musí být upřesněny nároky na počet místností dle účelu (recepce, dálnopis, televize a rozhlas, herna)
4. v části bytovací musí být pokoje jedno- a více lůžkové se společným a individuálním sanitárním zařízením

Stávající zařízení ve vile je bytově-soukromého charakteru, který je v rozporu z hlediska politicko-ideového a kulturního vzhledem k účelu, k němuž bude budova používána. Není také rozhodnuto, zda bude budova nadále sloužit vládním účelům nebo zda nebude předána do užívání cestovní kanceláře „Turist“. V případě vládního účelu je nutno provést úpravy uvážlivě vzhledem ke stávajícímu vyššímu technickému standardu interiérů, tak aby nebyl objekt znehodnocen. 10. 1. 1962 vypracoval projektant Ing. arch. B. Písařík průvodní zprávu o adaptaci vládní vily, objednavatelem je JM KNV Brno. Zpráva se týká objednávky na zasklení kryté terasy v přízemí a její vytápění, dále se týká úpravy prostoru fotokomory v

⁷¹ 6. 6. 1946 Národní výbor města Brna, referát pro zajištění majetku osob státně nespolehlivých, vydal nařízení o zavedení a ustanovení Národní správy na nemovitost zapsanou v vložce č. 320 katastr. území Křížová č. p. 967, č. or. 14 ulice Hroznová. Správa byla zavedena ve smyslu ustanovení § 2,3,7 dekretu presidenta republiky ze dne 19. května 1945 č. 5 Sb., nad nemovitostí z důvodu, že „vlastníkem jest osoba státně nespolehlivá (viz spisy Městských vodáren: č. 550, (jiné) č. 50945/46). Národními správci ustanoveni: Rostislav Valoušek, městský administrativní ředitel, Brno Kotlářská 38 – předseda, Vojtěch Jestřáb, technický úředník, Brno na vyhlídce 12, Josef Zátrapa, tajemník, Brno Marxova 8, Josef Buryan, dirigent, Brno Dominikánské nám. 3, František Jurák, bankovní úředník, Brno akademická 41. Dole připojena jména: Kroupa v. r., člen rady Národního výboru a Šaršoň v. r. 2 úř. člen rady Národního výboru.

⁷² Viz Spisy Městské vodárny: č. j. 2290, (jiné) č. 71286/48-VIII.

⁷³ Připojena jména Blažík (referent ÚNV) a Slíva (2. náměstek předsedy ÚNV). Viz Spisy Městské vodárny: č. j. 1000/48, (jiné) č. 604742/48-VIII-4..

⁷⁴ MZA v Brně, fond KNV, zn. VII/7191:1-22. 12. 1951-654/Vo.

1. patře na koupelnu,⁷⁵ komora v prvním patře bude přeměněna na sprchovou skříň, ve které proběhnou stejné opravy jako ty výše uvedené u koupelny, komora v přízemí bude upravena na místnost s třemi pisoáry. Dále bude provedena úprava hlavního vjezdu vzhledem k požadavku na průjezd autobusu (nutná výška 3,2 m) tím, že bude odstraněn překlad nad vjezdem a kamenná korunní římsa. Z úsporných důvodů bude možno v koupelně, sprše a pisoárech nahradit obklad za latexový nátěr. Dne 23. 1. 1962 je výše uvedená objednávka doplněna o požadavek na úpravu komůrky vedle vstupu v přízemí na pisoár a komůrky vedle záchodu v 1. patře severního křídla na sprchu. Adaptační práce na úpravu vjezdu, zasklení terasy a provedení vnitřní úpravy „pissoir“ a sprchy vypracoval Krajský projektový ústav pro výstavbu měst a vesnic v Brně, Koblížná 29 (vedoucí Ing. arch. B. Písařík) v březnu 1962 a JM KNV objednávka: 1.) zasklení kryté terasy v přízemí, 2.) vestavění koupelny v patře, 3.) zvýšení vjezdu mezi dvěma objekty u vstupu a 4.) úprava komůrky vedle vstupu v přízemí hlavní budovy. Kompletní práce pro potřebu úprav vládního domu převzal Stanislav Krejčí 16. 7. 1965.

Na začátku 70. let 20. století (1. 9. 1970) byl pořízen soupis ovocných stromů a keřů (vypracoval Stanislav Malý, Školní statek ZMŠZ sadovnické a dekorační středisko). Sadovnická plocha byla specifikována o rozloze 28 766 m². V technické zprávě se hovoří o tom, že se nepodařilo získat prameny o založení zahrady ani projekt sadovnické úpravy. Vedle podrobného soupisu okrasných a ovocných dřevin, keřů i jehličnanů zpráva také obsahuje toto hodnocení:

„Ze stavu a založení parku je patrné, že projektantovou jedinou snahou bylo při zpracování sadovnického projektu vytvořit harmonicky sladěný celek, kde by zeleň při maximálním vývinu pronikla do všech pootevřených obytných prostor, byla jejich pokračováním a tím vznikla obytná zeleň. Je nutno konstatovat, že zahrada vyniká jednoduchostí, záměrně vyvolaným klidem a všemi příjemnostmi volně se vlnícího terénu. Celý základ parku a sadovnické řešení je přizpůsobeno místnímu rázu, účelu a plně vyhovuje dnešnímu poslání objektu. Jeví vyspělé sadovnické umění 19. století, kdy přírodní parky vítězily nad architekturou přísně pravidelných geometrických typů parků a zahrad. Procházíme-li tímto parkem, hledí na nás bytosti, které sice označujeme povrchně rostlinstvem, z nichž však na člověka vyvěrá mocně působící klid, krása, malebnost, stavitelská mistrnost, rozmanitost atd. Vhodným umístěním rostlinstva, tj. dřevin listnatých, stálezelených, různě zbarvených ve svém hábitu – květenství. Bylo snahou projektanta správně rozdělit světlo a stín a to nejen v uceleném pohledu, nýbrž i se zřetelem k příjemnému střídání obrazů, k harmonii tvaru i barev, k vyvážení rostlinných masivů, k ladným konturám linií, zvláště horizontálních v souladu se zákony perspektivními. Střídají se zde plochy osázené dřevinami s plochami trávníků, volných prostranství, zákoutí a průhledů.“

Vyjádření k návrhu na kompoziční, památkovou a obsahovou obnovu parku u vládní vily bylo vydáno 14. 9. 1972, v návrhu na řešení jsou např. rekonstrukce elektroinstalace a rozvodu, výstavba zděných garáží pro zemědělskou strojní techniku, zřízení ubytovacích a sociálních zařízení pro manuální pracovníky v zahradě a parkové části, výměna svodných a okapových rýn na vládní vile, vybudování skluzu do skladiště potravin a nápojů, vnitřní vybavení vládního domu nábytkem, koberci, záclonami.

V rámci obnovy zahrady a výstavby nových stavebních objektů ve vládní vile byl 15. 2. 1973 sestaven program pro projekční zpracování celého úkolu s obsahem:

1. V hlavním vstupu do vily zůstane 1 bytová jednotka, bude upraveno etážové topení na plyn nebo naftu, ze stávající druhé bytové jednotky se zřídí manipulační prostor pro uskladnění a opravu zahradního nábytku.
2. Bude zbudováno parkoviště pro 12 osobních vozů.
3. Stávající byt správce bude zadaptován na odpočívárnu pro šoféry a bude upraveno topení na etážové naftu.

⁷⁵ Bude provedena vodovodní přípojka k umyvadlu a vaně, drážka v podlaze, nová podlaha z šamotových dlaždic, dveře budou podříznuty dle potřeby, omítka stěn bude otlučena a obložena bělnicovými obkladačkami 15×15, bude osazeno nové těleso ústředního topení a nová světla.

4. Bude snížena konstruktivní výška opěrné zdi u hlavního nádvoří a budou vytvořeny terasy s napojením do stávající zahrady.
5. U hlavní terasy bude zřízen bazén, fontána, chodník, opěrné zídky a zeleň.
6. Ve vile bude zřízena sauna pro 5 osob, dvě sprchy, bazének, šatna, WC, odpočívárna pro 10 osob, malý bufet a horské slunce.
7. Vzniknou odpočívadla na severní a východní straně a u hřiště.
8. U sportovního hřiště a plaveckého bazénu bude instalována plastika.

Jednání v záležitosti zabezpečení areálu vládní vily proběhlo 5. 3. 1973; řešilo se vnější oplocení, osvětlení, opěrná severní zeď a její snížení, zeleň podél nově vybudovaných zdí či instalace náhradního zdroje elektrické energie.

Ve věci modernizace vládní vily proběhlo jednání 4. 4. 1973, byla řešena konečná verze studie sauny a hospodářského objektu s bytovými jednotkami po výtvarné a obsahové stránce. Jednalo se např. o alternativní řešení ochozu kolem koupaliště a prostoru v šířce cca 90 cm v rovině ochozu koupaliště. Bylo dohodnuto, že snížení kamenné zdi nebude provedeno a zeď bude zachována a doporučilo se zřízení přenosné dřevěné sestupní lávky do plaveckého bazénu v zimním období při využití sauny.

Ke dni 25. 4. 1973 vyhotovil Akad. arch. J. Czernay schematické plánky půdorysů vily a Jan Sedlák umělecko-historické posouzení místností, které byly použity pro návrh na zápis domu do seznamu nemovitých památek (zapsán až 20. 12. 1982):

„Přízemí: Velká hala (3): současné vybavení – 2 vestavěné vitrínové skříně s porcelánem, 2 sekretáře, 1 pohovka, 1 zrcadlo se stolkem, 2 křesla, truhlice s 2 vázami, skříň s empírovými hodinami, 1 kuřácký stůl (vše pseudobarokní z doby vzniku vily), 1 podstavec se sochou Neptuna, 1 čínská váza, 1 obraz od Canaletta a 1 z italské školy kolem 1600, 1 klavír, 5 křesel, 1 pohovka, 14 židlí, 1 kulatý stůl, 1 stůl na květiny, 2 nástěnné tepané svícný (vše bez umělecké hodnoty z poslední doby); návrh na úpravu – novodobé bezcenné vybavení odstranit a provést novou instalaci podle návrhu architekta s plným využitím pseudobarokního nábytku. Ložnice (5): současné vybavení – 2 postele, 2 noční stolky, 1 empírová šatní skříň, 1 stůl, 2 židle, 1 umývadlo, 2 koberce (vše vyjma skříně novodobé bez umělecké hodnoty); návrh na úpravu – vybavit zcela nově podle návrhu architekta. Koupelna, WC (6): ponechat v současném stavu jen s nejnútnejší výměnou hygienického zařízení. Předsíňka (4): 2 koberce vyměnit za nový koberec shodný s kobercem v sousední místnosti. Ložnice (7): současné vybavení – 3 postele, 2 noční stolky, 2 skříně, 1 toaletní stůl, 1 oválný stůl, 3 židle, 1 umývadlo, 1 lustr (novodobý mobiliář v pseudoslohových formách); návrh na úpravu – nepočítat s nynějším mobiliářem a vybavit pokoj nově podle návrhu architekta. Herna (8): současné vybavení – 1 kulečník, 1 šatní skříň, 1 vitrínová skříň s empírovými hodinami, 1 rozhlasový přijímač, 1 televizor, 1 kancelářský stůl, 1 stůl na psací stroj, 1 pohovka, 2 křesla, 2 židle, 2 odkládací stolky, 1 stůl, 2 lustry, 3 obrazy (J. Jost, B. Petrovan, Droester), 3 čínské obrázky, 1 koberec (mobiliář převážně z poslední doby); návrh na úpravu – vybavit nově podle návrhu architekta v klasicistním stylu odpovídajícím původnímu řešení a dekoraci stěn, použít jednobarevný plyšový koberec po celé ploše podlahy. Konferenční místnost (9): současné vybavení – 1 rozkládací stůl, 1 stůl, 17 židlí, zabudované otevřené skříně s policemi podél dvou stěn, 1 cínový lustr, 3 odkládací stolky, 2 obrazy J. Úprky, 1 dřevěná socha J. Kubíčka; návrh na úpravu – ponechat obrazy, sochu, police a lustr, jinak nově vybavit podle návrhu architekta. Salon (10): současné vybavení – 3 stolky, 2 pohovky, 6 křesel, 8 židlí, 4 odkládací stolky (vše z doby vzniku vily), 1 skleněný lustr, 2 portréty od V. Brožíka, 1 krajina od Ph. Rötha a 1 manýristický obraz krajiny s nymfami, 3 koberce; návrh na úpravu – nábytek s obrazy ponechat, koberce vyměnit za nový plyšový koberec v jedné, nejlépe modrošedé barvě na celou plochu podlahy, lustr zkrátit o horní nástavec a zavěsit o něco výše, černé židle zbavit černého nátěru. Jídelna (11): současné vybavení – 1 stůl, 23 židlí, 2 odkládací stolky, 3 malé stolečky (novodobé bez umělecké hodnoty), 4 obrazy, kopie flámských a italských mistrů (Longhi, Jordaens), 2 klasicizující lustry, 1 pseudoslohový příborník s čínskými hodinami a 2 čínskými svícný; návrh na úpravu – s výjimkou obrazů nepočítat se stávajícím vybavením a provést nový mobiliář a jeho instalaci podle návrhu architekta. Malá přípravna (13): využít empírovou skříňku a provést vybavení podle potřeb provozu. Letní

jídelna (12): ponechat červené židle a mramorovou vázu, jinak vybavit podle návrhu architekta. Hospodářské provozní místnosti (14–24): vybavit s ohledem na moderní provoz, z původního zařízení ponechat jen vyhovující části. Malá hala (2): současné vybavení – 1 stůl, 2 židle, 1 stůl na telefon (vše novodobé), 1 empírový stůl, 2 fayansové kachle s krajinami, 1 obraz od Fr. Foltýna, 1 grafický list (Morland), rokokový cínový lustr, 2 koberce; návrh na úpravu: provést podle návrhu architekta s využitím historického nábytku, Foltýnův obraz vyloučit, odstranit záclony ze dveří, nahradit koberce novým plyšovým kobercem v jedné barvě a po celé ploše podlahy.

První patro: Velká hala (1): současné vybavení – 1 rokoková komoda, 1 čínská váza, 1 čínská váza s podstavcem, 1 prádelník s nástavcem, 2 lustry, 1 zrcadlo, 2 sedací soupravy se stolem a 4 židlemi (novodobé), 9 obrazů (rokoková Immaculata, Jambor, Netík, Milén, Havelka, Levhart, Foltýn, Kuba, anonym); návrh na úpravu – zařídit halu jako galerii brněnských malířů (8–10 obrazů), stávající mobiliář odstranit, pořídit si jen 1 sedací soupravu, uvažovat o zácloně do souvislého pásu 6 oken, do vstupu uprostřed stěny naproti schodišti zasadit dveře, na schodišti rozvěsit staré veduty Brna (nejlépe Fr. Richtra), koberce nahradit novým kobercem jedné barvy (červenavého tónu) po celé ploše podlahy. Šatna (2): současné vybavení – 3 stěny s vestavěnými skříněmi až ke stropu, 1 historizující lustr ze skla a lité mosazi, 1 stůl a 4 židle (novodobé); návrh na úpravu – vyměnit sedací soupravu za nábytek stylově příbuzný vestavěným skříním, koberec za nový silný plyšový koberec modré nebo modrošedé barvy, vyměnit garnýže a záclony, jinak ponechat. Koupelna s WC (3, 4): ponechat vcelku v nynějším stavu, provést nejnnutnější výměnu a opravu hygienického zařízení, odstranit potní lázeň a tmavošedé linoleum za nové, pestřejší barvy, bez vzoru. Ložnice (5): současné vybavení – 1 postel, 1 prádelník s hodinami, 1 třídílná šatní skříň, 1 noční stůl, 1 čalouněné křeslo, 1 stůl, 2 židle, 1 mramorový lustr, 1 váza z porcelánu (vše z doby vzniku vily), obraz (Pofsner), 2 grafiky (P. Drevet podle A. Coypela, I. V. Leyden); návrh na úpravu – ponechat v podstatě v nynějším stavu s výměnou koberce za nový v tmavší teplé zeleni po celé ploše podlahy, při nové výmalbě nepoužívat stříbřitého válečku, odstranit stůl s terakotou Peroucích se dětí, Pofsnerův obraz a Leydenovu grafiku použít k jiným účelům. Pracovna presidentská (6): současné vybavení – 1 barokní stůl, 5 barokních židlí, 1 barokní sekretář s rokokovými hodinami, 1 pseudobarokní psací stůl, 1 pohovka, 1 stůl, 1 skříňka s empírovými sloupkovými hodinami, 1 odkládací stůl, 1 stojan na spisy, vše novodobé, 2 obrazy (kytice od O. Blažička, český Krumlov od I. Kuby), 1 portrét presidenta, 1 lustr; návrh na úpravu – vyměnit stůl u pohovky za stylový kus nábytku, totéž u psacího stolu se soupravou na psaní a lampou, vyměnit lustr za tzv. tereziánský, pořídit nový koberec shodný s kobercem v ložnici, Blažičkovu kytici vyměnit za vhodný monumentální obraz, nově adjustovat portrét presidenta, vyměnit koš na papír, přemístit empírový stůl, jinak i s výmalbou ponechat v dnešním stavu. Ložnice (7): současné vybavení – 2 empírové postele, 2 empírové noční stolky, vestavěné skříně ve 2 stěnách, 1 bronzový lustr, 2 židle, 1 portrétní rytina nad postelemi; návrh na vybavení – vyměnit křeslo, stůl s 2 židlemi za nové ve stylu postelí, vyměnit lustr a noční lampy a koberec za nový v jedné, nejlépe medové barvě na celou plochu podlahy. Šatna s koupelnou a WC (8, 9): ponechat v současném stavu jen s nejnnutnějšími výměnami a opravami zařízení. Ložnice (10): současné vybavení – 1 dvoulůžková postel, 1 noční stůl, 1 psací stůl, 2 židle, 1 rokokový stoleček, 1 trojdílná šatní skříň, 1 stůl, 2 židle, 1 křeslo, 1 vitrínová skříň podél celé jedné stěny s hodinami, 1 skleněný lustr (vesměs vybavení z doby vzniku vily v klasicistním stylu), 7 miniatur a rytin (podle Fragonarda, Reynoldse, Kauffmanové aj.); návrh na úpravu – ponechat v podstatě v současném stavu, pořídit nový koberec nejlépe modré barvy na celou plochu podlahy. Terasa (11): vybavit podle návrhu architekta. Šatna s koupelnou a WC (12, 13): ponechat v současném stavu jen s nejnnutnějšími výměnami a opravami zařízení. Ložnice (14): současné vybavení – 1 dvoulůžková postel, 2 noční stolky s lampičkami, 1 stůl, 3 židle, 1 pohovka, 1 trojdílná šatní skříň, 1 lustr s mosazi a skla, 1 oválné zrcadlo, 1 hodiny, 1 dóza, 1 grafický portrét (kombinace původního mobiliáře s novodobým); návrh na úpravu – vyměnit postel za novou ve stylu ostatního nábytku, pořídit nový modrý plyšový koberec na celou plochu podlahy, nástěnná osvětlovadla nad pohovkou přemístit do předchozí ložnice, jinak ponechat v dnešním stavu. Předstíň (15): barokní komodu přemístit

do *presidentovy pracovny*. Ložnice (16): současné vybavení – 1 barokní stůl se skříňkou, 1 empírová komoda s čínskou dózou, 1 pohovka, 1 stůl, 6 židlí, 1 lustr z bronzu a skla, 1 zrcadlo, 3 koberce (kombinace historického a novodobého mobiliáře), 1 výšivka (Moře s racky), 3 obrazy (B. Sokiranský, H. Frulhaber, anonym); návrh na úpravu – odstranit všechny stávající obrazy a nahradit je rytinami z chodby hospodářského traktu, vyměnit koberec červené barvy na celou plochu podlahy, změnit potahy židlí. Ložnice (18): současné vybavení – 4 postele, 3 noční stolky, 4 židle, 1 stůl, 1 šatní skříň empírová, 1 lustr, 1 umývadlo, 3 koberce, 1 portrétní rytina, 1 akvarel, 1 olej (Fousek); návrh na úpravu – vše vyměnit za nový mobiliář dle návrhu architekta.“

V květnu 1973 byl podle návrhu, který pro KS SPPOP Brno zpracoval Akad. arch. J. Czernay, dokončen projektový úkol na výstavbu sauny a 2 bytových jednotek a hospodářského objektu v rámci modernizace areálu vládního domu o celkových investičních nákladech 5 200 600 Kč. Těžištěm pro celé dispoziční uspořádání sauny byl stávající prostor plaveckého bazénu. V upraveném zářezu svahu je pak nově plánován objekt sauny s centrálním nástupem přes komunikační předsíň. Konstrukční řešení sauny bylo navrženo ze dvou částí – 1. částí měla být konstrukce opěrné zdi (železobeton) a 2. část – vlastní objekt sauny z voštinových cihel a stropy z profilů a hurdisek, nosné konstrukce – ocelové rámy měly být opatřeny keramickým pletivem a omítnuty.

Ve stejné době byl také dokončen projektový úkol na rekonstrukci a adaptaci objektů v rámci generální opravy a modernizace areálu vládního domu pro KS SPPOP s investičními náklady 3 057 200 Kčs.⁷⁶ Rekonstrukce a adaptace objektů v rámci generálních oprav zahrnovala: přestavbu hlavního vstupu, odpočívárnu pro řidiče, garáž, parkoviště pro 12 vozů, víceúčelové sportovní hřiště s odpočívadlem, úpravu teras před domem, východní odpočívadlo v zahradě, severní odpočívadlo a dále komunikační napojení M. Pujmanové-Preslova a Neumannova-Preslova, vnější oplocení areálu a obnovu zahrady.

Některé z těchto prací byly realizovány ještě v průběhu roku 1973, zbytek potom v roce následujícím. V srpnu 1973 byly prováděny úpravy v zahradě, z nichž nejrozsáhlejší byla úprava hřiště s odpočívadlem (povrchová úprava s antukou, kamenná dlažba, vybourání stávajících a položení nových schodů, oplocení hřiště). V další etapě se upravovala dvě odpočívadla – jedno na východní straně a druhé na severní straně s pergolou.

Ve IV. čtvrtletí roku 1973 bylo realizováno vnější oplocení v délce 13 polí (cca 80 m). Provedena byla též cihelná vyzdívka a zjistilo se, že kvalita použitého betonu nebyla nejlepší a místy došlo po odbednění k odtržení menších kusů. Na jednání o posouzení sadových úprav areálu vládní vily 10. 12. 1973 nebyly k výsledku práce vzneseny žádné připomínky.

Ing. arch. K. Fuchs a Ing. arch. J. Kutějová předložili na KSSPPPOP 24. 1. 1974 návrh vstupu a odpočívárny pro řidiče, jenž obsahuje krytý podjezd uzavíratelný mříží; veškeré materiály navazují na materiály původní a je zachován charakter Wiesnerovy architektury; úpravy vyžadují malou dispoziční změnu vstupu do bytové jednotky a dílčí úpravy okenních otvorů.

Dne 6. 2. 1974 proběhlo jednání ve věci úpravy vstupu a odpočívárny řidičů. Byly předloženy dva návrhy na úpravu vstupu do areálu vládní vily – návrh A řeší vstupní bránu v hloubce prostoru, který je mezi stávajícími budovami přestřešen, upravuje vstupy do těchto budov i schody tak, aby pravá i levá strana byly shodné, v přestřešení jsou 3×2 světlíky opatřeny také žárovkami k osvětlení prostoru vjezdu – návrh B řeší vstupní bránu podobně jako návrh A, ponechává obě budovy bez úprav a navrhuje přestřešení s 2×2 světlíky. V dalším návrhu byl předložen návrh na úpravu domu, kde je dosud byt správce. Tento byt by měl být přeměněn na odpočívárnu řidičů.

V dubnu 1974 byl objekt detailně zaměřen, včetně vyhotovení výkresů s půdorysy jednotlivých podlaží a řezy.

20. 5. 1974 proběhl ve vile kontrolní den, během kterého byly projednávány problémy s výstavbou parkoviště, jež zatím nebyla zahájena. Ze zápisu vyplývá, že jsou právě prováděny úpravy parkových cest a je navrhováno, aby oplocení kolem víceúčelového hřiště bylo místo drátěného pletiva nahrazeno živým plotem. Ve II. čtvrtletí je rozestavěno 16 polí

⁷⁶ Zpracoval Akad. arch. J. Czernay.

oplocení (cca 100 m) bez cihelné vyzdívky – v této části jsou pohledové plochy poškozeny použitím nekvalitního betonu zhruba ze 40 %.

KSSPPOP souhlasilo 29. 5. 1974 s návrhem rekonstrukce z památkového hlediska, upozorňuje však, že je ve velké hale v přízemí nutno počítat s plným využitím stávajícího masivního pseudorenesančního nábytku a nové vybavení omezit jen na minimum.

V červenci roku 1974 byla dokončena prováděcí dokumentace „ochutnávárny vín“.⁷⁷ Záměr vybudování ochutnávárny vín v suterénu vládního domu a úpravy sociálního zařízení v přízemí objektu před započítáním celkové rekonstrukce vzešel od provozovatele objektu. Projekt počítá s obložení stěn – laťovka dýchována tabákově mořeným dubem, sedačky z borového masivu soustružené, sedák opatřen potahem z kožešiny. Dále byla vyhotovena dokumentace „inventarizace inženýrských sítí a doplnění PÚ“ (elektrická zařízení, ústřední vytápění a zdravotně technická instalace). Provedena úprava sociálního zařízení – vlevo od vstupu. Tato úprava ještě před započítáním celkové rekonstrukce objektu byla vyžádána investorem vzhledem k tomu, že stávající kapacita sociálního zařízení je nedostačující. Tato úprava si vyžádala také osazení ústředního vytápění – hladký trubkový registr.

Dne 24. 6. 1974 proběhla na SÚRPMO konzultace o slaboproudém zařízení, zabezpečovacím zařízení a ve věci bezpečnostního osvětlení v areálu (budou zde instalovány 4 státní linky a také přímé spojení mezi VB a operačním střediskem hospodářského objektu).

V srpnu 1974 byl předložen „Projekt rekonstrukce hospodářského objektu“, který vypracovalo SÚRPMO. Stavební úpravy jsou minimální a řešeny tak, aby odpovídaly novému využití. Byla odsouhlasena varianta s rozšířeným vstupem – všechny používané materiály a prvky jsou odvozovány ze stávajících – pískovcové obložení, dveře s prkénkovými výplněmi atd. Stávající ostění vstupních dveří bude odborně očištěno a restaurováno, stejně jako ostění oken. Okno ve spižce bude nově osazeno, podobně jako ostění nového vstupu a bude odpovídat stávajícímu ostění „Kamenné ostění vstupu 180/235 se provede přesně podle stávajícího ostění, které se odstraní.“⁷⁸ Dřevěné vchodové dveře budou rozměru 187/240 cm, jednokřídlé zasklené z 1/3. Dveře rámové konstrukce doplněné po stranách prosklenými stěnami – nátěr dvounásobný emailový. Stávající okna se opatří nátěrem, kování stávajících dveří novými klikami, stávající dveře do kuchyně se osadí znovu a horní prosklená třetina se osadí překližkou. U oken budou vyměněny lišty a venkovní vodorovná prkénka. Dále je navrhováno opatření stávajících mříží novým nátěrem, osazení nových mříží do oken (rám z pásového železa 15/30 mm a výplň tyčové železo 15/15 mm, nátěr bílý email).

Současně byl vypracován projekt na úpravu parkovacích ploch pro 12 osobních automobilů. Plocha měla být vytvořena položením železobetonových tvárnic 60/40 po levé straně příjezdové cesty (v horní části).

Na odboru vnitřních věcí Jihomoravského krajského národního výboru proběhlo 2. 9. 1974 jednání ve věci řešení rekonstrukce vstupního objektu. Byla předložena varianta s částečným zastřešením průjezdu, varianta bez zastřešení s optickým propojením obou objektů a varianta bez zastřešení. Komise se rozhodla vrátit se k původní variantě zastřešení průjezdového prostoru v plném rozsahu.

Zastřešení průjezdového prostoru bylo 3. 10. 1974 ve vládní vile předmětem schůzky za účasti Ing. arch. K. Fuchse, CSc., Ing. J. Otavy a pplk. Vyhlídala z Městské inspekce požární ochrany. Bylo odsouhlaseno, že zastřešení vjezdu bude možné, podjezdová výška 303,3 cm bude dostatečná pro požární vozy typu Škoda RTH (výška 275 cm).

V říjnu 1974 dokončen projekt Vládní dům Brno Hroznová ul. 14., 3 bytové jednotky a ubytovna. (SÚRPMO, vedoucí projektant Kamil Fuchs, Ing. arch. Adéla Jeřábková).

16. 10. 1974 se na SÚRPMO konalo jednání o instalaci elektrické požární signalizace v objektu vládního domu a instalaci zabezpečovacího zařízení (ústředna čidel požární

⁷⁷ Investor JM KNV Brno, zpracovalo SÚRPMO, vedoucí projektant Ing. arch. Kamil Fuchs CSc., projektanti Ing. arch. J. Kutějová a Ing. J. Otava.

⁷⁸ Ostění doplněno schody – předložené stupně vnější rozměry 30/15/230 ze dvou dílů a 34/18/290 ze dvou dílů na koncích rozšířený z 34 cm na 40 cm – materiál středně zrnitý pískovec.

signalizace bude na vrátnici se stálou službou a také budou podnikem Tesla nainstalovány tlačítkové hlásiče); v případě zabezpečovacího zařízení se rozhodlo o použití nově vyvíjeného zařízení, které je určeno pro vojenské účely a jenž by bylo instalováno podél oplocení celého areálu. Za tímto účelem je nutno podél plotu ponechat volný koridor o šířce 2,5 m. Ústředna bude umístěna za vrátnicí a propojena s operačním střediskem a VB.

Na 21. 10. 1974 byla svolána konzultace ke koncepci řešení stravovacího provozu a pomocného zařízení vypracované s ohledem na připomínky hygienika ze dne 31. 1. 1974. Dispozice kuchyně byla navržena ve dvou variantách, z nichž alternativa první lépe vyhovovala potřebám a požadavkům zadaných investorem. Tato úprava spočívala v samostatném oddělení umývárny černého a bílého nádobí a skla, teplé kuchyně s cukrářským koutem a samostatným koutem na studenou kuchyni. Dispozice je řešena tak, že nedochází ke křížení obsluhujícího personálu a kuchařů. Ke kuchyni je přidružen denní sklad, který je propojen výtahem se suterénem. Kuchyně byla doplněna vzduchotechnickým systémem a vývodem nad střechu objektu. V suterénu byla nově navrhována hrubá přípravná zeleniny a mas, dále sušárna a prádelna. Nově též byly navrženy šatny personálu s kompletním hygienickým zařízením. Pro ulehčení zásobování byl navržen malý pohotovostní výtah a místnost na odpadky a obaly. V suterénu byl doplněn malý vinný sklípek pro hosty se samostatným hygienickým zařízením.

V průběhu listopadu 1974 byla dokončena studie rekonstrukce a návrh vnitřního zařízení (SÚRPMO, vedoucí a zodpovědný projektant Ing. arch. Kamil Fuchs, CSc., investorem je JM KNV), orientační finanční náklady na rekonstrukci jsou 3 839 000 Kčs. Výstavba by měla být dokončena roku 1977, v rámci studie bylo navrženo nové provozně-dispoziční využití. Jelikož vila reprezentuje Jihomoravský kraj, mají být zřízeny kompletní ubytovací buňky, tj. každá ložnice je vybavena vlastním hygienickým zařízením, plánovaná je také úprava hlavního vstupu, což zahrnuje odstranění dělicí skleněné přičky a rozšíření sociálního zařízení hostů. Propojením a zvětšením hl. společenského prostoru má dojít k lepšímu provoznímu napojení na kuchyni a k úplné rekonstrukci kuchyně. Největší stavební zásahy se týkají vybourání některých přiček a dveřních otvorů v suterénu, v 1. NP a 2. NP dle navrhovaného dispozičního řešení. Budou zbudovány některé nové svislé konstrukce a provedeny zadržky zrušených dveřních otvorů a vyzdění výtahových šachet.

Další změny byly navrhovány v suterénu, kde mělo dojít ke zrušení noclehárny řidičů a místo toho bylo v plánu vybudovat nové společenské prostory (vinný sklípek, ochutnávárnu a tělocvičnu); kvůli zlepšení zásobování a dopravy je navrhován stolový nákladní výtah vedoucí z prostoru příjezdové komunikace do suterénu a měl být vybudován také malý nákladový výtah. Dále má proběhnout celková výměna elektroinstalace včetně výměny většiny osvětlovacích těles, výměna sanitní instalace a vodovodních rozvodů za rozvody měděné, výměna topných těles, rekonstrukce kotelny a zřízení vzduchotechnického zařízení, na střeše se provede nová střešní krytina z měděného plechu. V přízemí a v patře budou přebroušeny parkety a provedeny nové nátěry dveří, opravena kování oken a stávající dveřní otvory. Položí se nové podlahy v suterénu, v přízemí se rozšíří mramorová podlaha ze zádveří i do šatny a přilehlé chodby, v 1. patře se položí do nových koupelen keramická dlažba, v přízemí v chodbě u šatny bude vyzdvižen nový kazetový strop, nainstaluje se zabezpečovací zařízení, které bude situováno podél oplocení celého areálu (zařízení se běžně používalo pouze k vojenským účelům, ale vzhledem k významu vily bylo navrženo i zde). Oprava fasády je doporučena v rozsahu cca 20 % – střešní nadstavba bude omítnuta zcela nově. Studie obsahuje podrobné popisy řešení jednotlivých místností s návrhem tapet, koberců, záclon, nábytku, umělecké výzdoby a výmaleb. Tyto jsou doplněny výkresovou dokumentací.

Dne 28. 12. 1974 poslal ing. arch. Josef Němec, CSc., ze SÚRPMO na JKN OVV upřesnění stavebního programu vily, kde píše, že dle harmonogramu by v roce 1975 měly být projekčně zpracovány venkovní rozvody inženýrských sítí v areálu vládního domu, avšak tyto práce nemohou být zahájeny kvůli nejednoznačnému rozhodnutí o výstavbě sauny při předchozím jednání. Dále prosí o odsouhlasení studie rekonstrukce vládní vily a jejích interiérů z dubna 1974.

V lednu 1975 byl předložen projekt venkovních úprav v zahradě, který obsahoval projekt pro ústřední topení skleníků a připojení objektů v užitkové zahradě na vnější síť. Součástí byla úprava 100 běžných metrů plotu na Preslově ulici s brankou o rozměru 112/196 cm, plotem u garáží, schodištěm, vstupní bránou a rampou mezi ulicemi M. Pujmanové a Preslovou.

Ke dni 17. 1. 1975 je datována zpráva o postupu zajišťování přípravných projektových prováděcích prací pro rekonstrukci a modernizaci areálu vládní vily, ze které vyplývá, že k rekonstrukci objektu bude možno přikročit až po dokončení investiční výstavby 3 bytových jednotek s ubytovnou a hospodářského objektu včetně opěrné zdi a venkovních úprav. Má se rozhodnout, zda stavba sauny bude dle harmonogramu časově realizována, anebo zda bude vystavěna výhledově.

Dne 14. 3. 1975 proběhl ve vládní vile kontrolní den, na kterém byla projednávána otázka venkovního oplocení, jež nebude oproti původním plánům prodlouženo a jeho konečná podoba se provede až v průběhu rekonstrukce vstupního objektu, bude obnoven park v jižní části areálu a rozvody vodovodu pro postřik zahrady budou z finančních důvodů umístěny pouze do hloubky 30 cm.

25. 5. 1975 proběhl ve vládní vile další kontrolní den, během kterého byla řešena otázka rozestavěného parkoviště ve smyslu změny technologie podkladních vrstev. Ze zápisu vyplývá, že je v té době rozestavěno víceúčelové odpočívadlo s úpravou hřiště (zbývá dodat a osadit kamenné schody, vybavení hřiště pro košíkovou a odbíjenou bude ještě projednáno, stejně jako použití zahradního nábytku).

V červenci 1975 byl dokončen projekt schodiště u víceúčelového hřiště.

Odevzdání a převzetí úpravy parkoviště pro 12 osobních aut v areálu vládního domu proběhlo 22. 12. 1975. Parkovací plocha upravena v rozsahu 423 metrů čtverečních ze železobetonových tvárníc 60/40/12 cm s otvory 10/10 cm uhlopříčně směřovaných, uložených do směsi zeminy a rašeliny. Dodavatelem prací bylo JZD, sadovnické středisko Brno-Líšeň. Za práce bylo zapláceno 178 621 Kčs.

Stavba tříbytového objektu ubytovny, hospodářského objektu a trafostanice, opěrné zdi a venkovních úprav Stavební komisí OVÚP ONV Brno schválena 1. 4. 1976. Povolení ke stavbě bylo vydáno 30. 4. 1976, dodavatelem byl Stavební podnik města Brna.

28. 9. 1979 proběhlo jednání ve věci realizačního postupu projektové přípravy akce „Rekonstrukce vládního domu“ za účasti zástupců SÚRPMO a JM KNV. Ze zápisu jednání vyplývá, že v objektu byly dokončeny 3 bytové jednotky a ubytovna, hospodářský objekt + trafostanice, v plánu je rekonstrukce vstupního objektu a hospodářského objektu; vypracovaná studie z roku 1974 bude sloužit jako podklad ke zpracování dalšího stupně projektové dokumentace, jež bude respektovat tyto připomínky: v suterénu bude upuštěno od realizace tělocvičny, ochutnávárny vín a vinného sklípku, bude zde provedena pouze stavební úprava stávajících přiček, omítek a podlah; v přízemí nebude propojen salón s knihovnou; dodavatel rekonstrukce bude OSP Gottwaldov, plánovaná doba rekonstrukce bude 9 měsíců a její zahájení je naplánováno na září 1981.

V lednu 1980 dokončena dokumentace stavební části – truhlářské práce, která formou tabulky shromáždila všechny dochované prvky, jež budou opraveny a nově natřeny, jedná se o okenní rámy, kryty radiátorů a dveře. Podobným způsobem byla zpracována část kamenických prací: každý prvek byl popsán a opatřen návrhem na ochranu či restaurování.

OVV JM KNV předložil 14. 4. 1980 k posouzení „Projektový úkol – rekonstrukce vládní vily“ (B. Kučerová, Ing. arch. Kutějová, vedoucí projektant Ing. arch. K. Fuchs, CSc., SÚRPMO). V hodnocení stávajícího stavu se píše mimo jiné:

„Z hlediska památkové péče má značnou hodnotu vybavení sociálního zařízení vily (koupelny a WC) a některé pomocné prostory (např. šatna u hlavního vstupu, šatny u koupelen atd.), které je nutno při rekonstrukci maximálně šetřit.“ opravy spočívají v rekonstrukci všech inženýrských sítí, ve vybudování nového vzduchotechnického zařízení, v rekonstrukci kotelny, provedení nových rozvodů a výměně topných těles, v suterénu ve zrušení stávajících nocleháren řidičů, zřízení tělocvičny s příslušenstvím a v řešení kompletní stravovací složky včetně části společenské, tj. ochutnávárna vín s předsíňkou a vinným

sklípkem s přípravnou, v přízemí k rozšíření hlavního vstupu a soc. zařízeních hostů a v úplném přerušení kuchyně včetně jejího propojení s ostatními částmi stravovacího provozu, v 1. patře budou zřízeny kompletní ubytovací buňky s úplným hygienickým vybavením a také bude zřízena čajová kuchyňka s příručním skladem; je třeba však dále řešit následující požadavky: prostorově bude zvětšena přípravná vinného sklípku, bude zajištěno vybavení dvojdílným dřezem a dostatečným počtem pracovních a odkládacích ploch, v místnosti pro odpadky bude zajištěno chlazení a místnost skladu koloniálu bude tepelně izolována kvůli blízké kotelně, úklidová komora v suterénu bude přizpůsobena pro účely skladování čistících pomůcek, ve skladech musí být řešeno účinné odvětrávání, v přízemí musí být řešeno samostatné pohotovostní WC pro zaměstnance a musí být zřízena úklidová komora, v prvním podlaží též musí být řešena úklidová komora a čajová kuchyňka má být doplněna ledničkou.“

JM KNV OVV vydal 19. 6. 1980 schvalovací protokol k projektovému úkolu opravy vládní vily a schvaluje projektový úkol.⁷⁹ Propočtové náklady stavby: celkové náklady 5 294 tis. Kč. Zahájení stavby bude v říjnu 1981, dokončení stavby je naplánováno na září 1982; po dokončení bude ubytovací kapacita ve vile činit 12 hostů a 4 členové doprovodu se stravovací kapacitou pro 25 míst u stolu.

Žádost o stavební povolení na stavební úpravy vstupního objektu byla podána 25. 7. 1980, místní šetření bylo svoláno na 9. dubna 1981. OSP Gottwaldov vrací SÚRPMO projektovou dokumentaci vstupního objektu k přepracování na základě místního šetření.

Kamenický odbyt Praha odmítá převzít dne 25. 2. 1981 zakázku na vyhotovení mramorových obkladů koupelen a krycích desek van a umyvadel kvůli mimořádné pracnosti a nárokům na vyhotovení těchto předmětů a nabízí jiné obklady a jejich ceny.

V dubnu 1981 byl předložen projekt ústředního topení, jehož součástí je expansní nádrž umístěná na střeše objektu v dřevěném bednění. Ve stejné době byla dokončena jednostupňová projektová dokumentace „*Rekonstrukce vstupního objektu*“, kde došlo ke změně umístění příček, komínových těles, kotlů, kanálků Út a skladby podlah.

Dne 2. 4. 1981 OSP Gottwaldov vrací na SÚRPMO projektovou dokumentaci vstupního objektu k přepracování na základě místního šetření, kdy by shledán špatný stav.

Komise OVÚP ONV shledala 9. 4. 1981 špatný stavební stav vstupního objektu vily a požaduje tedy návrh nového řešení a stavebních úprav; v levé části objektu bude zachován byt pro zahradníka (s úpravou vnitřní dispozice pro vznik kuchyňky, spíže, WC a sprchového koutu), v pravé části bude umístěna vrátnice, WC, kuchyňský kout, sprcha a prostor pro skladování zahradního nábytku; přilehlé přístřešky budou zrušeny a celý objekt bude obklopen otevřeným anglickým dvorkem; hl. vchodové dveře budou posunuty a vstup zakryje zastřešení se 6 světlíky.

Stavební povolení pro opravu vstupního objektu vládního domu (popsané výše) bylo vydáno 14. 4. 1981

V květnu 1981 byl dokončen projekt elektrických rozvodů v hlavním objektu (SÚRPMO, Ing. Bartoš).

7. 5. 1981 proběhlo jednání ve věci rekonstrukce vládní vily, vedené HM KNV OVV, Stavoinvestem, ÚŘ a KSSPPOP. Na jednání se řešily subdodavatelské práce, např.: nové truhlářské výrobky zabudované, nabídka ceny od ÚŘ činí 190 tis. Kč, práce jsou nepotvrzené a je možné, že se subdodavatelem stane JZD Slušovice; pasířské práce, výroba nových atypických svítidel je potvrzená od ÚŘ a výroba dalších atypických prvků bude potvrzena v nabídkových cenách v termínech do 15. 5. 1981; štukatérské a malířské práce, (nabídková cena ÚŘ 114 700 Kč), převzetí prací je však nepotvrzeno; oprava stávajících zabudovaných truhlářských výrobků (nabídková cena od KSSPPOP je 492 401 Kč).

Dne 8. 7. 1981 byla opravená projektová dokumentace včetně rozpočtu odeslána opět na OSP Gottwaldov a generálnímu projektantovi byla vrácena 27. 7. 1981. OVV JM KNV obdržel čistopis rozpočtu projektové dokumentace dne 21. 8. 1981, přičemž jako zakázka byla projektová dokumentace rekonstrukce hl. objektu vládního domu předána OSP

⁷⁹ Investor: JM KNV OVV, technický dozor: Ing. Šesták z OVV, investor: Stavoinvesta Brno, Projektant: SÚRPMO, Vyšší dodavatel stavby: OSP Gottwaldov.

Gottwaldov osobně zástupcem Stavoinvesty dne 4. 9. 1981. Původně dohodnutý termín předání projektové dokumentace (10. 7. 1981), nebylo možno vzhledem k připomínkovému řízení dodržet. Vzhledem k tomu, že i přes veškeré ujišťování ze strany OSP o kladném přístupu k projednávání PD došlo na OSP ke zdržení 2 měsíců, nesouhlasí OVV JM KNV Brno s posunutím termínu zahájení akce a se sníženým čerpáním rozpočtu v roce 1981. Dne 7. 9. 1981 JM KNV odeslal dopis okresnímu stavebnímu podniku Gottwaldov, vedoucímu zakázkového oddělení Josefu Hánělovi s vyjádřením, proč bylo opožděno předání projektové dokumentace. Jednostupňový projekt včetně rozpočtu byl předán na OSP v Gottwaldově dne 25. 5. 1981. Podle informativní zprávy o stavu přípravy rekonstrukce vládní vily byla rekonstrukce rozdělena do jednotlivých etap:

1. Rekonstrukce vstupního objektu VD.
2. Rekonstrukce hlavního objektu VD.
3. Rekonstrukce hospodářského objektu VD.
4. Rekonstrukce inženýrských sítí v areálu.
5. Adaptace vnitřního mobilního nábytku.

Podle předběžné dohody s OSP Gottwaldov, generálním dodavatelem akce, bude provedeno předání staveniště dodavateli ve II. dekádě června 1981 a práce na rekonstrukci vstupního objektu budou zahájeny začátkem července 1981. Dokončení vnitřních prostor spolu s pracemi PSV bude v prosinci 1981 a dokončení úprav vnějších s kamenickými pracemi bude v květnu 1982. Rozpočet na rekonstrukci hlavního objektu činí 4 500 tis. Kč a dokončení jednostupňového projektu by mělo proběhnout na konci května 1981. Na stavbě se bude podílet 11 subdodavatelů a práce uměleckého charakteru provede KSSPPOP a Ústředí uměleckých řemesel (ÚŘ). Dokončení rekonstrukce se předpokládá v termínu červen 1983. Stále jsou však nedořešeny tyto subdodávky: výroba a montáž nových truhlářských výrobků (navrhovaný subdodavatel Ústředí uměleckých řemesel nebo KSSPPOP), kamenné dlažby a obklady z mramoru (navrhovaný subdodavatel Českomoravský průmysl kamene provedl pouze návrh cen za výrobky, ovšem dodávku zamítl) a dodávka nových lustrů (navrhovaný subdodavatel kamenický Šenov, jeho dodávka však byla zamítnuta z důvodů 100% vytižení výroby na export). Co se týče adaptace vnitřního mobilního nábytku, bylo přislíbeno ředitelem KSSPPOP vyhledání vhodných prostor pro uložení stávajícího nábytku mobilního během rekonstrukce hlavního objektu. Výroba nového mobilního nábytku podle projektové dokumentace byla KSSPPOP a ÚŘ z kapacitních důvodů odmítnuta. Termín provádění oprav nábytku stávajícího a výroba nového je 1981–1983.

Na jednání v SÚRPMO 28. 5. 1981 předložil projektant odbornému pracovníkovi KSSPPOP Ing. arch. Máčelovi prováděcí projekt na rekonstrukci hlavního objektu vládního domu. Jediná změna bude v řešení koupelen u apartmánů, jelikož původní vybavení a autentické sociální zařízení není možno uvést do původního stavu. Původní umyvadlo a vany nelze opravit ani nahradit týmiž ani podobnými typy, neboť výroba těchto zařizovacích předmětů je již nereálná; po předchozí konzultaci s dr. Sedlákem bylo rozhodnuto vybavit koupelny zcela nově. Koupelny jsou řešeny tak, že sprchová kabina a klozet jsou od koupelny odděleny příčkami a přístup do ulice je ze společné předsíňky, zvýšené oproti podlaze koupelny o 140 mm, ve vlastní koupelně je vana o délce 1 700 mm a 1–2 umyvadla osazená do pultu, stěny koupelny i nik se sprchou a klozetem jsou obloženy do výšky stávajících dveří mramorem, rovněž i pult s umyvadly a vana jsou obloženy mramorem, na stěnu nad umyvadly a za vanou jsou osazena zrcadla, rámování zrcadel a garnýže jsou z podnikové mosazi, zbývající plochy stěn a strop jsou opatřeny sádrovou omítkou, na podlaze je mramorová dlažba, osvětlení je atypickými svítidly; koupelna prezidentského apartmá je řešena obdobně, avšak sprchová kabina a klozet jsou dispozičně zcela odděleny od vlastní koupelny; vybrané původní zařizovací předměty včetně armatur je doporučeno uložit v depozitáři.

Dne 31. 5. 1981 SÚRPMO zaslalo na OVV JM KNV zpracovaný jednostupňový projekt opravy hlavního objektu vládní vily.

Vedoucí sekretariátu předsedy JM KNV JUDr. Vladislav Bláha sděluje 17. 6. 1981 panu Ing. Karlu Svobodovi, generálnímu řediteli Brněnských veletrhů a výstav, že vila bude

počínaje III. čtvrtletím 1981 do 30. 6. 1983 mimo provoz a nebude možno ji v této době uvolňovat k dispozici ministru zahraničního obchodu ČSSR Ing. A. Barčákovi.

Jednání o postupu přípravných a realizačních prací na rekonstrukci interiéru vládní vily proběhlo 22. 6. 1981. Bylo zjištěno, že oproti vypracované studii z roku 1974 došlo ve vybavení interiéru k podstatným změnám. Velká část původního mobiliáře byla nahrazena novými zařizovacími prvky, z nichž většina není v souladu s celkovou památkovou architektonickou koncepcí rekonstrukce. Značná část původního mobiliáře byla vzhledem k havarijnímu stavu uskladněna ve skladovacích prostorách objektu. Účastníci porady se shodli na následující předběžné koncepci rekonstrukce:

1. Jako tvarově prioritní jsou považovány dochované prvky navržené v době výstavby objektu (architektem), na základě tvarosloví těchto prvků bude navržen nový mobiliář jednotlivých prostor.
2. Takto navržený interiér bude doplněn buď původními slohovými solitéry, případně i solitéry druhotně přivezenými do objektu v roce 1945.
3. Jednotlivé slohové nábytkové kusy budou fotograficky zdokumentovány a sestaveny do komplexů, jejichž rozmístění bude řešeno projektem a bude konzultováno KSSPPOP.

Pro další postup rekonstrukčních prací interiéru umožní investor provedení této fotodokumentace, při které současně projektant určí ty kusy nábytku, které budou dále restaurovány, což bude provedeno v posledním týdnu července 1981. Pokud by investor požadoval dřívější odvoz mobiliáře k restaurování, je možné v předstihu odvézt sedací soupravy ze salonu (původní) uskladněné ve 3. podlaží, dvě až tři empírové skříně umístěné v přízemí u kulečnicku a ve 3. podlaží v místnosti řidičů.

Předání staveniště vstupního objektu na akci rekonstrukce bylo zahájeno 24. 6. 1981. Na projednaném a vypracovaném POV se však vyskytlo několik nesrovnalostí. Z důvodu zdlouhavého projednávání dokumentace mezi GP a GD byla tato ve 4 vyhotoveních předána až 4. 9. 1981. Staveniště bylo definitivně předáno 15. 10. 1981.

Kolaudace projektu z 30. 4. 1976 byla schválena v září roku 1981. Povoleno bylo užívání tříbytové jednotky a ubytovny včetně kotelny, hospodářského objektu a trafostanice, opěrné zdi a přípojky vody, plynu a kanalizace a vnitřní komunikace.

Dne 8. 10. 1981 vydal odbor výstavby a územního plánování ONV Brno I stavební povolení na opravu hlavního objektu budovy vládního domu, Hroznová 14.⁸⁰

Vedoucí střediska SÚRPMO Brno Ing. arch. Josef Němec, CSc. sděluje 13. 10. 1981 okresnímu stavebnímu podniku Gottwaldov jména odpovědných pracovníků, kteří budou zajišťovat činnost generálního projektanta: 1. Ing. arch. Kamil Fuchs, CSc., hlavní projektant, Ing. Jan Otava, HIP – konstrukce technologie. Staveniště bylo předáno 15. 10. 1981 (akce Rekonstrukce hlavního objektu vládního domu JM KNV). Vyklizení objektu od stávajícího nábytku mobilního, lustrů a obrazů mělo být provedeno do 20. 10. 1981 včetně. Nábytek měl být uskladněn na objektu zámku v Plumlově.

V říjnu 1981 jsou s dodavatelem střechy SPmB dojednávány podrobnosti dodávky. Střešní plášť bude z Cu materiálu, více práce proti projektu: přebednění a vykrytí boční římsy Cu včetně převodu vody do rohových vpustí. Projekt uvažuje v řezu 5 a 6 se snížením stavební konstrukce o 20 cm, vzhledem k provedené sondě a stávajícímu lůžkovému žlabu je tento způsob nemožný. Projektant je vyzván, aby se ve věci vyjádřil.

27. 10. 1981 se konalo jednání za účasti zástupců JM KNV, SÚRPMO a KSSPPOP o návrhu dispozičního rozmístění mobiliáře ve vládním domě, kde bylo dohodnuto, že se v maximální míře využije stávající mobiliář včetně nových kompletů zakoupených KNV především z kapacitních možností výroby a z ekonomických důvodů; bude však dodržena slohová čistota souborů nábytkových kusů, popřípadě vzniknou i kopie stávajících kusů; pokud nebude někde možno dodržet tuto slohovou čistotu, bude použito provizorní řešení a jednotlivé soubory budou postupně doplňovány nákupy ze starožitnictví; výběrem a nákupem bude pověřena Ing. arch. A. Jeřábková.

⁸⁰ Č.j. OVÚP 2887/81/Vrá-2369/Ru.

Mobiliář v přízemí: malá hala/109 (ponechán bude konzolový stůl, 5 židlí a 2 nové stylové stoly), velká hala/111 (budou ponechány stoly, příborník, skříň, pohovka a truhlice, nově budou doplněny křesly a zrcadlem), ložnice/114 (bude nově vybavena), ložnice/117 (bude ponechán nový nábytek ve stylu Louis XVI.), herna/119 (provizorně bude vybavena dvěma novými pseudorokokovými sedacími soupravami Balaton z majetku KNV, původní skříňkou a stávajícím klavírem, nově bude navržena skříňka pro televizor, později bude nábytek vyměněn za klasicistní, jež bude odpovídat stávající štukové výzdobě), knihovna/120 (původní zabudovaná knihovna bude doplněna dvěma koženými sedacími soupravami z majetku KNV a nově navrženými stoly), společenská místnost/121 (zůstanou původní sedací soupravy, budou však nově přečalouněny, pseudorokokový kulatý stůl bude časem vyměněn za jiný, stylově příbuznější sedací soupravě), jídelna/123 (bude zde umístěn původní příborník a stoly, jídelní stoly a židle budou nové).

Mobiliář v 1. patře: velká hala/202 (naproti schodišti bude konzolový stůl se dvěma židlemi a zrcadlo, v prostoru za schodištěm bude sedací kout vytvořený stolem, židlemi a křesly), šatna/203 (bude vybavena stolem a židlemi), ložnice/206 (zůstanou empírové postele s nočními stoly a budou doplněny skříň, stolem a polokřesly, bude zakoupena empírová komoda), pracovna/207 (zůstane intarzovaný stůl s židlemi a polokřesly, stůl a komoda, dále zde budou ostatní barokní a rokokové kusy), ložnice/208 (zůstane vyplétaná dvojpůstel, nově bude doplněna nočními stoly, stolem a vyplétanými křesly), ložnice/211 (dvojlůžko bude čalouněno stejnými potahy jako křesílka a židle, dále zde bude stůl a noční stůl, k němuž bude vyroben druhý), ložnice/216 (k vyplétanému dvojlůžku budou navrženy odpovídající noční stoly, jinak zde bude skříň, komoda a stůl s židlemi), ložnice/219 (bude zde použita nová ložnice ve stylu Louis XVI. z majetku KNV), malá hala/221 (u okna bude sezení tvořené židlemi, oválným stolem a sedačkou, dále zde bude umístěna vitrína a po stranách falešného krbu budou doplněna křesla). Zbytek místností bude vybaven novým nábytkem.

Dne 14. 12. 1981 proběhlo jednání ve věci zabezpečení rekonstrukce interiérů. GP informoval přítomné o rozpracovanosti projektové dokumentace interiérů vládního domu a o rozčlenění nábytku podle toho, zda se jedná o opravu stávajících kusů, nebo výrobu nového nábytku. Rekonstrukci stávajícího nábytku v částce cca 800 tisíc přebírá KSSPPOP. Dodávka nového nábytku bude smluvně řešena s družstvem Dyha. Navržené termíny zpracování projektové dokumentace: I. etapa prezidentská lóže – únor 1982, II. etapa výrobní výkresy – únor 1982, projektová dokumentace nového nábytku – leden 1982, kompletace projektové dokumentace – květen – červen 1982.

Vládní vila – soupis subdodavatelů:

Vstupní objekt – čs. průmysl kamene: kamenické práce (1. kvartál 1982).

Hlavní objekt:

1. Malba Brno: úpravy povrchů – ze zápisu vyplývá, že provedení sádrových omítek převezme podnik ÚÚŘ Brno.
2. KSSPPOP: a) truhlářské opravy; b) zámečnické; c) čalouníky (dílny Lysice, Valtice)
3. Zukov Praha: zámečnické konstrukce – zasklení terasy.
4. Drukov: a) vzduchotechnika – subdodavatel provede bez klimatických jednotek – jejich dodávka není dořešena; b) svítidla
5. ÚÚŘ Brno: a) zámečnické výrobky, b) truhlářské práce, c) štukatérské práce.
6. Technicko-opravárenské závody Brno: čalounické práce.
7. JZD Tuřany: ošetření zeleně
8. KSS Brno: slaboproud telefon
9. Kamena Blansko: dlažby a obklady z přírodního kamene.
10. Kamenický Šenov: lustry.
11. OSP Blansko: podlahové vlysy.
12. Izolační závody: izolace.
13. SPmB: střecha.

Vedoucí odboru vnitřních věcí KNV dne 28. 12. 1981 žádá NVmB, aby OSP JMK vypomohlo s dodávkou prací tak, aby požadované termíny mohly být splněny. OSP Gottwaldov byl pověřen funkcí vyššího dodavatele staveb tzv. I.–III. etapy rekonstrukce

vládního domu. Tyto měly dle původního harmonogramu proběhnout v následujících termínech: rekonstrukce vstupního objektu 7/1981 – 9/1981, rekonstrukce hlavního objektu 10/1981 – 6/1983, rekonstrukce hospodářského objektu a inženýrské sítě 1982–1984. Vzhledem ke společensko-politické důležitosti objektu požaduje vedoucí odboru vnitřních věcí KNV, aby byly tyto termíny zkráceny na konec roku 1982.

Ing. Šesták z technického oddělení OVJVM KNV vyzývá 31. 12. 1981 KSSPPOP, aby si odebral odstrojené zařizovací předměty z koupelen do depozitáře na základě domluvy z posledního kontrolního dne 15. 12. 1981.

Dne 31. 12. 1981 žádá František Kratochvíl, vedoucí technického oddělení odboru vnitřních věcí JM KNV, Zúkov – závod uměleckého kovářství Prostějov, který bude dodávat prosklené stěny, aby tyto dodal v 1. kvartálu 1983. Dodávka bude stát 270 000 Kčs a montáž 75 000 Kčs.

Ve věci subdodávek byla podniknuta 8. 1. 1982 služební cesta, aby byly zajištěny požadované termíny: Kamenický Šenov – 30 ks lustrů – přislíbeno na I. pololetí 1983. Koberce, potahoviny, dekorační látky byly přislíbeny na rok 1982 – požadavky předány jednotlivým ředitelům závodů Bytex: v Náměšti nad Oslavou, Moravan Brno, Lomnici a Hlinsku.

Vedoucí technického oddělení odboru vnitřních věcí JM KNV Fr. Kratochvíl 14. 1. 1982 požaduje, aby podnik Výtvarná řemesla splnil dodávku 10 ks nábytku (noční stolky, odkládací stolky) v celkové hodnotě 150 tis. Kčs do konce roku 1982.

Ze zápisů z kontrolního dne ze dne 21. 1. 1982 se dozvídáme, že probíhá odstrojování hlavního objektu a bourací práce, dokončuje se střešní plášť.

V únoru 1982 je na akci „Vládní dům II. etapa“ požadováno kapacitní krytí pro léta 1981–83 ve výši 5,5 mil. Kčs.

V červnu 1982 byl sestaven aproximativní rozpočet k prováděcímu projektu vnitřního zařízení – za restaurování 51 položek historického mobiliáře je odhadováno 540 305 Kčs a za přečalounění sedacího nábytku 209 220 Kčs. Pozlácování a štafířské práce na rámech celkem 74 000 Kčs. Truhlářské práce nové 671 000 Kčs a koberce a textilie 1 053 628 Kčs a další dodávky, které zahrnovaly pasířské práce a novou uměleckou výzdobu. Celkový rozpočet na tuto kapitolu činil 3 045 204 Kčs.

25. 11. 1981 byla podána žádost o stavební povolení na stavební opravy vstupního objektu. Místní šetření bylo svoláno na 9. 4. 1981.

Kolaudace opravy vstupního objektu proběhla 17. 1. 1983.

Z dopisu SUPPOP pro SÚRPMO ze dne 17. 5. 1983 se dozvídáme, že SÚRPMO chtělo zachovat původní vnější omítky a to v co největším možném rozsahu, jak kvůli jejich autentičnosti a materiálové skladbě, tak pro nemožnost nahradit fasádu stejně kvalitní novou omítkou (není totiž možné získat stejné suroviny a také tehdejší postup by se nemohl uskutečnit); SÚRPMO se rozhodlo, že omítkové vrstvy přichytí k podkladu za pomoci injektáže; SUPPOP schvaluje injektážní směs, neboť počítá s nezbytnou plasticitou a přilnavostí při snížení vodního součinitele na nejmenší možnou míru.

20. 6. 1983 proběhl na stavbě kontrolní den. Ze zápisu se dozvídáme, že se provádí dokončovací práce u vstupního objektu a hlavního objektu, jediným problémem je žulová dlažba na terase v prvním poschodí a dokončení opravy fasády. Byla zajištěna jiná žulová dlažba, než měla být původně (je v pásovém provedení o šířce pásků 15–25 cm a barvě šedé), avšak generální projektant nesouhlasí s použitím této dlažby a doporučuje použití trachytu o rozměrech 30 cm v barvě béžové; dodávka by však byla až v srpnu 1983, a tak by bylo dokončení teras dodatečné po skončení prací na celém objektu.

Odbor výstavby a územního plánování ONV Brno vydává 8. 9. 1983 kolaudační rozhodnutí k akci „opravy hlavního objektu“, kterým se povoluje užívání hlavního objektu budovy vládní vily, byly však zjištěny některé nedostatky, které je nutno odstranit. Např. požární uzávěry otvorů v suterénu je nutno opatřit mřížemi, musí být zajištěna přístupová cesta pro požární vozidla, vyřešeno větrání na WC či v kuchyni nebo je potřeba dovybavit hygienické zařízení či umyvárny nádobí.

Ve vile proběhl 24. 5. 1984 kontrolní den a byly stanoveny nové úkoly – GDS požaduje po GP provést doplnění závlahového vodovodu, jelikož při zkušebním provozu došlo k prasknutí. Dále nebyla vyřešena barva obkladů.

Podle zprávy o průběhu rekonstrukce ve vládní vile ze dne 1. 7. 1984 bylo zjištěno, že ve vstupním objektu je prasklá fasáda v místě příjezdu, zavlhá ložnice v bytě zahradníka a zatéká střechou, v hlavním objektu v kuchyni se nadměrně prohýbají police, v ubytovně řidičů nebyla včas dodána atypická svítidla firmou Mechanika Prostějov a tudíž OSP Gottwaldov nebude moci dokončit osazení a montáž svítidel v potvrzeném termínu, stavba skleníku může být zahájena až po odstranění dvou prefabrikovaných garáží JM KNV, projekt sauny a bazénu stále není zpracován a v objektu 3 bytových jednotek a hospodářského objektu se vyskytly závady, jež přes předchozí ugování nebyly odstraněny (oplocení a definitivní napojení objektu na elektrickou energii).

Povolení ke kolaudaci rekonstrukce inženýrských sítí a ubytovny řidičů je datováno k 9. 1. 1985. 9. 12. 1985 bylo vydáno kolaudační rozhodnutí na užívání nově vybudovaného skleníku při hospodářském objektu na základě stavebního povolení vydaného dne 17. 3. 1983.

V únoru 1986 je na jednání dohodnuto, že se pro úpravu chodníků před vilou použijí nové dlaždice a byly objednány mramorové kostky velikosti 6×6×4 cm. Dále zástupce KSSPOP doporučuje realizovat mozaikovou dlažbu mramorovou ve světlém odstínu, lemování bude ze žulových štípaných obrubníků, položených do úrovně terénu trávnickových ploch, podkladová vrstva bude provedena z betonu.

Dne 12. 9. 1986 zasílá JUDr. Dagmar Hudcová z OVV JM KNV panu Ing. Horkovi z OSP Gottwaldov stížnost na pomalý postup prací, jedná se o opoždění termínu dokončení terasy areálu.

Z listopadu 1986 pochází návrh na rekonstrukci bazénu a výstavbu sauny provedený Ing. arch. Hanišem a Ing. arch. Keithem, k tomuto projektu náleží i úprava venkovní kanalizace, dlažby a strojovny na úpravu vody.

V prosinci 1986 byla předložena studie „Rekonstrukce bazénu a výstavba sauny“, jejímž účelem je doplnění areálu vládního domu o rekreační zařízení – u sauny s možností celoročního provozu, u bazénu s prodlouženou letní sezónou – které bude zajištěno vybudováním krytého prostoru s otevírací střechou a prosklenými stěnami.

Dále měl být prostor sauny a bazénu okrášlen výtvarnými díly, které měly nahradit některé typové prvky – keramické obklady apod. Limit byl stanoven na 450 tis. Kč.

Podle záznamu z 6. 1. 1987 nejsou pro výstavbu sauny finanční prostředky. Existuje návrh na snížení prostředků (rozpočet 1 mil. Kč) na tuto stavbu pomocí finanční úspory ve výši 700 tis. Kčs tím, že se upustí od zastřešení bazénu a vynechá se umělecká výzdoba sauny; na rekonstrukci bazénu prostředky jsou.

Ing. Přemysl Židek sděluje 20. 2. 1987, že stavba by měla být zahájena v roce 1987, avšak je podmíněna snížením rozpočtových nákladů, zvláště je třeba zvážit rozsah uměleckého díla s rozpočtem o objemu 450 tis. Kč.

Dne 5. 7. 1987 zaslala JUDr. Dagmar Hudcová z OVV JM KNV dopis vedoucímu plánovacího odboru JM KNV Ing. Pavlu Bártovi. Jedná se o žádost na zabezpečení finančních prostředků na investiční výstavbu sauny ve vládní vile o celkové výši 2,5 mil. Kčs, dále žádá o 305 tis. Kčs na zabezpečovací signalizaci.

Jednání k výtvarnému řešení sauny proběhlo dne 29. 3. 1988. Závěrem bylo, že výtvarné prvky jsou pro zachování vily z hlediska statutu památky nezbytné, jelikož výtvarné návrhy řeší atypické prvky, které nelze nahradit prvky typovými, při detailním zpracování návrhu však lze dojít k úspoře z plánovaného rozpočtu.

V dubnu 1988 byl proveden podrobný inženýrsko-geologický průzkum pro objekt zastřešení stávajícího bazénu a přilehlého sociálního zařízení.

V květnu 1988 byl dokončen jednostupňový projekt „Rekonstrukce bazénu“ v zahradě domu, parc. č. 671/1, který zpracovala KORT Brno (Krajská organizace pro rozvoj techniky). Celková navrhovaná rekonstrukce stávajícího bazénu včetně technologie je odhadována v nákladech 767 tis. Kčs. Současně je plánována stavba sauny. Objekt je navržen tak, že

navazuje na stávající objekt Vládního domu. Zařízení je sestaveno z objektu sauny a ocelové haly, obestavěný prostor celkem činí 3 766 m³, zastavěná plocha celkem 801 m². Průčelí sauny je orientováno jihovýchodně. Dřevěné prosklené výplně otvorů umožní optimální denní osvětlení místností. Objekt sauny je stavba s příčným, nosným, stěnovým systémem, zděným z keramických prvků CD INA, stropní konstrukce jsou z keramických stropnic Hurdís. Objekt ocelové haly je skeletová konstrukce atypická, navazující na objekt sauny. Zastřešení je řešeno pohyblivými ocelovými příhradovými vazníky. Střešní krytinu tvoří textilní tkanina (?).

15. 6. 1988 proběhlo jednání tajemníka JM KNV Dr. Navrátila. Vzhledem k tomu, že sauna stále není dokončena, vyvstal požadavek na zpracování nového objektu, který by řešil saunu původně navrženou v prostoru suterénu hl. budovy do prostoru stávající tělocvičny. Rekonstrukce bazénu bude dokončena, ale nebude využíván ke koupání, a tak se neprovede plánované zastřešení ani úpravna vod; z bazénu se stane jezírko osázené lekníny.

Ing. Kovář sdělil 26. 7. 1988, že akce: „*Vládní dům Brno – rekonstrukce bazénu a výstavba sauny*“ se nebude realizovat.

Dne 15. 3. 1989 proběhlo jednání, jehož výsledkem jsou tato nařízení: vnitřní oplocení bude realizováno pouze mezi stávající kamennou zdí a vnějším oplocením, stávající venkovní bazén opatří pracovníci VD epoxidovým nátěrem (pokud to bude z bezpečnostních důvodů možné), kolem bazénu se provede chodník materiálově odpovídající charakteru prostředí, před nástupním schodištěm se vytvoří plocha ze žulové dlažby stejného typu jako před letní jídelnou a venkovní oplocení a brána do ul. M. Pujmanové budou nahrazeny plnou stěnou a plnou bránou.

Dne 15. 11. zpracoval JUDr. Tomáš Kapoun znalecký posudek na movité předměty, a to na nábytek a užitkové předměty – celkem 220 položek za 787 665 Kč.

Znalecký posudek na cenu vládního domu Brno s datem 20. 11. 1990 provedl Ing. Alois Vondál; cena hl. budovy je 12 434 711 Kč, cena příslušenství 5 783 414,80 Kč, cena porostů 143 147 Kč, cena pozemků 1 080 954 Kčs, celkem je to 19 442 226,80 Kč, není zde zahrnuta historická cena objektu.

Plenární zasedání JM KNV schválilo na svém zasedání 20. 11. 1990 tyto body:

1. zakladatelskou smlouvu Moravia Free Zone, podíl JMKNV na základním kapitálu společnosti ve výši 60,4 mil. Kčs, z toho 40 mil. Kčs finanční vklad a 20,4 mil věcný vklad (vládní vila).
2. a) zřizuje Regionální fond pro ochranu zdraví a zdravých životních podmínek a za b) převádí Regionálnímu fondu svůj podíl na základním kapitálu a.s. Moravia Free Zone ve výši 60,4 mil. Kčs jako základní majetek fondu. Regionální fond žádá Krajskou geodetickou a kartografickou správu o převod vily do majetku Regionálního fondu. Tento převod a úkony dispozice s majetkem začala vyšetřovat na základě podnětu okresního úřadu ze dne 12. 5. 1992 Krajská prokuratura.

Dr. Helena Knozová provedla 20. 3. 1991 ocenění celkem 60 obrazů. J. Rejda provedl 9. 7. 1991 ocenění přístrojů, kuchyňského náčiní, porcelánu, prádla, zahradnických potřeb a nábytku. Celková cena byla stanovena na 116 817 Kč. PhDr. Eliška Lysková vypracovala 15. 7. 1991 znalecký posudek za účelem ocenění starožitností a předmětů užitého umění v objektu tzv. „*vládní vily*“. Celkem bylo oceněno 156 předmětů a soubor několika poškozených kusů. Odhadní cena byla stanovena na 2 436 920 Kč. PhDr. Eliška Lysková vypracovala 5. 8. 1991 znalecký posudek na další předměty – lustr, vázy – celkem 9 položek.

Soudní spor, kdy žalobcem je okresní úřad, Joštova 8, a žalovanou stranou Regionální fond pro zdraví a ochranu zdravých životních podmínek (předsedkyně JUDr. Dagmar Lastovecká), Hroznová 14, řešil 11. 3. 1996 oprávněnost postupu, kdy JM KNV vystavila zakladateli Zatímní list, jenž představoval upsaný vklad a který byl dne 20. 11. 1990 převeden na Regionální fond, který v té době však právně vůbec neexistoval. Tento fond byl rozhodnutím Městského soudu a následně Krajského soudu ze dne 11. 3. 1996 č. j. 13C 196/92-107 odsouzen k vydání nemovitosti a úhradě 40 000 000 Kč. Jednalo se o částku a

majetek, který okresní úřad Brno vložil 20. 11. 1990 usnesením plenárního zasedání JM KNV do společnosti Moravia Free Zone. Společnost Moravia Free Zone a.s. však nikdy nevznikla – nebyla zapsána do obchodního rejstříku.

Krajský soud zjistil mimo jiné, že dne 30. 6. 1995 podali Josephe Stiassni a Susanne Martin proti Regionálnímu fondu na ochranu zdraví a zdravých životních podmínek restituční žalobu o vydání nemovitosti.

Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu I. instance. Dále vyjádřil názor že, když bývalý primátor města Brna uzavřel za NV města Brna zakladatelskou smlouvu, šlo o exces, protože dodatečně nedošlo k vyslovení souhlasu se zřízením předmětné akciové společnosti a tudíž je jeho právní úkon neplatný. Roku 1998 urguje nečinnost ve věci vydání vily přednosta okresního úřadu u JUDr. O. Motejla, ministra spravedlnosti. Ještě v červenci 1999 žádá okresní úřad Brno-venkov soud o pomoc při vymáhání částky 40 000 000 Kč, kterou měl Regionální fond pro zdraví a ochranu zdravých životních podmínek vrátit. Tato částka byla navíc s 3% úrokem z prodlení od dne 28. 4. 1992 do 15. 7. 1994 a s 16% úrokem z prodlení od 16. 7. 1994 do zaplacení.

Celá poměrně spleť kauza, která ve svých obrysech naplňuje všechny znaky klasického porevolučního tunelování, je zajímavá také účastí JUDr. Lastovecké (v r. 1992 byla poslankyní Federálního shromáždění – členka Ústavně-právního výboru a Mandátového a imunitního výboru. V letech 1994–1998 byla primátorkou města Brna a poté se v letech 1998–2003 stala senátorkou za ODS. Prezidentem české republiky byla dne 29. 8. 2003 jmenována soudkyní Ústavního soudu ČR). Ústřední figurou celé transakce byl RSDr. Zdeněk Příklad, původně předseda JM KNV, kde pod jeho vedením byla zakladatelská smlouva Moravia Free Zone a Regionálního Fondu schválena a téhož dne majetek vily spolu se 40 miliony korun převeden na RF. Později působil současně jako likvidátor JMKNV a zástupce Regionálního fondu pro zdraví. Vila přitom byla okamžitě pronajata BVV, kam také směřovala částka 40 milionů Kč, deklarovaná jako půjčka.

V září 1995 z budovy byly z budovy odcizeny dva obrazy: *“Pohled na zámek v Krumlově”* a *“Hrající si děti”*. Celý areál spravuje BVV Fair Travel a ve vile bývají hosty některé významné osobnosti, které pobývají ve městě: tenistky Arantxa Sanchez s Monikou Selešovou, “Rudy” Giuliani, starosta New Yorku a další. Koncem 90. let se hospodaření s areálem ujal okresní úřad Brno-venkov a po ukončení činnosti okresních úřadů v roce 2002 měl v areálu vily příslušnost hospodařit ÚZSVM. 1. 9. 1999 byla nemovitost pronajata okresním úřadem Brno-venkov, Moravské nám. 6, firmě Brněnské veletrhy a výstavy, a.s.

V průběhu let 2002–2007 ÚZSVM vilu nabízel různým organizačním složkám státu; v říjnu 2007 rozhodla vláda ČR o převodu areálu Národnímu památkovému ústavu. Následně byla podepsána smlouva o předání nemovitého majetku, kterou schválilo Ministerstvo kultury ČR, jež je zřizovatelem Národního památkového ústavu.

ÚZSVM, Územní pracoviště Brno, převedl Národnímu památkovému ústavu nemovitosti v areálu tzv. vládní vily, která se nachází v Hroznové ulici 14 v Brně – Pisárkách. Účetní hodnota předaného nemovitého majetku převyšuje částku 23 milionů korun. ÚZSVM předal 6 budov a 12 pozemků o celkové rozloze cca 33 tisíc m². Současně s převodem nemovitostí zajistil ÚZSVM předání rozsáhlého mobiliáře, který obsahuje zhruba 750 položek v celkové účetní hodnotě téměř 2 miliony korun.

Koncem února 2010 odpadla část obložené opěrné zdi do ulice Hroznová a Neumannova, projekční atelier Atlas (Ing. R. Veselý), vyhotovil posudek statiky a zabezpečení.

Brněnská bývalá vládní vila Stiassni získala 30. 6. 2010 dotaci na vybudování Centra obnovy památek architektury 20. století (COPA). Slavnostní zahájení projektu proběhlo 30. června přímo ve vile Stiassni.⁸¹ Národní památkový ústav získal dotaci z evropského fondu pro regionální rozvoj a ze státního rozpočtu v rámci Integrovaného operačního programu: Oblast intervence IOP 5.1, nazvaná Národní podpora využití potenciálu kulturního dědictví, a je Ministerstvem kultury ČR realizována v duchu motto *„Vracíme památky do*

⁸¹ *Renovace brněnské vily Stiassni bude stát 179 milionů.* Týden (ČTK) a ČT24, 30. 6. 2010.

života“. Díky dotaci bude provedena ukázková komplexní obnova budovy i areálu vily. Rozhodnutí o poskytnutí dotace v prostorách vily Stiassni předal ministr kultury ČR prof. Václav Riedlbauch generální ředitelce NPÚ Ing. arch. Naděždě Goryczkové.

Aplikace výsledků stavebně historického průzkumu na předprojektovou a projektovou dokumentaci a plánování obnovy vily Stiassni

Skutečnost, že je zamýšlena rekonstrukce jakékoliv stavby zapsané ve Státním seznamu nemovitých kulturních památek České republiky, předpokládá a vlastně z podstaty věci vyžaduje zaujetí zcela specifického přístupu z hlediska správního i realizačního. Byla-li totiž svými hodnotami shledána za významný doklad kulturního dědictví, je ochrana její autentické materie v obecném hledisku asi jedním ze základních postojů civilizovaného nahlížení k vlastní historické existenci. Problematika památkové péče je přitom již dlouhodobě zpracovávána a veřejnosti představována Národním památkovým ústavem i jeho předchůdci formou dílčích samostatných metodik, prezentovaných v této publikaci hned ve druhé kapitole. Odpovídající odborné vedení v případě komplexní obnovy celého objektu jako v případě obnovy vily Stiassni proto mimo jiné i z tohoto důvodu vyžadovalo také akceptování doporučení, vzešlých z vypracovaného stavebně historického průzkumu.

Mezi prvními a koncepčně nejdůležitějšími kroky před vznikem samotného projektu rekonstrukce od projekční kanceláře PROJECT Building s.r.o. pod vedením Ing. arch. Petra Stojana proto bylo přizvání autorů stavebně historického průzkumu PhDr. Miroslava Ambroze a Mgr. Petra Czajkowského ke konzultacím. S pomocí výsledků jimi zpracovaného stavebně historického průzkumu tudíž došlo k základní orientaci zpracovatele projektu v historii objektu, k rozlišení jeho jednotlivých stavebních vrstev, stanovení základních problematických míst⁸² a současně k zahájení důsledné pasportizace jednotlivých dílčích prvků nacházejících se v rámci objektu.⁸³ Veškerá tato činnost byla vedena především s ohledem na jeho důkladné poznání a pochopení vily Stiassni, neboť z důvodu letitého uzavření nejen odborné veřejnosti a malému zdokumentování různých stavebních akcí z let 1945–1989⁸⁴ se nacházel celkový stav poznání de facto v zajetí řady nejasností, polopravd a mýtů.

Mezi hlavní výsledky zpracovaného stavebně historického průzkumu patřilo zejména zjištění vycházející z komparace různě datovaných stavebních plánů architekta Ernsta Wiesnera a dobové fotodokumentace, na jejichž základě došlo k vyhodnocení a rozlišení jednotlivých fází výstavby. Tyto výsledky dovolovaly usuzovat na možný rozpor v chápání vznikající stavby ze strany objednavatele, což nejspíše následně vyústilo ve změnu v projekčním vedení stavby a angažování jiného architekta. Osoba Franze Wilferta se přitom vynořila již v průběhu prvních archivních rešerší a odhalením skutečného autora výrazně odlišné formální úpravy interiéru se tak vyjasnilo i dosud argumentačně ne zcela přijatelné připisování její podoby Ernstu Wiesnerovi, autoru prvního návrhu. Významným dokladem k pochopení vztahu původních majitelů k objektu ale i stanovení výbavy interiéru v původních barevných koncepcích a kompozicích bylo získání dobových pohledů ve formě kvašů, dochovaných v archivu potomků rodiny Stiassni. S jejich pomocí a díky komparaci s materiálem v podobě fotodokumentace pořízené záhy po dostavbě objektu, dále v průběhu jeho provozu a zejména pak před výraznou přestavbou v 80. letech 20. století, mohlo být stanoveno rovněž základní povědomí o celkové proměně objektu po odchodu původních majitelů do emigrace. Stanovení těchto fází proto jednoznačně připravilo východiska pro vytvoření cílů rekonstrukce a tudíž i zpracování základní podoby projektové dokumentace.

⁸² Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole vedle autorského a dobového zařazení jednotlivých stavebních částí vily, trpěl objekt při základním ohledání po převzetí na vícero místech poruchami: 1) statickými, 2) konstrukčními, 3) funkčními a 4) v důsledku opotřebení a destrukce materiálů.

⁸³ Zpracovala s pomocí autorů SHP Ing. arch. Hana Kuberová. Elaborát je součástí plánové dokumentace.

⁸⁴ Podle některých nepotvrzených ústních sdělení došlo po roce 1989 ke zničení archivu u zřizovatele.

Jelikož byla takřka ihned po předání objektu do správy NPÚ prováděna průběžná důkladná vyšetření prioritně z důvodu stanovení předpokládaných problematických stavebních částí a závad tak, aby mohly být specifikovány do žádosti o finanční krytí jejich případné opravy a obnovy, mohly být tyto rozděleny na poruchy: 1) statické, 2) konstrukční, 3) funkční a 4) opotřebení a destrukce materiálů. Statické se projevovaly především prasklinami mezi okenními otvory na severní straně vnější fasády a na vnitřních zdech lemujících reprezentační schodiště ve 2. NP; zčásti bylo možné tyto poruchy dokumentovat v 1. PP, zejména podél západní vnější strany u větracích okenních otvorů, kde byly druhotně dokumentovány nefunkčními kovovými okenními rámy. Patrně nejmarkantněji se pak statický problém projevoval u ve svahu nad tenisový kurt sesouvajícího se schodiště. Detailní průzkum na těchto místech, ale i v dalších problematických zónách, byl proveden odbornou firmou⁸⁵ a na základě jejich doporučení došlo k celkové sanaci a ukotvení dotčených míst.

Závady konstrukční se na objektu projevovaly především ve spojení se zatékající nebo naopak vztlínající vodou. Problémy tohoto typu do velké míry souvisely s dlouhodobým zabezpečením základní péče a oprav drobných závad, zejména v oblasti střešní konstrukce a okenních rámu. Z velké většiny se jednalo o druhotné zásahy z období 2. poloviny 20. století a tudíž bylo v této záležitosti přistoupeno k důsledné rehabilitaci původního stavu objektu, včetně rovné střechy. Částečně s konstrukčními závadami se prolínal následující problém, a to opotřebení a destrukce materiálu. Souvislost bylo možné shledat především v rovině nedostatku základní a preventivní péče. Důsledky bylo možné spatřovat v erozi příjezdové cesty, korozi venkovních kovových částí, erozi přírodních částí dlouhodobě vystavených vnějšímu vlivu v podobě zarůstání rostlinami a pozvolné destrukci vnitřního vybavení neopraveným kapajícím radiátorem začínaje a narušením ušlechtilých doplňků, jako dřevěných obkladů z ušlechtilých dřevin, konče.

Další kapitolou bylo rovněž stanovení nevhodných a neslučitelných doplňků stavby, pocházejících převážně z novodobé přestavby v 80. letech 20. století a mladších. Mezi základní patřilo zasklení loggie, přepažení prostoru v ústí služebního schodiště v prostoru 1. NP a doplnění některých materiálů např. u okenních svítilen. Také zde byla doporučena náhrada v podobě využití pokud možno autentických zařízení.

⁸⁵ Viz zpráva: PEEM, spol. s r.o., Průzkumné práce vila Stiassni, 2010

Pasportizace zdokumentovaných nálezových situací zachycených v průběhu rekonstrukce vily Stiassni

V průběhu realizace stavební fáze úprav a obnovy vily Stiassni došlo k výjimečné možnosti vyšetřit a zdokumentovat hmotu této stavby při jejím odstrojení. Tato fáze byla průběžně dokumentována fotograficky. Současně také byly zaznamenávány nejružnější nálezové situace, které doplňovaly či rozšiřovaly znalosti o této stavbě. Pro pasportizaci uvedených nálezových situací byl vytvořen pracovní list, do něhož byly tyto situace zakreslovány. Náčrty byly následně překresleny v odpovídajícím vyznačeném měřítku, doplněny o vysvětlivky a opatřeny fotografickou dokumentací.

1. podzemní podlaží (1. PP)

Místnost č. 01 – výsek podzemního kanálu pro vedení instalací domu, přípojka elektrického vedení.

Místnost č. 02 – provázanost zdiva, kabel elektrického vedení.

Místnost č. 03 – odhalené vedení vertikální kanalizace v síle zdiva.

Místnost č. 04 – odhalené vedení vertikální a horizontální kanalizace.

Místnost č. 05 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu.

Místnost č. 06 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu, zaznamenaná profilace okenního výklenku.

Místnost č. 07 – záznam průběhu několika horizontálních instalačních sítí objektu v úrovni stropu a zásypu podlahy, odhalené vedení drátu.

Místnost č. 08 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu.

Místnost č. 09 – záznam větrací šachty a kruhové jímky, různé instalační sítě.

Místnost č. 10 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu, podzemního kanálu pro vedení instalací, průběh vedení drátu.

Místnost č. 11 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu, podzemního kanálu pro vedení instalací.

Místnost č. 12 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu, podzemního kanálu pro vedení instalací.

Místnost č. 13 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu, podzemního kanálu pro vedení instalací.

Místnost č. 14 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu, podzemního kanálu pro vedení instalací.

Místnost č. 15 – záznam odstranění vnitřního zdiva, dokumentace instalací.

Místnost č. 16 – záznam odstranění vnitřního zdiva, dokumentace instalací.

Místnost č. 17 – záznam odstranění vnitřního zdiva, dokumentace instalací.

Místnost č. 18 – záznam odstranění vnitřního zdiva, dokumentace instalací.

Místnost č. 19 – záznam odstranění vnitřního zdiva, dokumentace instalací.

Místnost č. 20 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu, podzemního kanálu pro vedení instalací.

Místnost č. 21 – záznam průběhu několika instalačních sítí objektu.

1. nadzemní podlaží (1. NP)

Místnost č. 01 (galerie) – výsek přípojky elektrického vedení.

Místnost č. 02 (hostinský pokoj – jižní) – výsek soklu s přípojkou vodovodního vedení.

Místnost č. 03 (chodba u hostinských pokojů) – záznam průběhu odpadní instalační sítě uložené ve škvárovém zásypu.

Místnost č. 04 (hostinský pokoj – severní) – záznam průběhu plynové přípojky uložené ve škvárovém zásypu.

Místnost č. 05 (dámský salon) – záznam kovových úchytek.

Místnost č. 06 (knihovna) – záznam kovových úchytek.

Místnost č. 07 (přijímací pokoj) – záznam přípojky elektrického vedení a kovových úchytek.

Místnost č. 08 (přijímací pokoj) – záznam přípojky elektrického vedení a kovových úchytek.

Místnost č. 10 (jídlna) – výsek přípojky elektrického vedení.

Místnost č. 11 (kuchyně) – záznam instalací domu.

Místnost č. 12 (chodba u služebního schodiště) – záznam odstranění druhotných stavebních změn.

Místnost č. 13 (chodba u kuchyně) – záznam instalací domu.

Místnost č. 14 (loggie) – záznam instalací domu – ústřední topení.

2. nadzemní podlaží (2. NP)

Místnost č. 02 (koupelna Alfreda S.) – výsek zdiva s mladšími vrstvami.

Místnost č. 03 (koupelna Alfreda S.) – instalační síť v nice toalety, ostění a struktura zdiva ve sprchovém koutě, zdivo v jihovýchodním nároží místnosti, rákosové podbití.

Místnost č. 04 (koupelna Alfreda S.) – záznam instalační sítě v prostoru sprchového koutu a toalety, prostor vany.

Místnost č. 05 (ložnice Alfreda S.) – pohled do odstrojené místnosti.

Místnost č. 06 (ložnice Herminy S.) – pohled do odstrojené místnosti.

Místnost č. 07 (šatna Herminy S.) – pohled do odstrojené místnosti.

Místnost č. 08 (koupelna Herminy S.) – pohled do částečně odstrojené místnosti.

Místnost č. 09 (koupelna Herminy S.) – pohled do částečně odstrojené místnosti.

Místnost č. 10 (chodba mezi apartmány Herminy a Susanne S.) – pohled do odstrojené podlahy.

Místnost č. 11 (herna Susanne S.) – pohled do částečně odstrojené místnosti.

Místnost č. 12 (šatna Susanne S.) – pohled do odstrojené místnosti.

Místnost č. 13 (koupelna Susanne S.) – pohled do částečně odstrojené místnosti.

Místnost č. 14 (ložnice Susanne S.) – pohled do odstrojené místnosti.

Místnost č. 15 (pokoj guvernanky) – záznam odpadních instalačních sítí.

Místnost č. 16 (pokoj guvernanky) – pohled do odstrojené místnosti.

Místnost č. 17 (pokoj guvernanky) – pohled do odstrojené místnosti.

Místnost č. 18 (pokoj guvernanky) – pohled do obnaženého podhledu místnosti.

Místnost č. 19 (pokoj hostinský) – pohled do odstrojené místnosti se soklem a záznamem průběhu různých instalačních sítí.

Místnost č. 20 (místnost pro snídane) – pohled do odstrojené místnosti, záznam průběhu instalačních sítí.

Místnost č. 21 (šatna Alfreda S.) – pohled do místnosti.

Místnost č. 22 (horní část galerie) – pohled do odstrojené místnosti, záznam instalačních sítí.

Místnost č. 23 (horní část galerie) – pohled do odstrojené místnosti, záznam instalačních sítí, statické sondy.

Místnost č. 24 (chodba na terasu vnitřního dvora) – pohled do odstrojené místnosti.

Komparační vyhodnocení výsledků SHP a nových nálezových situací ve vile Stiassni

Vypracovaný stavebně-historický průzkum vily Stiassni vytvořil o tomto objektu nové paradigma na základě objevených, získaných a především vyhodnocených a interpretovaných pramenů a zpráv. Historická plánová a fotografická dokumentace umožnila rozpoznat samotné počátky plánování stavby a to vlastně takřka od prvopočátku z období získání stavebního místa stavebníky. Již nejstarší plán z roku 1924 zaznamenává celkový rozsah pozemku, avšak na rozdíl od pozdějšího rozvrhu vily a jejích dalších stavebních součástí je zde totiž překvapivě zakreslen základní rozvrh situace cestní sítě, jenž byl posléze respektován i v pozdějším stavu uspořádání okolí vily po její výstavbě. Další dochovaná historická plánová a fotografická dokumentace posléze umožnila rozlišit hned několik fází ideové proměny projektu v průběhu realizace. Jedním z prioritních zájmů dokumentace v průběhu realizace rekonstrukce této stavby proto bylo potvrzení možného průběhu změn na hmotě stavby. Předpokládané zachycení průběžných stavebních úprav se přitom např. podařilo potvrdit v prostoru koupelny Alfreda Stiassniho ve 2. NP, či v prostoru haly před služebním schodištěm v severní části stavby.

Vzhledem k nastíněným cílům projektu patřilo mezi priority sledování odstrojení koupelny Alfreda Stiassniho ve 2. NP. Ve svém půdorysném umístění se na svém místě nachází již na nejstarších dochovaných plánech a to včetně základního rozvrhu zdejšího mobiliáře. Podoba této prostory byla navíc známa z fotografické dokumentace, provedené v 70. letech 20. století předtím, než byly její stěny osazeny zeleně žilkovaným mramorovým obložením. Hypotetický návrat k původnímu stavu mohl být realizován také díky takřka zázračnému zachování části zdejšího sanitárního zařízení, uschovaného po odstranění při rekonstrukci vily v 80. letech 20. století ing. Otavou. Při odstrojování stavebních konstrukcí byl postupně odhalen a zdokumentován způsob zastropení na rákosový podklad, vedení starších rozvodů vody a topení, pozůstatky původních obkladů a potvrzení jejich rozměrů díky negativům otisků. Na základě objevu pozůstatků částí kachlíček in situ mohlo dojít k vyhodnocení pro potřeby použití nejbližší autentické materiálové skladby a barevného vzhledu. Přesně umístěna na své místo mohla být po nálezů původní kovové nosné konstrukce rovněž ribstole, dochovaná jinak v druhotném umístění v suterénní části objektu vily. Zjevného potvrzení jedné z průběžných změn projektu při výstavbě bylo dále dosaženo odhalením zazděného okénka nad vanou, jehož otvor se nachází na prvních plánech podepsaných samotným Ernstem Wiesnerem.

Po rozhodnutí v průběhu stavby obnovit původní rozsah podesty kolem služebního schodiště byla fotograficky dokumentována a zaměřena tato činnost, díky níž získalo toto podlaží opětovně svůj původní dispoziční rozsah a logiku. Průzkumné práce rovněž směřovaly k předpokládanému odhalení původního rozsahu pokoje guvernanky, který byl přetvořen v průběhu přestavby v 80. letech 20. století do odlišné dispoziční struktury. I zde byly v podhledu zachovány původní části jeho členění a místnost tak mohla být obnovena do své proporční velikosti a upořádání. V tomto případě, ale i na jiných místech došlo k odhalení, že místnosti byly hlukově odizolovány korkovými deskami tloušťky 40 mm.

Překvapivým nálezem bylo odhalení alkovny v severozápadním hostinském pokoji v místech jeho novodobé koupelny. Na rozdíl od další v druhém hostinském pokoji s orientací k jihovýchodu však měla původně pravoúhlé členění a podařilo se odhalit i zbytek profilu vnitřní dekorativní římsy. Takřka až ve finální fázi obnovy došlo k odhalení, že dámský salon měl skutečně povrchovou úpravu v ladění fialové barvy. Na tuto skutečnost upozorňovaly akvarely, jež se s touto místností podařilo ztotožnit. Sondy provedené v prvotní fázi ovšem tento předpoklad nepotvrdily, když nebyly na několika zvolených místech nalezeny jak stopy staršího barviva, tak i případného lepidla. Kousek fialové plyšové tapety zachycený v táfování přesto hodnověrnost předpokladu potvrdil.

Zajímavý technický detail byl odhalen v jídelně po odstranění svrchního podlahového krytí, kde byla uprostřed pokoje zachována přípojka elektrické energie včetně původní zástrčky. Po odstranění i této vrstvy pak mohlo dojít k zaměření celého vedení šňůry, vložené do hliníkové trubky izolace.

Zajímavým technickým detailem bylo postupné odhalování a dokumentování samostatných „kolektorů“ pro vedení sítí. Ty byly pravděpodobně umístěny nadčasově v místnostech tak, aby umožňovaly případnou opravu při potížích. Rovněž tak odhalení zalomené spáry pískovcového záhlaví střešní atiky, zabraňující nejspíše vzájemnému příčnému posunu desek při dilataci. Je otázkou, zdali toto řešení pocházelo z návrhu architekta, či prováděcí stavební firmy.

Při odstrojování různých částí stavby byly také objevovány dílčí pomocné realizační kresby, zachycené nejčastěji na místech realizace nejspíše prováděcími dělníky v průběhu stavby. Kulturně historickým dokladem byly bezesporu i nálezy jejich živočišných projevů, jako nálezů novin či pozůstatků po jídle.

Bibliografie

- AMBROZ, Miroslav - CZAJKOWSKI, Petr. *Vila Stiassni / Stavebně-historický průzkum*. Rukopis, Brno 2011.
- BÁČOVÁ, Marie - EBEL, Martin - LESNIAKOVÁ, Petra - SCHUBERT, Alfréd - SOLAŘ, Miloš - ŠPAČEK, Ladislav - ŠTULC, Josef - ŠVÁCHA, Rostislav - VŠETEČKA, Petr. *Obnova okenních výplní a výkladců*. Praha 2010. 147 s. ISBN 978-80-87104-58-3.
- BENEŠOVÁ, Marie. *Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové*. Hradec Králové 2000. 119 s. ISBN 80-902593-7-5.
- BERNÁTOVÁ, Lenka. Slavná brněnská vila Stiassni, ve které spal i Castro, se otevřela návštěvníkům. *iDnes / Brno a jižní Morava*, 6. 8. 2009.
- BLÁHA, Jiří - JESENSKÝ, Vít - MACEK, Petr - RAZÍM, Vladislav - SOMMER, Jan - VESELÝ, Jan. *Operativní průzkum a dokumentace historických staveb*. Praha 2005. 111 s. ISBN 80-86516-18-0.
- BUCHERT Viliam. Konečně štěstí pro Stiassni? *Mladá fronta dnes*, 16. 4. 2010.
- CRHONEK, Iloš. *Bohuslav Fuchs: Celoživotní dílo*. Brno 1995.
- CZAJKOWSKA, Lenka - CZAJKOWSKI, Petr. Zástavba ulice Hlinky po roce 1850 a majetková struktura jednotlivých objektů se zvláštním přihlédnutím k roku 1910. Příspěvek k poznání předměstské architektury města Brna. In *Brno v minulosti a dnes: Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna*, roč. 19, 2006, s. 445-477. ISSN 0524-689X.
- CZAJKOWSKI, Petr. *Vila Hlinky 154 : stavebně-technická zpráva*. Rukopis, Brno 2010.
- CZAJKOWSKI, Petr: *Stavebně historický průzkum bazénu u vily Stiassni*. Rukopis, Brno 2012–2013.
- ČERNÝ, Miroslav - NĚMEČEK, Miloslav. *Mikroklima v historických interiérech*. Praha 2011. 68 s. ISBN 978-80-87104-82-8.
- DOSTÁL, Oldřich. *Moderní architektura v Československu*. Praha 1967.
- EISLER, Max. Die Arbeiten Ernst Wiesner. In *Forum*, č. 5-6, 1932, s. 129-140.
- EISLER, Max. Arnošt Wiesner. In *Měsíc*, č. 10, 1932, s. 12-15.
- FASUROVÁ, Hana. Vládní vila Stiassni: 30. léta, totalita i hotel. *Brněnský deník*, 6. 8. 2009.
- FASUROVÁ, Hana. Do vládní vily v Pisárkách proudí tisíce lidí. *Brněnský deník*, 12. 8. 2009.
- FASUROVÁ, Hana. Architekt Němec: Stále mám funkcionalistický mozek. *Brněnský deník*, 16. 8. 2009.
- FLODROVÁ, Milena - MÜLLER, Zdeněk. *Staré Brno – Pohled historika a architekta na vývoj nejstarší části města*. Brno 2007. 275 s. ISBN 978-80-7293-194-1
- FRAMTON, Kenneth. *Moderní architektura: Kritické dějiny*. Praha 2004. 457 s. ISBN 80-200-1261-3.
- GIRSA, Václav - HOLEČEK, Josef - JERIE, Pavel - MICHONOVÁ, Dagmar. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. NPÚ 2004. 108 s. ISBN 80-86234-36-3.
- GIRSA, Václav. *Historické omítky: záchrana, konzervace, obnova: metodika přístupu k historickým omítkám a jejich záchraně*. Praha 2013. 59 s. ISBN 978-80-01-05229-7.
- HAAS, Felix. *Architektura 20. století*. Praha 1983.
- HALÍK, Pavel. *Slavné vily Libereckého kraje*. Praha 2007. 171 s. ISBN 978-80-87073-06-3.
- HAVLOVÁ, Ester. *100 staveb: Moderní architektura Středočeského kraje*. Praha 2006. 239 s. ISBN 80-86652-31-9.
- HOLEČEK, Josef - GIRSA, Václav a kol. *Projektování obnovy stavebních památek*. NPÚ 2008. 114 s. ISBN 978-80-87104-34-7.

- HORÁK, Michal. Památkáři mají s vládou vilou velké plány. *iDnes / Brno a jižní Morava*, 30. 6. 2009.
- CHUDÁREK, Zdeněk. Metodika dokumentace, stavebně historického průzkumu a projektu. In *Zpravodaj STOP*, č. 1, roč. 8, 2006, s. 7-10.
- KAFKA, Josef - KRÁLÍČEK, Emil. *Rodinný dům. Praktický rádce pro každého, kdo zamýšlí vlastní bydlo si řídit nebo zřízené již chce zdokonalit*. Praha 1929.
- KARFÍK, Vladimír - ŠLAPETA, Vladimír - LAMAROVÁ, Milena. *Frank Lloyd Wright a česká architektura*. Praha 2001. 63 s. ISBN 80-86339-04-1.
- KNOR, Jan. *Stratigrafický průzkum Villa Stiassni 2010/2011*. Rukopis, Mikulov 2011.
- KROUPA, Jiří - PELČÁK, Petr - WAHLA, Ivan. *Brněnští němečtí architekti*. Brno 2012. 99 s, ISBN 978-80-904806-3-6.
- KRČÁLOVÁ, Lenka. Arnošt Wiesner a Brno. In *Bulletin Moravské galerie v Brně*, č. 49, 1993.
- KUČA, Karel - KUČOVÁ, Věra - KIBIC, Karel. *Novostavby v památkově chráněných sídlech*. Praha 2004. 151 s. ISBN 80-86234-54-1.
- KUČOVÁ, Věra - BUREŠ, Pavel. *Principy péče o lidové stavby*. Praha 1999. 118 s. ISBN 80-86234-07-x.
- KUDĚLKA, Zdeněk. *Brněnská architektura 1919-1928*. Brno 1970.
- KUDĚLKA, Zdeněk. Arnošt Wiesner a Brno. In *Věda a život*, č. 2, 1970.
- KUDĚLKA, Zdeněk. Moderní architektura a památková péče. In *Sborník prací filozofické fakulty brněnské university*, F 14-15, 1971, s. 311-315.
- KUDĚLKOVÁ, Lenka. *O nové Brno: Brněnská architektura 1919-1939*. Brno 2000. 141 s. ISBN 80-901969-6-9.
- LÁSKA, Vojtěch - SCHUBERT, Alfréd - SOLAŘ, Miloš - ŠTULC, Josef. *Péče o střechy historických budov*. NPÚ 2003.
- LOOS, Adolf. *Řeči do prázdna*. Praha 1929
- LUKEŠ, Zdeněk. *Český architektonický kubismus 1910-1920*. Praha 1992
- LUKEŠ, Zdeněk. *Pražské vily*. Praha 1993.
- LUKEŠ, Zdeněk. Deset století architektury: *Architektura 20. století*. Praha 2001. 189 s. ISBN 80-86161-34-x.
- LUKEŠ, Zdeněk. *Ve víru modernosti: Architektura 20. století v Královohradeckém kraji*. Pardubice 2008. 215 s. ISBN 978-80-85211-23-8.
- LUKEŠ, Zdeněk. *Praha moderní: Velký průvodce po architektuře 1900-1950*. Praha 2013. 233 s. ISBN 978-80-7432-204-4.
- MACEK, Petr. *Standardní nedestruktivní stavebně-historický průzkum*. SÚPP, Praha 2001. 56 s. ISBN 80-86234-22-3.
- MACEK, Petr. *Barevnost fasád. Průzkum, dokumentace, vyhodnocení a obnova exteriéru historických staveb*. NPÚ 2009. 111 s. ISBN 978-80-87104-48-4.
- NESIBA, Zdeněk. *100 let elektrické pouliční dráhy v Brně: 1900-2000*. Ústí nad Labem 2000. 184 s.
- PEŠTA, Jan. Velká poklona velkému nádraží. In RAZÍM, Vladislav - MACEK, Petr: *Zkoumání historických staveb*. Praha 2011, s. 97 -99. 311 s. ISBN 978-80-86516-41-7.
- PANOCH, Pavel (ed.). *Slavné vily Pardubického kraje*. Praha 2009. 210 s. ISBN 978-80-87073-12-4.
- PAVLÍČEK, Tomáš (ed.). *Slavné vily Ústeckého kraje*. Praha 2007. 168 s. ISBN 978-80-87073-04-9.
- PEEM, spol. s.r.o. *Průzkumné práce vila Stiassni*. Rukopis, Brno 2010.
- PELČÁK, Petr - WAHLA, Ivan. *Ernst Wiesner (1890-1971)*. Obecní dům Brno 2005. 178 s. ISBN 80-239-5613-2.
- PELČÁK, Petr - SAPÁK, Jan - WAHLA, Ivan. *Brněnští židovští architekti*. Brno 2012. 95 s. ISBN 80-238-7188-9.

- PISTORIUS, Miloš. *Koncepce ochrany architektury 19. a 20. století jako významné součásti památkové péče a úkoly této ochrany v České republice*. (Závěrečná zpráva úkolu PK99P04OPP054). Rukopis, Praha 2000.
- POKLUDA, Zdeněk. *Batův Zlín: Budování průmyslového a zahradního města (1906-1943)*. Zlín 2015. 25 s. ISBN 978-80-905896-2-9.
- RAZÍM, Vladislav - MACEK, Petr edd. *Zkoumání historických staveb*. Praha 2011. 311 s. ISBN 978-80-86516-41-7.
- SCOTT, Mackay Hugh Baillie. *Dům a zahrada*. Praha 1910
- SEDLÁK, Jan. *Slavné brněnské vily*. Praha 2006. 177 s. ISBN 80-903661-5-5.
- SEDLÁK, Jan. *Slavné vily Jihomoravského kraje*. Praha 2007. 197 s. ISBN 978-80-87073-02-5.
- SEDLÁK, Jan (ed.). *Slavné vily kraje Vysočina*. Praha 2008. 181 s. ISBN 978-80-87073-10-0.
- SEDLÁKOVÁ, Radomíra. *Sorela: Česká architektura padesátých let*. Kat. výstavy, Praha 1994. 69 s. ISBN 80-7035-066-0.
- SCHUBERT, Alfréd. *Péče o historické výplně okenních a dveřních otvorů*. NPÚ 2004. 93 s. ISBN 80-86234-56-8.
- SOKOL, Jan - DURDÍK, Tomáš - ŠTULC, Josef. *Ochrana, údržba a stavební úpravy zřícenin hradů*. Praha 1998. ISSN 1210-5538.
- SUROVCOVÁ, Lea. Funkcionalistická „vládní vila“ se otevírá návštěvníkům. Vysílání ČT24, 6. 8. 2009.
- SZADKOWSKA, Marie - DUZER, Leslie van - ČERNOUŠKOVÁ, Dagmar. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. Praha 2009. 391 s. ISBN 978-80-85394-63-4.
- ŠEFCŮ, Ondřej. *Metodika ochrany dřeva*. Praha 2000. 67 s. ISBN 80-86234-14-2.
- ŠENKÝŘ, Miloš. Vládní vila v Brně, symbol luxusu i diskrétnosti, se otevřela. *Lidovky / Relax*, 6. 8. 2009.
- ŠEVČÍK, Oldřich. *Architektura 60. let: „Zlatá šedesátá léta“ v české architektuře 20. století*. Praha 2009. 502 s. ISBN 978-80-247-1372-4.
- ŠLAPETA, Vladimír. *Arnošt Wiesner 1890-1971: Architektonické dílo – katalog výstavy*. Krajinářské vlastivědné muzeum, Olomouc 1981.
- ŠLAPETA, Vladimír. Arnošt Wiesner a Brno. In *Památky a příroda*, č. 8, 1981, s.
- ŠLAPETA, Vladimír. *Jan Kotěra 1871-1923: Zakladatel moderní české architektury*. Praha 2001. 411 s. ISBN 80-86339-08-4.
- ŠLAPETA, Vladimír (ed.). *Slavné vily Zlínského kraje*. Praha 2008. 222 s. ISBN 978-80-87073-08-7.
- ŠLAPETA, Vladimír - ZATLOUKAL, Pavel. *Slavné vily Čech, Moravy a Slezska*. Praha 2010. 528 s. ISBN 978-80-87073-28-5.
- ŠOPÁK, Pavel. *Vzdálené ohlasy: Moderní architektura českého Slezska ve středoevropském kontextu*. Opava 2014. 2 sv. (359; 287 s.) ISBN 978-80-7510-068-9.
- ŠTULC, Josef - SUCHOMEL, Miloš - MAXOVÁ, Ivana. *Péče o kamenné sochařské a stavební památky*. Praha 1998. ISSN 1210-5538
- ŠVÁCHA, Rostislav. *Od moderny k funkcionalismu: Proměny pražské architektury první poloviny dvacátého století*. Praha 1985.
- ŠVÁCHA, Rostislav. Arnošt Wiesner: Norma a tvorba. In *Výtvarná kultura*, 1985.
- ŠVÁCHA, Rostislav (ed.). *Slavné vily Jihočeského kraje*. Praha 2007. 227 s. ISBN 978-80-87083-03-2.
- ŠVÁCHA, Rostislav (ed.). *Slavné vily Středočeského kraje*. Praha 2010. 315 s. ISBN 978-80-87073-22-3.
- ŠVÁCHA, Rostislav (ed.). *Naprej!: Česká sportovní architektura 1567-2012*. Praha 2012. 325 s. ISBN 978-80-87064-08-5.
- TAUŠOVÁ, Zuzana. Vila Stiassny ve čtvrtek otevře. Kvůli přednášce. *Brněnský deník*, 28. 4. 2010.
- TAUT, Bruno. *Nové Bydlení*. Praha 1926.

-
- ULRICH, Petr. *Slavné vily Kralovéhřradeckého kraje*. Praha 2007. 180 s. ISBN 978-80-87073-07-0.
 - ULRICH, Petr. *Slavné vily Plzeňského kraje*. Praha 2009. 212 s. ISBN 978-80-87073-17-9.
 - VÁCLAVÍK, František V. Příliš mnoho oken a dveří. In RAZÍM, Vladislav - MACEK, Petr: *Zkoumání historických staveb*. Praha 2011, s. 252-255. 311 s. ISBN 978-80-86516-41-7.
 - VÁCLAVÍK, František. Metodika inventarizace architektonických prvků. In *Průzkumy památek*, č. 2, roč. 19. 2012, s. 246-248. ISSN 1212-1487.
 - VESELÝ, Dalibor. *Architektura ve věku rozdělené reprezentace: Problém tvořivosti ve stínu produkce*. Praha 2008. 348 s. ISBN 978-80-200-1647-8.
 - VESELÝ, Jan. *Měřická dokumentace historických staveb pro průzkum v památkové péči*. NPÚ 2014. 124 s. ISBN 978-80-86516-79-0.
 - VOŠAHLÍK, Aleš. *Metodika průzkumů, hodnocení a dokumentace historických urbanistických souborů v socialistických zemích z hlediska památkové péče pro potřeby územního plánování*. Praha 1987.
 - VYBÍRAL, Jindřich. *Mladí mistři: Architekti ze školy Otto Wagnera na Moravě a ve Slezsku*. Praha 2002. 277 s. ISBN 80-7203-474-x.
 - VYBÍRAL, Jindřich. *Zrození velkoměsta: Architektura v obraze Moravské Ostravy 1890-1938*. Šlapanice 2003. 219 s. ISBN 80-86517-94-2.
 - VYBÍRAL, Jindřich. *Slavné vily Moravskoslezského kraje*. Praha 2008. 197 s. ISBN 978-80-87073-09-4.
 - VYBÍRAL, Jindřich. *Reissigova vila v Brně a reforma rodinného domu po roce 1900*. Brno 2011. 102 s. ISBN 978-80-87474-47-1.
 - VYBÍRAL, Jindřich. *Leopold Bauer – heretik moderní architektury*. Praha 2015. 583 s. ISBN 978-80-200-2417-6.
 - VEVERKA, Přemysl. *Slavné pražské vily*. Praha 2004. 186 s. ISBN 80-7037-128-5.
 - WAGNER, Otto. *Moderní architektura*. Praha 1910.
 - ZATLOUKAL, Pavel. *Počátky moderní architektury na Moravě a ve Slezsku*. Olomouc 1981.
 - ZATLOUKAL, Pavel. *Brněnská architektura 1815-1915. Průvodce*. Brno 2000. 248 s. ISBN 80-239-7745-8.
 - ZATLOUKAL, Pavel et al. *Česká republika: Architektura XX. století*. Praha 2005. 332 s. ISBN 80-902810-2-8.
 - ZATLOUKAL, Pavel. *Slavné vily Olomouckého kraje*. Praha 2007. 201 s. ISBN 978-80-87073-00-1.
 - ZEMAN, Lubomír (ed.). *Slavné vily Karlovarského kraje*. Praha 2010. 263 s. ISBN 978-80-87073-19-3.

Přílohy

Oponentní posudek č. 1⁸⁶

Metodika si klade za cíl zobecnit specifika stavebně-historického průzkumu a dokumentace pro účely památkové obnovy architektury 20. století na příkladu modelového průzkumu vily Stiassni v Brně.

Práce je členěna do 6 kapitol, z nichž 3 úvodní se zabývají metodickým aspektem stavebně-historického průzkumu zaměřeného na moderní architekturu (dále jen SHP):

V *úvodu* (1. kapitola; 1 strana) autoři nastiňují poslání a cíl předložené metodiky.

Následuje rozbor metodik editovaných NPÚ (2. kapitola; 2 strany), které se zabývají jak aspektem poznání (průzkumy všeho druhu a předprojektová činnost obecně), tak i následnými kroky směřujícími k obnově památky (projektová činnost a vlastní realizace).

Krátká jednostránková 3. kapitola, která hodnotí význam standardního SHP a jeho využití při rekonstrukci nemovitých památek, obsahuje množství podnětných úvah týkajících se jak vlastního procesu výzkumu architektury 20. století, tak problematiky uspořádání a vzhledu výsledného elaborátu.

Následující 4. kapitola *Nástin výsledků zpracovaného SHP vily Stiassni a jejich aplikace na předprojektovou a projektovou dokumentaci a plánování obnovy vily Stiassni* je v rámci rozsahu celé metodiky nejobširnější, zaujímá celkem 40 tiskových stran (s. 7–46). Na počátku nalezneme základní údaje o převzetí objektu NPÚ v roce 2009, jehož důsledkem byla příprava plánů na obnovu a rehabilitaci objektu. S tím bezprostředně souvisely přípravné práce pro komplexní SHP. Vedle přednostně zpracovávané archivní rešerše rovněž probíhalo vyhodnocení mobiliáře. Za těmito vstupními informacemi se již nacházejí výsledky archivního bádání k dějinám stavby, které zaujmají celý zbytek kapitoly.

Třístránková 5. kapitola *Pasportizace zdokumentovaných náleзовých situací zachycených v průběhu rekonstrukce vily Stiassni* je koncipována jako jmenný výčet jednotlivých pasportizačních listů náleзовých situací (dále jen NS), jejichž dokumentace probíhala v průběhu stavebních úprav (pozn.: vlastní listy ve formátu PDF jsem obdržel ve zvlášť vyčleněné složce).

Po mém soudu skutečně hodnotící částí je dvoustránková 6. kapitola *Komparační vyhodnocení výsledků SHP a nových náleзовých situací ve vile Stiassni* (s. 50–51).

V obsahu není uvedena 7. kapitola *Bibliografie*, obsahující standardní seznam použité literatury a další relevantní odkazy (s. 53–58).

Základní problém předložené práce spočívá již v její koncepci. Má jít o metodiku.

Odhlédneme-li od různých slovníkových definic, v principu platí, že jde o **popis určitého postupu/návodu**, který obsahuje základní prvky metodiky **kdo – co – komu – proč – jak**.

Zatímco první dva prvky jsou jednoznačně definovány (KDO = NPÚ, instituce zabývající se poznáním a ochranou památkového fondu; CO = zobecnění specifík SHP a dokumentace vedoucí k památkově adekvátní obnově moderní architektury), pak v případě KOMU není specifikována cílová skupina uživatelů, tj. nevíme, komu je metodika určena. Z kontextu metodiky vyplývá, že by mělo jít o všechny subjekty vystupující v celém procesu od poznání až po realizaci obnovy památky, tedy pracovníky památkové péče, projektanty a rovněž stavební firmy.

PROČ je definováno již v úvodu elaborátu – cílem je citlivá obnova památky při zachování rozpoznávaných hodnot (přirozeně definovaných na základě poznání).

To, co dělá podstatu metodiky, tedy vlastní postup (JAK), je největším problémem předloženého textu. Autoři postulují, že SHP a dokumentace jsou naprosto nezbytné pro odpovídající stanovování rekonstrukčních záměrů a projekční přípravu. Až na dílčí stručné

⁸⁶ Připomínky recenzenta byly ve finálním textu publikace vypořádány (pozn. vydavatele).

zmínky v 6. kapitole toto klíčové téma není v práci nijak rozvedeno, i když je kýžený cíl propojení průzkumu a následné obnovy zdůrazněn přímo v názvu metodiky.

Vysloveně zavádějící je pak název 4. kapitoly *Nástin výsledků zpracovaného SHP vily Stiassni a jejich aplikace na předprojektovou a projektovou dokumentaci a plánování obnovy vily Stiassni*. Potenciální uživatel metodiky se o aplikaci na předprojektovou a projektovou dokumentaci a plánování obnovy takřka nic nedozví. V jakési zárodečné podobě jsou tyto otázky naznačeny na s. 7–9, ovšem ihned se ztrácejí pod hutnými vrstvami textu, který je pouhým (byť nesmírně objemným a poutavým) přehledem historie zkoumaného domu.

Jak jsem již zmínil, některé ilustrativní příklady aplikace poznatků z průzkumu a dokumentace v procesu obnovy nalezneme v 6. kapitole *Komparační vyhodnocení výsledků SHP a nových náleзовých situací ve vile Stiassni*. Obsah této kapitoly považuji za nejbližší cíli, jenž byl formulován v úvodu metodiky.

Např. na základě analýzy historických fotografií byl odstraněn mramorový obklad koupelny ve 2. NP, pod nímž se nacházela původní povrchová úprava (s. 50).

Z metodického hlediska vysloveně obecný dosah na způsob provádění průzkumu představuje jiný příklad: analýza netradičního ikonografického materiálu (akvarelů zachycujících dobový vzhled interiéru domu) vedla k předpokladu, že dámský salon měl povrchovou úpravu fialové barvy. Tuto skutečnost se při předstihové sondáži nepodařilo prokázat, teprve při finální fázi obnovy. Jen na základě tohoto jednoho zjištění vyplývají dva zásadní metodické důsledky; z interpretačního hlediska je to otázka hodnověrnosti ikonografického materiálu, z hlediska sondážního průzkumu pak stanovení účelného rozsahu a lokalizace sondáže.

Bohužel, tyto příklady propojení průzkumu a stavební obnovy se nacházejí pouze na necelých dvou stranách 6. kapitoly.

Z hlediska struktury metodiky zcela nechápu zařazení kompletního seznamu náleзовých situací v 5. kapitole, vážících se na jednotlivé karty (PDF). Domnívám se, že materiál obsahující velké množství dat do metodiky nepatří (ostatně shodný problém jako u 4. kapitoly). Metodika má na vhodně zvolené příklady odkazovat, ne stát v jejich stínu. Zde však objem dat fatálně převažuje. To platí rovněž pro vizuálně poutavě a formálně precizně zpracované karty NS. Vzhledem k úplnému seznamu karet v textu metodiky se vnučuje otázka, zda snad není úmyslem zařadit všechny tyto karty do finální publikace.

Názvu a cíli metodiky zcela vyhovují tři úvodní a 6. kapitola. Cíl metodiky je jasně a přesně formulován, navazující historický přehled je vyčerpávající, zhodnocení má značný potenciál jak po stránce provádění SHP moderní architektury, tak i v adjustaci jeho výstupu. Domnívám se však, že zcela chybí ona proklamovaná vazba procesu a výsledků průzkumu na památkovou obnovu objektu. Až na výjimky se nedozvíme, zda ten který poznatek průzkumu byl zohledněn při projektové přípravě či v průběhu procesu vlastní obnovy.

4. kapitolu považuji na jedné straně za zbytečně naddimenzovanou, na druhé za zcela nedostatečnou vzhledem k zadanému cíli metodiky a zavádějící ve smyslu názvu kapitoly.

Z hlediska zpracovatele SHP zcela postrádám plánové vyhodnocení stavebního vývoje domu, třebaže autoři proklamovali potřebu rozlišit jednotlivé stavební fáze v podstatně užších intervalech, než jak se běžně děje u vývojově složitě vrstevnatých objektů (např. domů v městských centrech). Nadhozený zásadní problém s naprosto nedostačující jednou verzí „žluté“ v rámci užívané barevné škály stavebního vývoje již dále není řešen, ani není nabídnuta legitimní varianta s autonomní barevností (mimořádně, dosud platná metodika SHP tuto možnost nevyklučuje, dokonce ji zmiňuje).

Další problém spatřuji v absenci textového komentáře v rámci listů náleзовých situací. Obvykle je text jejich součástí, což je v elaborátech inventarizací a pasportizací zcela běžné.

Nevylučuji ovšem, že jsem k posouzení obdržel vadnou verzi, kde hladina s textem vypadla. Podobně tak, že se ztratila složka s analytickým vyhodnocením.

Last, but not least, v metodice postrádám příklady, které by právě na vile Stiassni doložily specifickou postupů při průzkumu architektury 20. století. Je metoda průzkumu moderní architektury skutečně tak výrazně odlišná od průzkumu historické architektury, nebo jde jen o různou míru dochování příslušného typu pramene (z mnoha možných), jeho interpretační limity a důraz kladený na jeho vytěžení?

Jako historik architektury specializující se právě na vývojově složitou a vrstevnatou „historickou“ architekturu mohu trochu provokativně uvést srovnatelné, ne-li dokonce totožně řešené problémy, jen zdánlivě náležitější architekturu novodobé (v rámci posudku na to není místo, ovšem uvědomuji si akutní potřebu tyto otázky diskutovat).

Ano, specifika nepochybně existují a v textu lze nalézt řadu náznaků, které to dokládají. Ty však nejsou argumentačně rozvedeny a podloženy vhodným příkladem.

Závěr:

Domnívám se, že metodiku je nutné přepracovat v kapitolách 4–6, případně zvážit jejich vypuštění (5. kap.). Zkrácení by se mělo týkat nadbytečných „tvrdých“ údajů (pokud bezprostředně nesouvisejí s cílem metodiky) a naopak doplnit o příklady aplikace/vlivu výsledků průzkumu na realizaci obnovy (vč. fáze přípravy projektu). Na základě předchozích vybraných příkladů by měla 6. kapitola formulovat obecně platný metodický přesah. Rozsah obrazové přílohy by měl odpovídat zvoleným příkladům ilustrujícím propojení poznatků průzkumu s projekční činností a následnou obnovou.

Ing. Mgr. Jan Beránek, Ph.D.

Národní památkový ústav, generální ředitelství

Oponentní posudek č. 2⁸⁷

Předložený dokument, zpracovaný týmem Mgr. Petra Czajkowského, je nepochybně velmi pozoruhodným vyhodnocením rozsáhlého, a bezpochyby velmi kvalitně zpracovaného stavebně-historického průzkumu (dále SHP) vily Stiassni v Brně. Je však poměrně obtížné považovat jej za skutečný „koncept metodiky“, věnovaný obnově památek architektury 20. století, jak je uvedeno v titulu. Materiál se věnuje takřka výhradně problematice průzkumu uvedeného objektu, včetně velmi podrobného vypsání jeho dějin, což je sice pozoruhodné a z odborného hlediska přínosné, ovšem do metodiky, která by měla sledovat spíše obecný přístup k památkám z daného období, takovýto materiál nepatří.

Stejně tak je zde poněkud nepochopitelné zařazení seznamu nálezových situací (5. kapitola) – to je nedílnou součástí standardních průzkumů již po delší dobu, a není tedy nijak zvlášť objevené. Již před lety zpracované rozsáhlé SHP objektů obdobného charakteru – např. vily Tugendhat v Brně nebo Müllerovy vily v Praze (Karel Ksandr a kol.) – mají velmi podobné pojetí a jsou zpracovány s obdobným smyslem pro podrobnost a detaily.

Oproti tomu zde ovšem takřka zcela schází konkrétnější charakteristika „*aplikace na předprojektovou a projektovou dokumentaci a plánování obnovy*“, uvedená v záhlaví 4. kapitoly. Tuto aplikaci zde v podstatě nenacházíme; ovšem zpracovateli SHP by mělo být od počátku zřejmé, že jedním ze základních úkolů SHP je, aby byl podkladem pro projektovou přípravu obnovy a rekonstrukce památky.

Celkově největším problémem předloženého konceptu metodiky se jeví fakt, že je aplikován na jeden jediný objekt velmi specifického charakteru – luxusní rezidenční vilu. Objektů podobného typu sice čeká na průzkum ještě celá řada, ovšem rozhodně nepředstavují reprezentativní vzorek širokého spektra památek architektury 20. století – muselo by se zde počítat s mnoha dalšími typy objektů, zahrnujících nejen stavby obytné, ale i výrobní, technologické, dopravní, vojenské... a bylo by potom nutné zpracovávat samostatnou metodiku pro tuto nikdy zcela nekončící řadu? Obecně vzato, pokud má metodika SHP splňovat svůj základní účel, tj. být jakýmsi vodítkem či souhrnem osvědčených postupů, pak se domnívám, že – lidově řečeno – čím obecnější, tím lepší.

Památky architektury 20. století nepochybně mají svá specifika, odlišná od starších období, ovšem pak bychom mohli začít podobně argumentovat v případě památek z 19. století, z období renesance či raného středověku – každé období nepochybně má svá

⁸⁷ Připomínky recenzenta byly ve finálním textu publikace vypořádány (pozn. vydavatele)

specifika. A jejich vzájemné odlišení tkví – dle mého názoru – spíše ve schopnosti zpracovatele tato specifika „navázat“ na kmen souhrnné metodiky SHP, což je dle mého názoru nejen možné, ale i nutné. Je ovšem jasné, že to je práce, na níž bylo již sice mnohé vykonáno, ale mnoho máme stále ještě před sebou. A předložený materiál Petra Czajkowského nepochybně je v tomto směru pomyslným „užitečným kamínkem“ na této klopotné a nesnadné cestě.

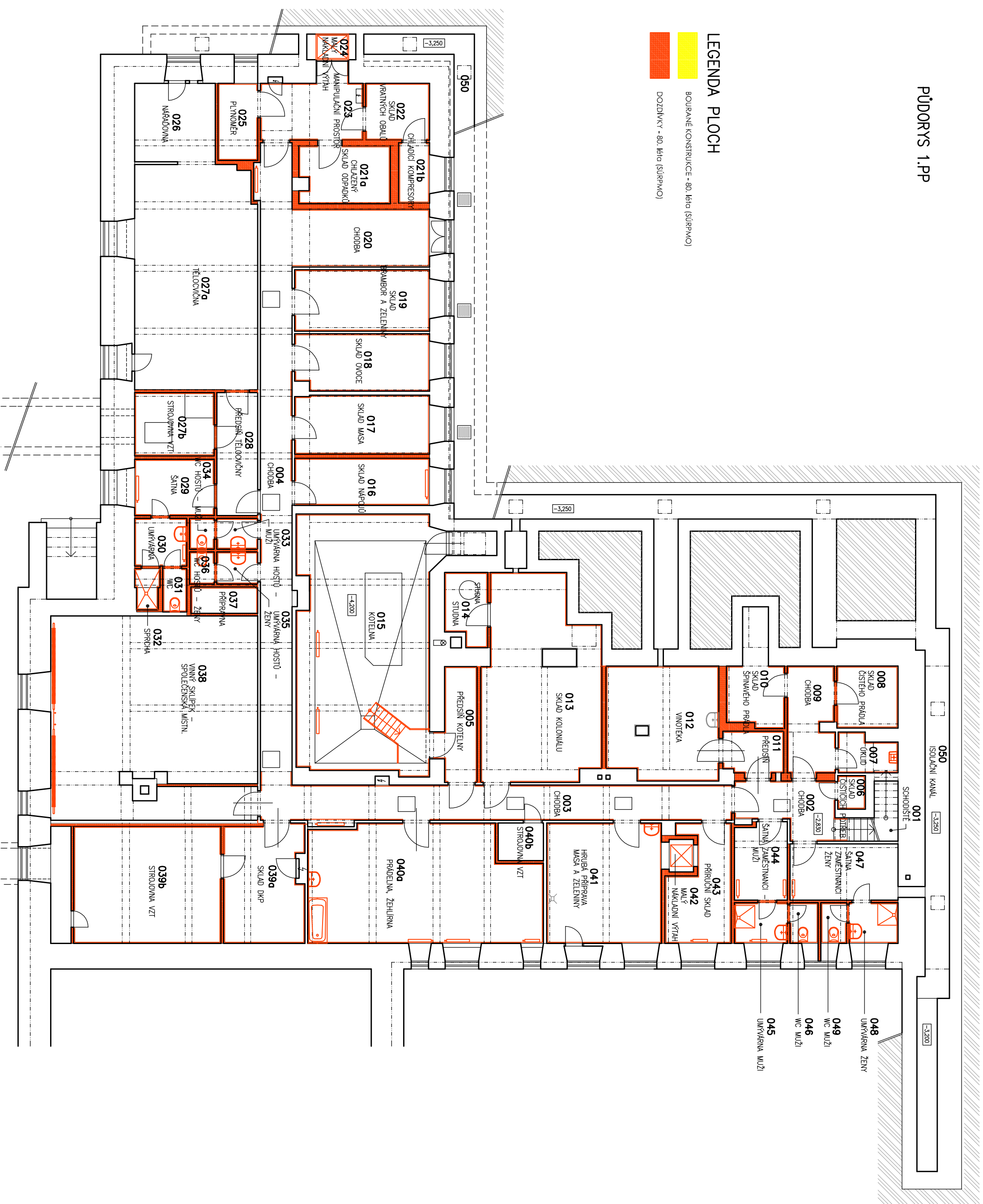
Mgr. Michal Patrný
Národní památkový ústav, generální ředitelství

Plány a ikonografická dokumentace

PŮDORYS 1.PP

LEGENDA PLOCH

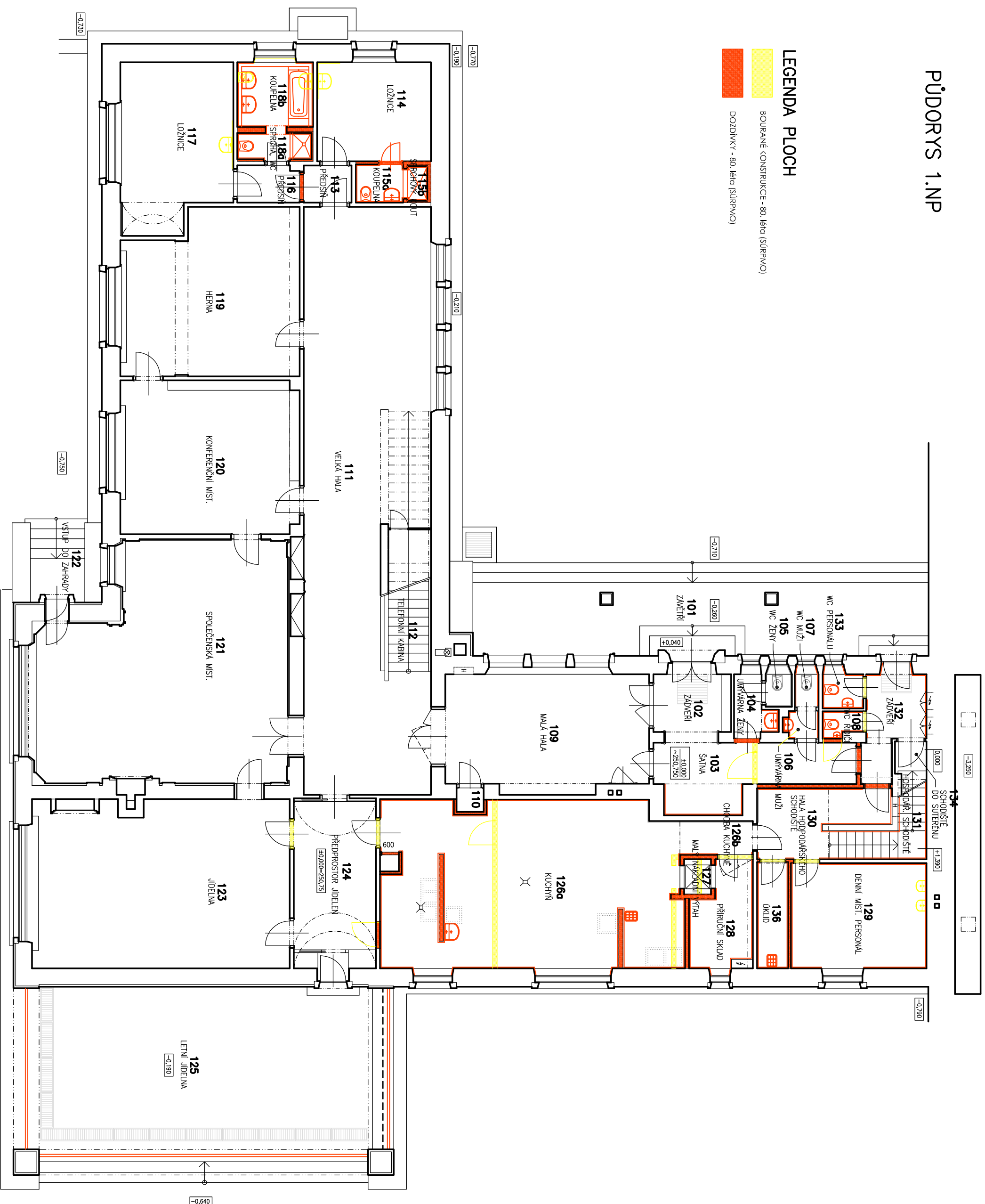
- BOURANÉ KONSTRUKCE - 80. letá (SÚRPMO)
- DOZDÍVKY - 80. letá (SÚRPMO)

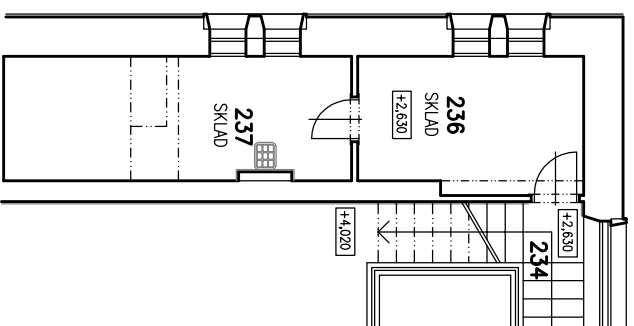

PŮDORYS 1.NP

LEGENDA PLOCH

- BOURANÉ KONSTRUKCE - 80. léta (SÚRPMO)
- DOZDÍVKY - 80. léta (SÚRPMO)

- LEGENDA PLOCH**
- BOURANÉ KONSTRUKCE - 80. léta (SÚRPMO)
 - DOZDÍVKY - 80. léta (SÚRPMO)

